Gemeente Losser

Gemeentebegroting

2025-2028

losser.nl

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave **2**

Inleiding **3**

Leeswijzer **5**

1. Financieel Perspectief **7**

1.1. Financieel perspectief 8
1.2. Verloop incidenteel en structureel saldo 10

Beleidsbegroting **11**

2. Programmaplan **12**

2.1. Programma Onmeunig mooi Losser 14
2.2. Programma Wendbare organisatie en transparant bestuur 54

3. Paragrafen **72**

3.1. Lokale heffingen 73
3.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing 79
3.3. Onderhoud kapitaalgoederen 85
3.4. Financiering 90
3.5. Bedrijfsvoering 94
3.6 Verbonden Partijen 96
3.7 Grondbeleid 105
3.8. Openbaarheidsparagraaf Woo 108

Financiële Begroting **110**

4. Financiële Positie **111**

4.1. Overzicht van baten en lasten 112
4.2. Geprognosticeerde balans 113
4.3. Staat van reserves en voorzieningen 117
4.4. Incidentele baten en lasten 124
4.5. Geautoriseerde kredieten 129

5. Bijlagen **130**

5.1. Beleidsindicatoren 131
5.2. Financiële uitgangspunten 137
5.3. Taakvelden overzicht 139
5.4. Organisatieoverzicht 141
5.5. Uitleg global goals 142

Inleiding

Losser, 24 september 2024

Hierbij bieden wij u de gemeentebegroting 2025 van de gemeente Losser aan. Deze begroting volgt op de voorjaarsnota 2024, die op 9 juli 2024 door de gemeenteraad is vastgesteld. De in de voorjaarsnota opgenomen ambities en de daarmee samenhangende financiële effecten en de door de raad aangenomen moties, zijn in deze gemeentebegroting verwerkt.

Het is ons in Losser gelukt om ook in de komende jaren nog voldoende financiële ruimte te creëren voor nieuwe investeringen, zowel in incidentele als in structurele zin. We hebben gezocht naar een goede verhouding tussen investeren in onze gemeentelijke organisatie en investeren in de strategische opgaven waar we voor staan. De nieuwe begroting heeft een mooie balans tussen investeren in de samenleving en een gezonde financiële positie van de gemeente.

Financiële situatie van de gemeente Losser is nog goed
Wij zijn tevreden over de financiële situatie van de gemeente Losser. In deze gemeentebegroting ontwikkelt het financieel perspectief zich wat positiever dan we eerder in de voorjaarsnota 2024 hebben geschetst. Na actualisering van het financieel kader, op basis van de meicirculaire 2024 en een aantal nieuwe ontwikkelingen, presenteren wij u voor de jaren 2025 en 2028 een structureel sluitende begroting. De jaarschijven 2026 en 2027 laten nu nog een structureel nadeel zien. De Losserse reservepositie is echter robuust genoeg om dit op te vangen. De weerstandsratio blijft ruimschoots boven de door de gemeenteraad gestelde bandbreedte. Daarbij verhogen wij de belastingen niet, maar passen we uitsluitend de indexering toe.

Toch is het belangrijk om, juist in de komende periode, qua financiën de vinger goed aan de pols te houden. De tweede tranche van de herverdeling van het gemeentefonds, met mogelijk nadelige gevolgen voor Losser, hangt nog steeds boven de markt. En de rijksfinanciën staan stevig onder druk. Dus het is zeker niet uit te sluiten dat we als gemeente in de toekomst minder geld van het rijk krijgen.

Investeren in de Losserse samenleving. Een toekomstbestendige leefomgeving.
Zoals afgesproken in de voorjaarsnota, blijven we de komende jaren investeren in de samenleving. We doen dat daar waar investeringen de meeste toegevoegde waarde opleveren. Noodzakelijke werkzaamheden in de openbare ruimte en onze inzet op het gebied van wonen functioneren hierbij als een vliegwiel. Zo gaan we bijvoorbeeld aan de slag met de Vogelbuurt in Losser omdat hier, zowel qua omgeving als op sociaal gebied, uitdagingen en kansen liggen. Samen met de inwoners en partners werken we aan een algehele verbetering en versterking van de buurt. Zodat deze buurt fijner en gezonder wordt om in te leven.

Groeien naar 25.000 inwoners
In het Coalitieakkoord 2022-2026 is de ambitie opgenomen om te groeien naar 25.000 inwoners om ook in de toekomst een krachtige en vitale gemeente te blijven. Wonen is en blijft daarom topprioriteit. We hanteren daarbij een brede aanpak, gebaseerd op bouwen naar behoefte. We zetten zowel in op nieuwbouw als op het aanpassen van bestaande woningen. Daarnaast ontwikkelen we activiteiten om ervoor te zorgen dat mensen makkelijker naar een ander huis kunnen doorstromen en om huizen duurzamer te maken.

Aandacht voor bestaanszekerheid en zelfredzaamheid
We stimuleren en faciliteren zoveel als mogelijk de zelfredzaamheid en samenredzaamheid van inwoners. We communiceren actief over regelingen voor minima, ondersteunen mensen om problematische schulden te voorkomen, helpen bij het oplossen van schulden en stimuleren het gebruik van voorliggende voorzieningen.

Duurzaamheid en klimaatadaptatie
In 2025 (en verder) leggen we de focus op de verduurzaming van de gebouwde omgeving. Met name op collectieve processen bij de verduurzaming van buurten en dorpen. Daarbij zetten we maximaal in op lokaal eigendom. Daarnaast besteden we extra aandacht aan hen die de verduurzaming van hun vastgoed niet of moeilijk zelf kunnen betalen. Ook stellen we de Strategie Klimaatadaptatie Losser en het Water- en Rioleringsprogramma in samenhang op. Daarin nemen we de opgaven in zowel de bebouwde omgeving als in het landelijk gebied op.

Een veilige gemeente
Tot slot. In 2024 hebben we de basis van Team Veiligheid verstevigd. Daardoor kunnen we nu meer en breder inzetten op de aanpak van ondermijning en toepassing van de Wet Bibob. Dankzij de goede samenwerking met de steden Enschede en Gronau pakken we ondermijnende en grensoverschrijdende criminaliteit beter aan. Deze samenwerking intensiveren we in 2025. Binnen de gemeente zijn ook de lijnen met Team Zorg kort. Zo pakken we signalen op het snijvlak van zorg en veiligheid actief en integraal op. Samen met onze partners houden we de gemeente Losser veilig en leefbaar.

Uitgangspunten gemeentebegroting
In de voorliggende begroting is uitgegaan van de gebruikelijke uitgangspunten. Voor de indexatie van de algemene belastingen is aansluiting gezocht bij de verwachtingen in het Centraal Economisch Plan van het Centraal Planbureau (CPB). Voor de riool- en afvalstoffenheffing is sprake van 100%-kostendekking. Daarbij houden wij rekening met de lastenverlichting van € 250.000 op de Afvalstoffenheffing, waartoe de raad bij de voorjaarsnota 2023 heeft besloten.

Het College van Burgemeester en wethouders van Losser
namens deze,

Marian Oosterbroek
Wethouder financiën

Leeswijzer

De voorliggende programmabegroting bestaat uit de volgende onderdelen:

- Financieel perspectief: hoofdstuk 1
- Beleidsbegroting, bestaande uit: het Programmaplan (hoofdstuk 2) en de verplichte paragrafen (hoofdstuk 3).
- Financiële positie: hoofdstuk 4
- Bijlagen: hoofdstuk 5.

Financieel perspectief
In hoofdstuk 1 wordt een toelichting gegeven op het verloop van het middelenkader en het financieel perspectief.

Beleidsbegroting
De beleidsbegroting bestaat uit het programmaplan en de verplichte paragrafen.

Het programmaplan in hoofdstuk 2 is ingedeeld in twee programma's:

- Programma Onmeunig mooi Losser;
- Programma Wendbare organisatie en transparant bestuur (of kortheidshalve Wendbare organisatie).

Binnen deze inhoudelijke programma’s wordt gewerkt aan de vijf strategische opgaven.

1. toekomstbestendig sociaal domein
2. toekomstbestendig wonen en leven
3. toekomstbestendig buitengebied
4. bijdragen aan een beter klimaat
5. wendbare organisatie, transparant openbaar bestuur

De structuur voor de opgaven is opgebouwd volgens de 3 W-vragen, te weten;

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we ervoor doen?
- Wat zijn de belangrijkste resultaten in 2025?

Er is een eerste aanzet gemaakt met enkele prestatie-indicatoren, die we de komende jaren verder gaan ontwikkelen om inzicht te krijgen of (strategische) doelen daadwerkelijk worden behaald. De global goals worden hierbij ook betrokken.

Voor het opstellen van de gemeentebegroting 2025 is de besluitvorming over de begroting 2024 en de voorjaarsnota 2024 maatgevend. De wijzigingen die zich nadien hebben voorgedaan, zijn aangegeven in paragraaf 1.1 (Financieel perspectief) en zijn daar ook toegelicht. Andere wijzigingen dan deze zijn niet in de begroting verwerkt.

Naast de inhoudelijke toelichting per opgave is in de programma's ook het verplichte overzicht per taakveld opgenomen, inclusief de toelichting. Die hebben we vorig jaar in de PB24 in het kader van de verbetering van de leesbaarheid in schemavorm gegoten. In de toelichting op de taakvelden zijn in beide programma's twee tabellen opgenomen:

- In de eerste tabel is per taakveld het verloop van de budgetten geschetst, van gemeentebegroting 2024, via de voorjaarsnota 2024 en ontwikkelingen na de voorjaarsnota 2024 tot de bedragen zoals die nu in de gemeentebegroting 2025 staan.

- In de tweede tabel wordt per taakveld een specificatie aangegeven van de wijzigingen die uit de begroting 2025 voortvloeien. Deze wijzigingen sluiten '1 op 1' aan bij de eerste tabel en bij de verklaring van het begrotingsresultaat in paragraaf 1.1 ('Financieel perspectief') van voorliggende begroting.

In de financiële toelichting op het programma 'Wendbare organisatie en transparant bestuur' geven we evenals voorgaande jaren afzonderlijk inzicht in de 'verdeelde' kosten. De verdeelde kosten bestaan uit: A) rente en afschrijving en B) doorberekening kosten bedrijfsvoering. Het gaat om kosten die niet direct aan een bepaald taakveld toe te rekenen zijn, zoals personeelskosten of de rente die we betalen voor langlopende leningen. Via vastgestelde sleutels worden deze kosten toegerekend aan de taakvelden. In aparte tabellen maken we inzichtelijk hoe deze kosten worden verdeeld.

Hoofdstuk 3 bevat de op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplichte paragrafen. De paragrafen bevatten de beleidslijnen over een aantal programma-overstijgende onderwerpen. Ze vormen een dwarsdoorsnede van de programma’s. Hiermee geven ze extra inzicht in de financiële positie.

Financiële begroting
De financiële begroting in hoofdstuk 4 bevat een uiteenzetting van de financiële positie van Losser.

Bijlagen
Hoofdstuk 5 bevat een aantal bijlagen met achtergrondinformatie of informatie die verplicht is in het kader van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

1. Financieel Perspectief

De gemeentebegroting wordt opgesteld:

a) met als uitgangspunt de besluitvorming van de raad over de gemeentebegroting 2024 en de voorjaarsnota 2024 (VJN24)

b) met verwerking van de mutaties als gevolg van de meicirculaire 2024.

c) met actualisering van prijs- en loonindex, inclusief actualisatie van de dienstverleningsovereenkomst (DVO) met Enschede.

1.1. Financieel perspectief

In deze paragraaf schetsen we het financiële beeld van de voorliggende gemeentebegroting 2025.

Begrotingsbeeld

In het schema hieronder is het financiële deel van de begroting in een schema vervat.

Tabel 1.1.1 (bedragen x € 1.000)

Nr.	Onderdeel	2025	2026	2027	2028
1	Resultaat Gemeentebegroting 2024	388	-3.313	-64	0
2	Resultaat Voorjaarsnota 2024	-3.779	-1.798	-309	716
	Begrotingssaldo na VJN2024	**-3.391**	**-5.112**	**-373**	**716**
3	Ontwikkelingen na VJN2024	200	85	-20	-107
	Begrotingssaldo 2025 tot en met 2028	**-3.191**	**-5.026**	**-393**	**609**

Verklaring van de bedragen in de tabel 1.1.1:
Ad 1 en 2: Uitgangspunt zijn de door de gemeenteraad vastgestelde begroting 2024 en VJN24. Het resultaat van de VJN24 is inclusief het resultaat van de meicirculaire 2024 en sluit (op enkele afrondingsverschillen na) nagenoeg aan bij het resultaat uit de raadsinformatiebrief over de meicirculaire 2024.

Ad 3: dit zijn de financiële ontwikkelingen die zich na het vaststellen van de voorjaarsnota hebben voorgedaan. Deze worden hierna verder toegelicht.

Tabel 1.1.2 (bedragen x € 1.000)

Nr.	Verklaring Ontwikkelingen na VJN24	2025	2026	2027	2028
1	Kostenverdeling	-52	-39	-68	-89
2	Meicirculaire 2024	426	298	222	155
3	Personeel en formatie	-174	-174	-174	-174
	Totaal	**200**	**85**	**-20**	**-107**

1) Kostenverdeling
Alle kosten die niet direct aan de programma's en taakvelden kunnen worden toegerekend worden verzameld op de kostenplaatsen. Het gaat dan vooral om kosten voor de bedrijfsvoering. De personeelskosten en de kosten van de dienstverleningsovereenkomst met Enschede zijn hiervan de grootste posten, verder gaat het bijvoorbeeld om huisvesting en materieel. Aan de hand van een vastgestelde verdeelsleutel worden deze kosten aan de programma's en taakvelden toegerekend. Hierdoor ontstaat een klein nadeel.

2) Resultaat meicirculaire 2024

In de raadsinformatie naar aanleiding van de meicirculaire 2024 (4 juli 2024) zijn de financiële effecten van de circulaire op het gemeentefonds doorgerekend. In de voorjaarsnota 2024 was deels al op deze effecten geanticipeerd.

De hogere uitkering uit het gemeentefonds is voor het overgrote deel bedoeld voor de compensatie van loon- en prijsstijgingen waar gemeenten mee te maken hebben. Voor een deel vindt ook compensatie van de nog resterende bijzondere uitkeringen binnen het Sociaal Domein plaats. Omdat we in de VJN24 al de reële kosten hebben geraamd valt dit voordeel nu vrij in het resultaat. Dit voordeel is dus aanvullend op het beeld dat in de raadsinformatiebrief over de meicirculaire 2024 is geschetst.

3) Personeel en formatie

Aanvullend op de actualisatie van de formatie en bezetting houden we in de begroting rekening met een aantal kosten waarmee we in de VJN24 nog geen rekening mee hebben gehouden, zoals verhoging van budgetten voor flankerend personeelsbeleid. Te denken valt aan scholingskosten, door uitbreiding van de formatie.

1.2. Verloop incidenteel en structureel saldo

Vertrekpunt van tabel 1.2.1 is de regel 'Begrotingssaldo 2025 tot en met 2028' uit tabel 1.1.1.

Tabel 1.2.1 Structureel en incidenteel begrotingssaldo (bedragen x € 1.000)

	Saldoverloop (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028
1	Begrotingssaldo 2025	-3.191	-5.026	-393	609
2	Af: Saldo incidentele baten en lasten	-4.975	-3.893	170	18
3	**Structureel saldo financieel perspectief GB2025**	**1.783**	**-1.133**	**-564**	**591**

Toelichting:
Het BBV schrijft voor dat de meerjarenraming in de begroting ook een overzicht bevat van de geraamde incidentele baten en lasten per programma. Dit overzicht is opgenomen in hoofdstuk 4.4. Het saldo van incidentele baten en lasten is van belang. Dit om aan te kunnen tonen dat zowel op de korte als de lange termijn geen structurele lasten worden gedekt met incidentele baten. Dit structurele saldo is ook voor de provincie van belang in het kader van het Interbestuurlijk toezicht (IBT) en dient positief te zijn. Het structurele saldo blijkt uit de regel 'Structureel saldo financieel perspectief' in de tabel hier boven.

Voor de jaren 2025, 2026 en 2027 wordt een tekort geraamd van respectievelijk € 3.191.000, € 5.026.000 en € 393.000, 2028 sluit met een overschot van respectievelijk € 609.000. Daarbij dient bedacht te worden dat de tekorten een incidenteel karakter hebben en daarmee ook incidenteel kunnen worden gedekt. De gevolgen van de kortingen van het rijk vanaf 2026 zijn overigens ook duidelijk zichtbaar. Het structurele saldo, dat in 2025 € 1,8 mln. positief is, valt met € 2,9 mln. terug. Het jaar 2026 wordt om die reden ook wel het ‘ravijnjaar’ genoemd.

In 2025 en 2028 is sprake van een reëel en structureel sluitend financieel perspectief. Dat betekent dat alle structurele lasten ook gedekt zijn door structurele baten. Mede door de hiervoor al genoemde kortingen van het rijk sluiten de jaarschijven 2026 en 2027 structureel met een negatief resultaat van respectievelijk € 1.133.000 en € 564.000. Voor het te voeren financieel begrotingsbeleid is het structureel evenwicht van belang. Dit criterium is ook de invalshoek voor de beoordeling van onze begroting door de toezichthouder (college van Gedeputeerde Staten).

De Losserse financiële huishouding is dermate robuust, dat de incidentele tekorten in de begroting voor de jaren 2025, 2026 en 2027 alleszins acceptabel zijn. De voorstellen uit de voorliggende begroting betekenen een kwaliteitsimpuls voor de gemeentelijke voorzieningen en een verbetering van het niveau van dienstverlening voor 2025 en volgende jaren. De incidentele dekking uit de algemene middelen is dan ook te rechtvaardigen. Dat blijkt ook uit het meerjarig verloop van de weerstandsratio, die door de negatieve saldi de komende jaren weliswaar daalt maar nog ruim boven de afgesproken bandbreedte van de weerstandsratio van 1,4 - 2,0 blijft.

Beleidsbegroting

De beleidsbegroting bestaat uit twee onderdelen: het programmaplan en de verplichte paragrafen.

2. Programmaplan

De gemeentebegroting is opgebouwd volgens de programma-indeling:

1. Programma Onmeunig mooi Losser
2. Programma Wendbare organisatie en transparant bestuur

Binnen de verschillende begrotingsprogramma's is er onderscheid tussen:

- een 'going concern' deel (instandhouding, reguliere werkzaamheden en/of beheer) en;
- een 'opgaven' deel (dynamische werkzaamheden en (beleidsrijke) ontwikkeling).

Binnen het programma Onmeunig mooi Losser zijn de volgende vier opgaven opgenomen:

- toekomstbestendig sociaal domein
- toekomstbestendig wonen en leven
- toekomstbestendig buitengebied
- bijdragen aan een beter klimaat

Binnen het programma Wendbare organisatie en transparant bestuur is de gelijknamige opgave opgenomen.

- wendbare organisatie, transparant openbaar bestuur.

De structuur voor de vijf opgaven is opgebouwd volgens de 3 W-vragen, te weten:

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we ervoor doen?
- Wat zijn de belangrijkste resultaten in 2025?

Er is een eerste aanzet gemaakt met enkele prestatie-indicatoren, om inzicht te krijgen of (strategische) doelen daadwerkelijk worden behaald.

Verdeling van de baten en lasten per programma

In onderstaande grafieken is het totaal van alle baten en lasten per programma opgenomen.

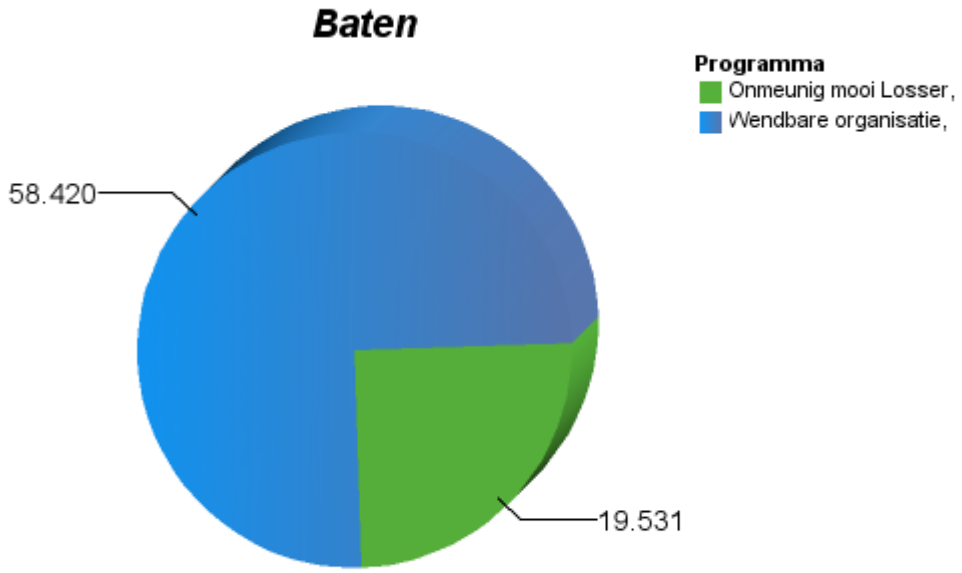

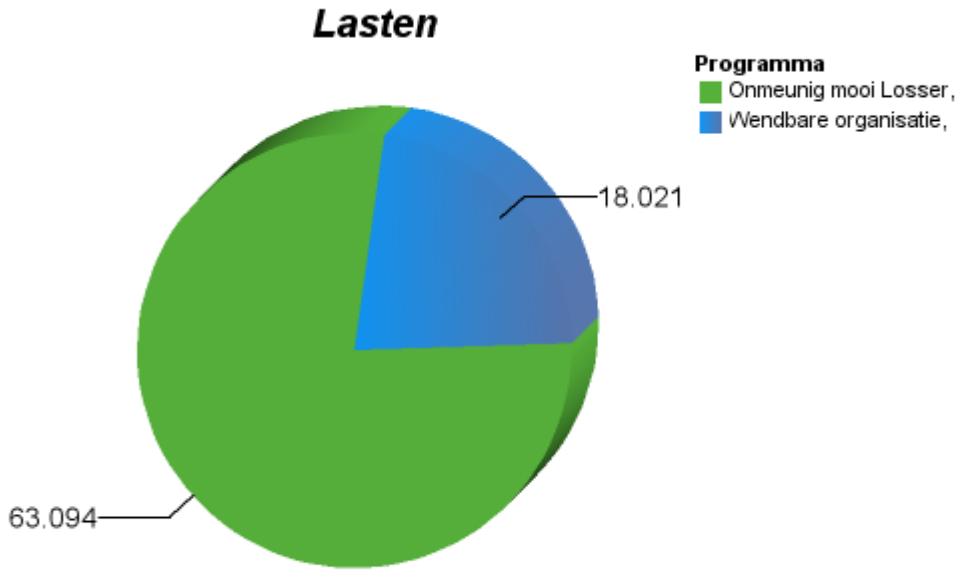

2.1. Programma Onmeunig mooi Losser

Deze opgave is omvangrijk en complex. Ze omvat een groot aantal taakvelden. Een deel van deze taakvelden domein heeft een wettelijke grondslag, zoals de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Jeugdwet, de Participatiewet, de Wet Schuldhulpverlening, de Wet verplichte ggz en de Wet Publieke Gezondheid. We voeren deze taakvelden in samenhang/integraal uit. Daarbij letten we niet alleen op de wettelijke kaders binnen het sociaal domein, maar kijken we ook naar andere taakvelden. We zetten in op het vergroten van samenredzaamheid, we versterken positieve gezondheid en de leefbaarheid in de buurten/dorpen. Hierin werken we integraal samen met het fysieke domein, inwoners en ketenpartners. Voorbeelden van deze samenwerking zijn de projecten “Samen voor een sterker Overdinkel” en de integrale aanpak van de Vogelbuurt in Losser.

Doel A: De bestaanszekerheid voor alle inwoners is gewaarborgd.

Wat willen we bereiken?
Inwoners die zichzelf onvoldoende financieel kunnen redden ontvangen passende ondersteuning. Zo vergroten we de zelfredzaamheid en participatie in de samenleving. Ons uitgangspunt is dat werk boven uitkering gaat. We voldoen aan de migratieopgave en bieden deze doelgroep passende ondersteuning.

Wat gaan we er voor doen?

1. Er is een passend aanbod voor inwoners die niet zonder ondersteuning aan het werk kunnen (beschut werk).
2. Inwoners met schulden zijn vroegtijdig in beeld en ontvangen ondersteuning op maat. Inwoners worden ondersteund om vaardigheden aan te leren, waardoor problematische schulden worden voorkomen.
3. Met het Jongeren Perspectief Fonds (JPF) zorgen we ervoor dat jongeren tussen de 18 t/m 27 jaar met problematische schulden een kans krijgen en werken aan een toekomstperspectief.
4. Onze minimaregelingen zijn toegankelijk, waardoor het bereik zo groot mogelijk is.
5. We gaan structurele opvanglocaties realiseren, waarmee we opvang bieden aan de verschillende doelgroepen binnen de migratieopgave.

Wat zijn de belangrijkste resultaten in 2025
a. Er is een goede samenwerkingspartner gevonden voor de uitvoering van beschut werk waarmee langdurige afspraken zijn gemaakt. De financiële impact wordt meegenomen in de voorjaarsnota van 2025.
b. We dienen bij het Rijk een plan in (2025) voor de versterking van de sociale infrastructuur sociale ontwikkelbedrijven om zo in aanmerking te komen voor extra middelen.
c. In 2025 starten we het project Simpel Switchen. In deze pilot is het makkelijker om vanuit de uitkering te gaan werken en weer terug te gaan als werken toch (even) niet lukt.
d. De inzet van loonkostensubsidie (LKS) is ten opzichte van 2024 met 10% gegroeid.
e. Een Regionaal Werkcentrum (RWC) is ingericht. De huidige uitvoeringsorganisaties Werkplein Twente, Leerwerkloket, RMT en Twents Fonds voor Vakmanschap gaan hier in op.
f. We bieden budgetcoaching aan, zowel curatief als preventief. We leren inwoners vaardigheden aan om schuldenvrij te worden en te blijven. We voeren de regie in de schuldhulpketen.
g. We helpen 5-10 jongeren met behulp van het Jongeren Perspectief Fonds op weg naar een schuldenvrije toekomst.
h. We communiceren actief over het aanbod van de minimaregelingen. Inwoners kennen de weg naar de regelingen. De aanvraag voor een regeling is zo eenvoudig mogelijk ingericht. Het gebruik van de regelingen is toegenomen.
i. We behalen de taakstelling voor het huisvesten van statushouders (ca. 50), van Oekraïners (178) en de Spreidingswet (130).

Prestatie-indicatoren

Omschrijving	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Aantal uitkeringen per einde van het jaar *Bron: Dashboard sociaal domein*	269	279	275	275
Personen met loonkostensubsidie *Bron: Dashboard sociaal domein*	70	71	71	78
Deelname Jongeren Perspectief Fonds *Bron: Voortgangsrapportage*				10

Aan welke global goals draagt het bij?

Doel B: (Jonge) inwoners ervaren gelijke kansen in opgroeien en ontwikkelen.

Wat willen we bereiken?
Alle (jonge) inwoners groeien gezond en veilig op. We willen dat zij hun talenten ontwikkelen en zoveel mogelijk op eigen kracht meedoen in de samenleving. Ze ervaren kansengelijkheid. Alle inwoners tot en met 23 jaar verlaten het onderwijs met een startkwalificatie. Dit betekent dat zij een diploma op minimaal mbo niveau 2, havo of vwo hebben.
We versterken de sociale basis en samenredzaamheid in de wijken en dorpskernen.

Wat gaan we er voor doen?

1. We herindiceren alle lopende Jeugdwet en Wmo (dagbesteding en begeleiding) indicaties die afgegeven zijn door de integraal consulenten (ca 400). Wij doen dat door in gesprek te gaan met inwoners die het betreft.
2. Tijdens de overgang en implementatie van het oude naar het nieuwe model van de jeugdhulp en Wmo streven we naar synergie en maken we een kwaliteitsslag. De landelijke Hervormingsagenda Jeugd is hierbij een belangrijk initiatief met naast regionale ook lokaal verplichte taakstellingen. Deze taakstellingen pakken knelpunten in de jeugdzorg aan en maken het jeugdzorgstelsel houdbaar voor de toekomst door nog meer gebruik te maken van algemene voorzieningen.
3. We versterken de sociale basis van onze inwoners door het bieden van een dekkend, voorliggend en lokaal (zorg)landschap. Elke algemene voorziening heeft een integraal consulent als contactpersoon.
4. We gaan bij al onze inspanningen uit van normaliseren (inclusie) en het vergroten van het zelf oplossend vermogen en werken hierbij samen met o.a. het fysieke domein, de inwoners en de ketenpartners in de wijk. Dit draagt bij, om de professionele ondersteuning en zorg, ook op langere termijn, toegankelijk en betaalbaar te houden.
5. We geven uitvoering aan de lokale samenwerkingsagenda onderwijs, door bijvoorbeeld het stimuleren van schoolaanwezigheid.
6. Door samen te werken met het onderwijs maken we een verschuiving van vindplaats (van hulpvragen) naar werkplaats (preventie) werken we aan kansengelijkheid. We onderzoeken op dit moment welke vorm van zorg intensief onderwijs passend is.
7. We voeren regie op het Innovatieplan om zo licht en dichtbij als mogelijk passende zorg te bieden.

Wat zijn de belangrijkste resultaten in 2025
a. 31 december 2025 werken we volledig middels de nieuwe inkoopmodellen jeugdhulp en Wmo welke regionaal zijn ingekocht. Hierdoor blijft de ondersteuning vanuit onze visie zo licht en dichtbij als mogelijk en zo zwaar als nodig toegankelijk voor onze inwoners.
b. We hebben het gebruik van algemene voorzieningen meetbaar in beeld gebracht. Zo maken we de verschuiving van geïndiceerde zorg naar een algemene voorziening zichtbaar.
c. We bieden ter vaststelling, de gemeenteraad, een integrale visie op onderwijs en educatie aan. Het daarvan afgeleide uitvoeringsprogramma wordt voortvarend opgepakt.
d. We breiden het naschoolse aanbod verder uit en bieden zonodig ieder kind een taalklas aan.
e. We experimenteren en ontwikkelen nieuwe effectieve pilots, methoden en/of werkwijzen, zodat er een efficiëntere inzet van middelen en budgetten is en de kwaliteit van zorg verbetert (door ondersteuning zo dichtbij en licht als mogelijk). We zetten direct in op integraal afgewogen landelijke, regionale en lokale ontwikkelingen.
f. We zorgen er voor dat binnen 2 jaar een structurele en effectieve vorm van ondersteuning en/of jeugdhulp is georganiseerd op de twee zorgintensieve scholen (NOT-verband) die is ingebed in de bestaande werkwijze.

Prestatie-indicatoren

Omschrijving	2022	2023	2024	2025
Aantal jeugdigen met jeugdhulp per einde jaar *Bron: Dashboard sociaal domein*	320	375	300	300
Aantal jeugdigen met ambulante zorg per einde van het jaar *Bron: Dashboard sociaal domein*	282	343	300	300*

** als gevolg van het verschuiven van zorg met verblijf naar ambulant zou je een stijging verwachten. Door gelijktijdig de verschuiving van ambulant naar voorliggend veld te maken proberen we een stijging te voorkomen*

Aan welke global goals draagt het bij?

Doel C: Inwoners ervaren een inclusieve, betrokken en veilige samenleving.

Wat willen we bereiken?

- We stimuleren samenwerking vanuit het oogpunt van normaliseren waardoor inwoners van de gemeente Losser zelf- of samenredzaam zijn. Ze doen actief mee aan de samenleving.
- De gemeente Losser is een plek voor iedereen. Alle inwoners krijgen een kans. We bieden iedereen de mogelijkheid om mee te doen
- Losser is veilig en leefbaar.
- We betrekken inwoners bij de opgave.
- We maken cultuur toegankelijk voor alle inwoners.

Wat gaan we er voor doen?

1. In 2025 geven we invulling aan het Uitvoeringsprogramma "Samen voor een sterker Overdinkel".
2. Het onderdeel Veiligheid wordt integraal opgepakt waarbij we o.a. inzetten op het vergroten van bewustwording ten aanzien van ondermijnende criminaliteit en cybercrime.
3. We organiseren activiteiten gericht op het vergroten van een inclusieve samenleving door samen te werken met inwoners, lokale verenigingen, organisaties en ondernemers. We werken nauw samen met een ervaringsdeskundigengroep die ons adviseert bij beleidsvorming en ondersteunt bij de ontwikkeling en uitvoering van activiteiten.
4. We geven uitvoering aan het in 2024 vastgestelde Preventie en Handhavingsplan Alcohol en Middelengebruik.
5. De uitgangspunten vastgelegd in de Woon-zorgvisie nemen we mee in het volkshuisvestingsplan en andere lopen projecten zoals dementie vriendelijke gemeente en het bevorderen van de doorstroming in de woningmarkt.

6. Verbinding en samenwerking in de dorpskernen wordt gestimuleerd door de inzet van een dorpsondersteuner (pilot voor 2 jaar).
7. Middels de pilot Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming versterken we de samenwerking tussen het gedwongen jeugdhulpkader en de lokale toegang (Werk, Inkomen, Jeugd en Zorg).

Wat zijn de belangrijkste resultaten in 2025?

a. In het uitvoeringsprogramma "Samen voor een Sterker Overdinkel" gaan we samen met inwoners en organisaties uit Overdinkel aan de slag op het gebied van bestaanszekerheid, ondernemen, veiligheid en gezondheid.
b. Voor de MKB toegankelijke route worden bedrijven bezocht door een lokale verkenner om ze te certificeren. In het dorp Losser bezoekt de verkenner minimaal 10 ondernemers/winkeliers en in de Lutte minimaal 8.
d. De ervaringsdeskundigengroep is minimaal vier keer bij elkaar geweest en faciliteren we in haar adviserende en ondersteunde rol.
e. Wij organiseren doorlopend en gedurende de inclusie-week vraaggerichte activiteiten, gericht op het versterken van de inclusieve samenleving.
f. Samen met de ervaringsdeskundigengroep maken we het Jaarplan Inclusie 2025.
g. Inclusie vormt een integraal onderdeel van onze beleids- en besluitvorming.
h. Drank- en middelengebruik onder jongeren (18-23 jaar) is afgenomen in vergelijking met voorgaande jaren.
i. Inwoners van Losser zijn weerbaarder tegen ondermijnende criminaliteit en cybercrime.
j. Dorpsondersteuners zijn actief in minimaal 2 dorpskernen.

Prestatie-indicatoren

Omschrijving	2021	2023	2025
% jongeren dat de laatste 4 weken dronken of aangeschoten is geweest	17%	27%	<=25%
% jongeren dat de laatste 4 weken wiet of hasj gebruikt	3%	2%	<=2%

Bron: gezondheidsmonitor 2023 Jeugd - GGD. 2 jaarlijks.

Aan welke global goals draagt het bij?

Doel D: Een samenleving waarin inwoners vitaal kunnen opgroeien en ouder worden.

Wat willen we bereiken?

- Inwoners doen zo lang mogelijk mee in de samenleving. Dat doen ze door gebruik te maken van voorzieningen en activiteiten op het gebied van sport, cultuur en recreatie & toerisme. Ontmoeting, meedoen en beleving staan centraal.
- Inwoners met dementie voelen zich ondersteund, begrepen en veilig in de gemeente Losser.
- Samen met inwoners zetten we ons in om voorzieningen en activiteiten in stand te houden.

- Inwoners wonen in een beweegvriendelijke omgeving. Dat versterkt de sociale samenhang (cohesie).
- Inwoners van de gemeente Losser hebben een gezonde en actieve leefstijl.
- We organiseren passende huisvesting voor onze inwoners, waarnodig in combinatie met zorg en ondersteuning.

Wat gaan we er voor doen?

1. We informeren inwoners actief over het aanbod van ondersteuning en zorg.
2. We faciliteren bedrijven en inwoners om zich actief in te zetten voor een dementievriendelijke samenleving.
3. We zetten ons in om cultuur voor iedereen toegankelijk te maken.
4. We geven verder uitvoering aan het lokaal opgestelde plan van aanpak Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA).
5. We ontwikkelen een visie op het bevorderen van de gezondheid van onze inwoners.

Wat zijn de belangrijkste resultaten in 2025?

a. We gaan het label dementievriendelijke gemeente behalen.
b. De ketenaanpak (gewichts- en) gezondheidsproblematiek is neergezet. Met de projecten Kinderen naar Gezond Gewicht (KnGG) en Volwassenen naar Gezond Gewicht (VnGG) worden oorzaken en gevolgen van (gewichts- en) gezondheidsproblematiek aangepakt voor een duurzaam resultaat.
c. Met het project "Samen indiceren" helpen we de oudere inwoner van Losser eerder door intensievere samenwerking tussen zorgprofessional en integraal consulent, waarbij we efficiënt gebruik maken van de expertise van de zorgprofessional.
d. We bieden de raad een beleidsdocument aan waarin specifieke doelen en actieplannen zijn opgenomen om de gezondheid van de inwoners in Losser te verbeteren. Dit document bevat maatregelen zoals het bevorderen van gezonde voeding, het stimuleren van lichaamsbeweging, en het verbeteren van de mentale gezondheid door middel van lokale initiatieven en samenwerking met onze partners.
e. Er is een uitvoeringsplan woonzorgvisie.
f. We voeren pilots uit om cultuur toegankelijker te maken.

Prestatie-indicatoren

Omschrijving	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Aantal inwoners met dagbesteding per einde van het jaar	112	94	100	90
Aantal inwoners met huishoudelijk hulp per eind van het jaar	744	595	770	650

Aan welke global goals draagt het bij?

Toekomstbestendig wonen en leven

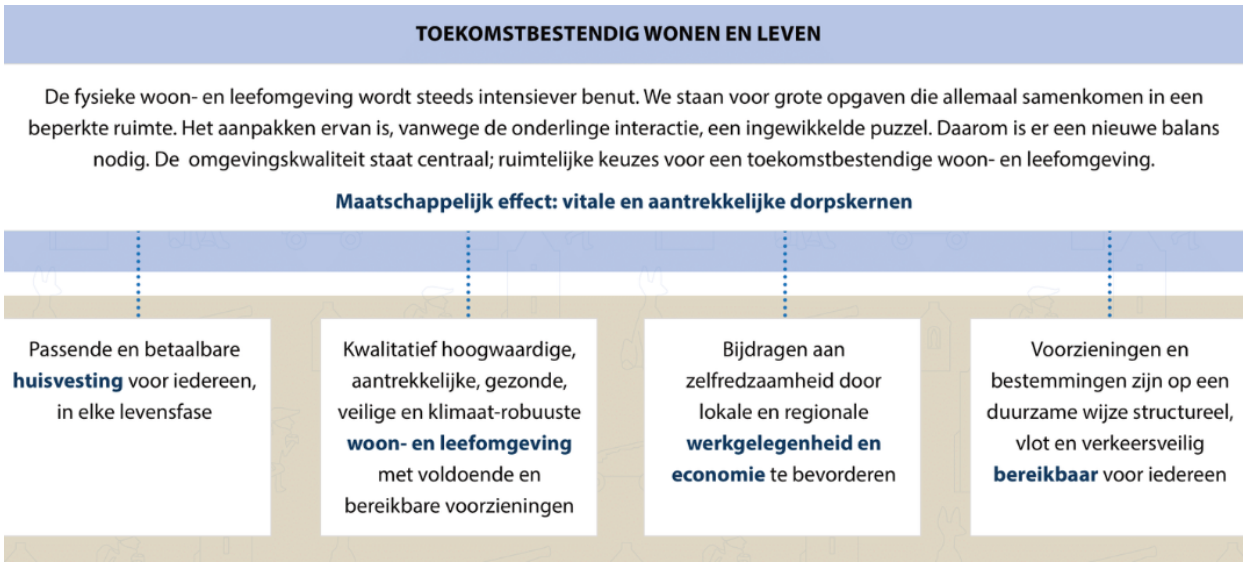

De gemeente Losser is een aantrekkelijk woongebied, door de ligging in nationaal landschap, het hoge voorzieningenniveau, de gunstige ligging aan de A1 en de nabijheid van grootstedelijke voorzieningen. Het dorpse woonklimaat wordt gekenmerkt door rust, ruimte en sociale betrokkenheid. We staan echter voor grote uitdagingen in de leefomgeving. Vraagstukken uit het sociaal domein vragen hierbij mede om een antwoord vanuit het fysieke domein.

Integrale opgave om toekomstbestendig te kunnen wonen en leven

De kwaliteit van de woon- en leefomgeving is van wezenlijk belang voor de leefbaarheid en gezondheid. Uitdagingen in bebouwd gebied bestaan, naast de ‘traditionele’ onderwerpen wonen, woon- en leefomgeving & maatschappelijke voorzieningen, economie & werkgelegenheid en bereikbaarheid, ook uit de nieuwe uitdagingen zoals energietransitie, klimaatadaptatie, biodiversiteit, circulaire economie én de sociale vraagstukken voor vitale gemeenschappen.

De woon- en leefomgeving moet inclusief zijn, sociaal veilig, bruikbaar voor iedereen en uitnodigen voor ontmoeten en verblijven. Al deze uitdagingen komen samen in een beperkte ruimte en vanwege de onderlinge interactie is het aanpakken ervan een ingewikkelde puzzel. We staan daarmee voor de opgave om de omgevingskwaliteit te verbeteren. Dat vraagt om een nieuwe balans. Er moeten keuzes gemaakt worden voor toekomstbestendig wonen en een toekomstbestendige woon- en leefomgeving.

Om de vitaliteit, aantrekkelijkheid en toekomstbestendigheid van onze dorpskernen te behouden en te versterken, werken wij in 2025 aan de volgende ambities, doelen en resultaten.

Ambities
Wat zijn onze ambities en prioriteiten voor de opgave toekomstbestendig Wonen & Leven voor 2025?

1. 'Groeiambitie': groeien naar 25.000 inwoners en het versterken van voorzieningen en infrastructuur
Om de kracht van onze gemeente ook voor de toekomst te garanderen is in het coalitieakkoord de ambitie opgenomen om te groeien naar 25.000 inwoners en het versterken van voorzieningen en infrastructuur. Demografische ontwikkelingen, de toekomstige woon-zorgvraag en sociale samenhang vormen hierbij belangrijke aandachtspunten. En de 'nieuwe' uitdagingen om toekomstbestendig te zijn (zoals de energie- en warmtetransitie, klimaatadaptatie e.d.) zijn hiermee verweven.

Om deze redenen zetten we in 2025 in op een onderbouwing en evenwichtige afweging van de geambieerde groei. De in 2024 geactualiseerde woonvisie en opgestelde woonzorgvisie geven hierbij inzicht en vormen de eerste bouwstenen. Daarnaast gaan we het gesprek aan over hiermee samenhangende vraagstukken, zoals bijvoorbeeld de vraag hoe we een aantrekkelijke woongemeente kunnen zijn voor jongeren, hoe te anticiperen op ontwikkelingen in de zorg, de migratieopgave en welke voorzieningen waar nodig zijn. Dit komt samen in het volkshuisvestingsprogramma dat we in 2025 gaan opstellen.
Het volkshuisvestingsprogramma dient om tot een kwantitatief en kwalitatief goed woningaanbod te komen en dit is een cruciale bouwsteen voor toekomstbestendig wonen en leven in Losser. Daarnaast hebben we nog andere opgaven en ambities die vaak ook een ruimtelijke claim leggen. Daarom gaan we, aanvullend op de woningbouwprogrammering, de samenhang met de genoemde ambities uitwerken: op welke wijze kan het woningbouwprogramma deze ambities ondersteunen of versterken en waar kiezen we voor wonen en waar voor andere functies. Om deze effecten zichtbaar en te maken, maken we gebruik van een 'dashboard' in samenhang met een 'lokatieverkenner'.

2. Gezonde en veilige leefomgeving en leefbaarheid in buurten en dorpen
De kwaliteit en toekomstbestendigheid van de woon- en leefomgeving is van wezenlijk belang voor de leefbaarheid en gezondheid van onze inwoners. Vanuit de verbinding van het fysieke domein aan het sociaal domein werken we gebiedsgericht en programmatisch aan overkoepelende thema's als gezonde en veilige leefomgeving en leefbaarheid in de buurten/dorpen. Zo kunnen de 'woonopgave', het 'strategisch assetmanagement' en de 'woon-zorgvraag' in gezamenlijkheid een vliegwiel vormen voor gebiedstransformaties, leefbaarheidsvraagstukken, duurzame samenleving en economie. Voorbeelden hiervan zijn de Vogelbuurt in Losser en de lopende kwaliteitsimpulsen in Glane, Beuningen en De Lutte en de centrumontwikkelingen in Losser.

In 2024 hebben we de basis van het team dat zich bezig houdt met het thema Veiligheid verstevigd. Daardoor kunnen we nu meer en breder inzetten op de aanpak van ondermijning en toepassing van de Wet Bibob. Dankzij de goede samenwerking met de steden Enschede en Gronau pakken we ondermijnende en grensoverschrijdende criminaliteit beter aan. Deze samenwerking intensiveren we in 2025. Binnen de gemeente zijn de lijnen met Team Zorg kort. Zo pakken we signalen op het snijvlak van zorg en veiligheid actief en integraal op. Samen met onze partners houden we de gemeente Losser veilig en leefbaar.

3. Toekomstbestendige bedrijventerreinen
In 2024 is gewerkt aan de visie met een investeringsagenda om onze bedrijventerreinen de komende jaren toekomstbestendig te maken. Inzetten op herstructurering en intensivering van bestaande bedrijventerreinen is hierbij een belangrijk aandachtspunt dat samenhangt met

onderzoek naar een bredere vraag om bedrijventerreinen. Daarnaast wordt o.a. ingegaan op de grote opgaven die op bedrijventerreinen afkomen, zoals de energietransitie, de omslag naar een circulaire economie en verdergaande digitalisering.

We zetten in op het creëren van toekomstbestendige bedrijventerreinen die niet alleen economisch bloeiend zijn, maar ook bijdragen aan een duurzaam en aantrekkelijk vestigingsklimaat. Om deze ambitie te behalen is de uitvoering van een groot aantal samenhangende acties met partners, stakeholders en betrokkenen noodzakelijk. Met de beschikbare middelen nemen we als gemeente een actieve rol in, in het ondersteunen van onze ondernemers, in te zetten op het intensiverings-potentieel, het opzetten van subsidieregelingen en het verruimen van ontwikkelmogelijkheden.

Doel A: Wonen; passende en betaalbare huisvesting voor iedereen in elke levensfase.

Wat willen we bereiken?
We streven naar een passende en betaalbare huisvesting voor al onze inwoners, in elke levensfase. 'Wonen' is echter meer dan alleen een dak boven het hoofd. Woningen dienen toekomstbestendig te zijn en het woonklimaat en omgevingskwaliteit zijn essentieel voor de leefbaarheid in onze kernen.

Wat gaan we daarvoor doen?
1. We bouwen naar behoefte en zetten in op herstructurering, transformatie en nieuwbouw.
2. We ontwikkelen strategieën om de doorstroming en toegankelijkheid van de bestaande woningvoorraad te bevorderen.
3. We zetten 'wonen' in als vliegwiel voor integrale gebiedstransformaties om daarmee een impuls te geven aan de vitaliteit en leefbaarheid in onze kernen.
4. We nemen een actieve rol in om het bestaande woningbestand te verduurzamen (drinkwater- en energiezuinigheid, duurzame energievoorziening, circulair materiaalgebruik, c.a.).

Wat zijn de belangrijkste resultaten in 2025:

a. De 'Groeiambitie' is concreet gemaakt. We zetten in op een onderbouwing en evenwichtige afweging van de geambieerde groei. Het Volkshuisvestingsprogramma 2025 dient om te komen tot een kwantitatief en kwalitatief goed woningaanbod. Daarnaast hebben we nog andere opgaven en ambities die vaak ook een ruimtelijke claim leggen. Daarom gaan we, aanvullend op de woningbouwprogrammering, de samenhang met de andere opgaven en ambities uitwerken: op welke wijze kan het woningbouwprogramma deze ambities versterken en waar kiezen we voor wonen en waar voor andere functies. Om deze effecten zichtbaar te maken, maken we gebruik van een 'dashboard' in samenhang met een 'lokatieverkenner'. Hiermee hebben we de handvatten om samen het gesprek aan te gaan.
b. Het Volkshuisvestingsprogramma is vastgesteld. Hierbij is onder andere de 'Groeiambitie', de geactualiseerde woningbouwopgave en de woonzorgvraag betrokken.
c. In 2025 zijn er circa 100 woningen toegevoegd aan de woningvoorraad (opgeleverd) en de juridische plancapaciteit is vergroot met 150 tot 200 woningen.
d. In 2024 is het instrumentarium ter bevordering van de doorstroming en toegankelijkheid van de bestaande woningvoorraad verkend. Hieruit zijn in 2025 het beleidskader voor woningsplitsing en kavelsplitsing uitgewerkt en is in regionaal verband een urgentieverordening opgesteld.
e. De meerjarige prestatieafspraken met Domijn, SHBL en Woonzorg Nederland zijn geactualiseerd voor 2026.
f. De herijking van de Woondeal is in 2025 afgerond.

g. In het kader van de gebiedsgerichte aanpak van de Vogelbuurt, is een pilotonderzoek gestart naar mogelijkheden om de bestaande woningvoorraad te verduurzamen. Dit wordt uitgevoerd onder regie van de opgave 'Bijdragen aan een beter klimaat', doch draagt bij aan de doelstelling 'passende en betaalbare huisvesting' omdat energielasten een steeds groter deel uitmaken van de totale woonlasten.

Prestatie-indicatoren
De ontwikkeling van het aantal geregistreerde woningen in Losser geeft een algemene indicatie over de voortgang van de woningbouwopgave.

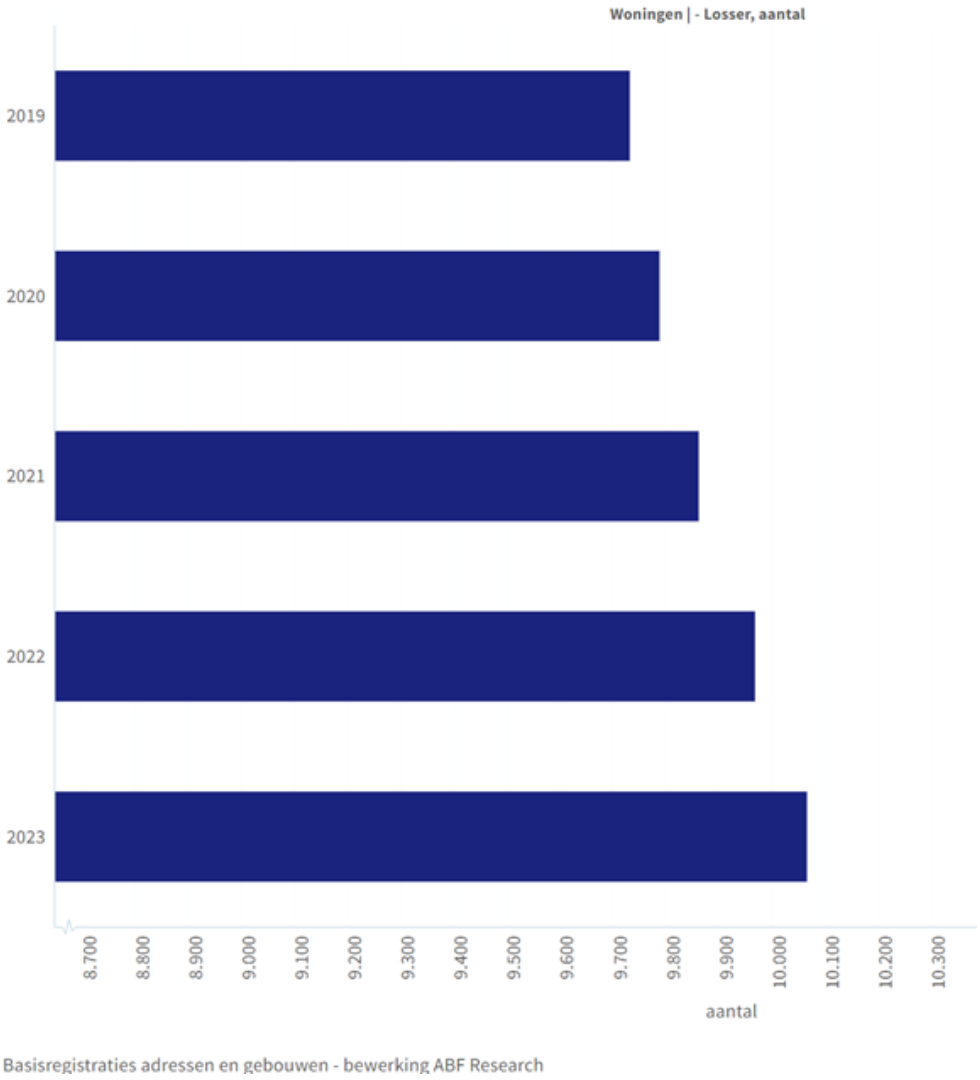

Basisregistraties adressen en gebouwen - bewerking ABF Research

Prestatie 2025: In 2025 zijn er circa 100 woningen toegevoegd aan de woningvoorraad (opgeleverd).

Aan welke global goals draagt het bij?

Doel B1: Omgevingskwaliteit; een gezonde, veilige, kwalitatief hoogwaardige, aantrekkelijke en klimaatrobuuste woon- en leefomgeving met voldoende en bereikbare voorzieningen.

Wat willen we bereiken?
Een toekomstbestendig woon-, werk- en leefklimaat, welke bijdraagt aan de doelstellingen vanuit het sociaal domein. De omgevingskwaliteit staat centraal bij ons streven naar vitale, aantrekkelijke en toekomstbestendige woonkernen.

Wat gaan we daarvoor doen (vanuit bereikbare maatschappelijke voorzieningen en integrale veiligheid)?
1. We zetten 'wonen' in als vliegwiel voor integrale gebiedstransformaties om daarmee een impuls te geven aan de vitaliteit en leefbaarheid in onze kernen.
2. We zetten ons instrumentarium in op behoud, versterking en bereikbaarheid van basisvoorzieningen en het verenigingsleven.
3. We continueren onze inzet op realisatie en functieversterking van Kulturhusen c.a. in alle woonkernen.
4. We geven uitvoering aan het Integraal Huisvestingsprogramma Onderwijs.
5. We zetten in op Integraal Veiligheidsbeleid.
6. We werken aan aantrekkelijke dorpscentra die uitnodigen tot 'ontmoeten'.

Wat zijn de belangrijkste resultaten in 2025 (bereikbare maatschappelijke voorzieningen en integrale veiligheid):

a. In 2025 is het gebied "kern Losser" uitgewerkt als onderdeel van de gefaseerde gebiedsgerichte uitwerking van het Omgevingsplan Losser.
b. Ten aanzien van het integraal veiligheidsprogramma worden in 2025 de volgende resultaten beoogd:
- Er is nieuw integraal veiligheidsbeleid met bijbehorende uitvoeringsplannen opgesteld.
- Binnen de beleidskaders vindt 100% Bibob toetsing plaats.
- Ondermijning is bestreden door middel van integrale en gerichte interventies naar aanleiding van signalen en het twee keer per jaar uitvoeren van integrale controles gericht op de aanpak van ondermijning.
- De bewustwording en weerbaarheid van zowel de organisatie als de inwoners van de gemeente Losser tegen ondermijning is vergroot. Dit door middel van het geven van presentaties aan medewerkers over het herkennen van signalen en het thema ondermijning ieder kwartaal bij inwoners onder de aandacht brengen via weekblad De Week van Losser en sociale media.

c. Het Kulturhus Glane is gerealiseerd en wordt geëxploiteerd door en voor inwoners van Glane.
d. Het bouwproces voor het ‘Dorpshuis/Mariaschool Beuningen’ is gestart (onder voorbehoud van voortgang van het proces van vergunningverlening).
e. In 2025 heeft de raad een besluit genomen over de realisatiefase met betrekking tot de herinvulling van de Aloysiuslocatie.
f. Het onderzoek naar de haalbaarheid en betaalbaarheid van het voorkeursscenario voor de nieuwe sporthal in De Lutte is afgerond en besluitvorming daarover heeft plaatsgevonden.
g. Vanuit het integraal Huisvestingsplan Onderwijs zijn, in nauwe samenwerking met het schoolbestuur, de businesscases voor de basisscholen Pax Christi en Veldzijde afgerond.
h. Er heeft besluitvorming plaatsgevonden over de toekomst van het huidige afvalbrengpunt. Dit betrekken wij, rekening houdend met de circulaire ambities van de gemeente, bij het nog op te stellen 'Grondstoffenplan' .

Doel B2. Omgevingskwaliteit: een gezonde, veilige, kwalitatief hoogwaardig ingerichte, aantrekkelijke, groene en klimaat adaptieve woon- en leefomgeving

Wat willen we bereiken?
Een toekomstbestendig woon-, werk- en leefklimaat, welke bijdraagt aan de doelstellingen vanuit het sociaal domein. De omgevingskwaliteit staat centraal bij ons streven naar vitale, aantrekkelijke en toekomstbestendige woonkernen.

Wat gaan we daarvoor doen (vanuit de fysieke leefomgeving)
1. We werken aan aantrekkelijke dorpscentra die uitnodigen tot 'ontmoeten'.
2. We werken continu aan een gezonde leefomgeving en een hoge ruimtelijke kwaliteit.
3. We richten onze woonkernen klimaatadaptief en natuurinclusief in en creëren ruimte voor groen-blauwe structuren in verbinding met het landelijk gebied.
5. We creëren meerwaarde vanuit het 'strategisch assetmanagement'.

*Wat zijn de belangrijkste resultaten in 2025 (*gezonde, veilige, kwalitatief hoogwaardig ingerichte, aantrekkelijke, groene en klimaat adaptieve woon- en leefomgeving)?

a. De ‘Strategie Klimaatadaptatie Losser’ en het Water- en Rioleringsprogramma zijn in samenhang opgesteld en vastgesteld. Hierin zijn zowel de opgaven en ontwikkelingen in bebouwd gebied, als in het landelijk gebied opgenomen. Hierbij is aangehaakt bij de landelijke maatlat, zodat o.a. ook 'biodiversiteit' hieronder valt (mede verwoord in een uitgangspuntennota 'Groen').
b. De beleidsnota 'Kwaliteit openbare ruimte' is opgesteld.
c. Binnen het programma ‘Kwaliteitsimpuls De Lutte’ is het deelproject 'Beatrixstraat en omgeving' gerealiseerd en is gestart met de uitvoering van deelprojecten uit de dorpsranden die samenlopen met externe ruimtelijke ontwikkelingen (waaronder het voormalige centrumgebied Luttermolenveld).
d. Als onderdeel van de gebiedsgerichte aanpak Beuningen is de uitvoering van de nieuwe ontworpen openbare ruimte gestart (ontmoetingsgebied/schoolplein, inclusief omliggende ruimte). Deze openbare ruimte is in samenhang met het Dorpshuis/Mariaschool ontworpen.
e. Het ontwerp voor de Gronausestraat in Glane, als onderdeel van de bestaande visie Kwaliteitsimpuls Glane, is vastgesteld, investeringsbeslissingen hebben plaatsgevonden en het technische voorbereidingsproces is gestart.
f. Het ontwerp voor de ‘blauwe ader structuur’ in Overdinkel (tussen randbebouwing en Ruhenbergerbeek) is gereed en de technische werkvoorbereidingen zijn gestart. Dit betreft klimaatadaptieve maatregelen in zowel de kern Overdinkel als in het nabije buitengebied, in nauwe samenhang met de provinciale bossenstrategie en de opgave ‘toekomstbestendig buitengebied’.
g. De herijking van het masterplan ‘Parapluplan centrum Losser’ is afgerond (gebaseerd op de ‘vier-pijler’ aanpak: vastgoedontwikkeling, integrale ontwikkeling openbare ruimte, concept voor breed centrummanagement en het stimuleren van investeringen door centrumondernemers).
h. Er wordt verder gewerkt aan het programma ‘Beken & Bleken van Losser’ / Erfgoeddeal:
- de uitvoering van de klimaatadaptieve restauratie van het rijksmonument 'De Bleek’ is afgerond;
- het ontwerp voor de 'klimaatadaptieve dorpsbeek’ is geheel geïntegreerd in fase II van de centrumontwikkelingen Losser (‘Parapluplan centrum Losser’);
- de uitvoering van het onderdeel aquathermie (verduurzaming van het zwembad met effluentstroom uit de RWZI) is afgerond;

- vanuit het onderdeel 'leeromgeving' is het project gestart om Beken & Bleken te vermarkten en te verankeren in het regionale textielthema.
i. Het bouwproces van de gebiedsgerichte aanpak van het project ‘De Muchte’ is in uitvoering (woningbouw als onderdeel van de integrale (her)inrichting van de omliggende woonomgeving).
j. Het wijkplan 'Vogelbuurt Losser' is opgesteld. Vanuit de verbinding van het fysieke domein aan het sociaal domein wordt hiermee onder andere invulling gegeven aan de thema's gezondheid/gezonde leefomgeving en leefbaarheid.
k. Het ontwerp-, participatie- en aanbestedingsproces voor de herinrichting Enschedesestraat - fase II is doorlopen en de uitvoering is gestart.
l. Vervangingsinvesteringen taakveld: de brug 't Zwart is vervangen.

Prestatie-indicatoren
Een klimaatadaptieve woon-, werk- en leefomgeving van essentieel belang voor de gezondheid van onze inwoners en de leefbaarheid in onze gemeente. In 2025 is de klimaatadaptatiestrategie Losser vastgesteld. Daarin is vastgelegd wat onze ambities zijn en op welke klimaatthema's we willen monitoren.

Aan welke global goals draagt het bij?

<u>Doel C: Economie en werkgelegenheid; bijdragen aan zelfredzaamheid, door lokale en regionale werkgelegenheid en economie te bevorderen.</u>

Wat willen we bereiken?
Vanuit het fysieke domein bijdragen aan het maatschappelijk effect 'zelfredzame inwoners'.

Wat gaan we daarvoor doen?
1. We werken aan aantrekkelijke, levendige en economisch goed functionerende dorpscentra door uitvoering te geven aan de detailhandelsvisie, positionering en profilering, het ontwikkelen van vormen van 'centrummanagement', de dorpscentra te verbinden met recreatieve routenetwerken en de ruimtelijke kwaliteit te borgen.
2. We bevorderen Recreatie en Toerisme, Erfgoed en Cultuur door samen met partners uitvoering te geven aan regionale marketingstrategien, het uitbouwen van de recreatieve hoofdstructuur en (regionale) routenetwerken, het faciliteren van dag- en verblijfsrecreatie en in te zetten op behoud, versterken en vermarkten van ons erfgoed.
3. We bevorderen het ondernemers- en vestigingsklimaat door samen te werken met partners om de regionale economie en werkgelegenheid te bevorderen, het inzetten van bedrijfscontactfunctionarissen en de inzet op revitalisering (inclusief 'beter benutten') en het toekomstbestendig maken van bestaande bedrijventerreinen.

Wat zijn de belangrijkste resultaten in 2025?
a. De pleinontwikkeling in het centrum van De Lutte is gerealiseerd en het flankerende participatieproject 'Gastvrij De Lutte' (samenwerkingsproject met de dorpsraad De Lutte) is afgerond.
b. Binnen het programma Centrumontwikkelingen Losser-fase II is het concept voor “structureel en breed centrummanagement” ontwikkeld, om daarmee te borgen dat ook op langere termijn het centrum van losser aantrekkelijk is, levendig en economisch goed functioneert en daarmee bijdraagt aan de leefbaarheid van de kern.

c. Het ambitiedocument ‘Recreatie & Toerisme', bestaande uit een strategisch ontwikkelkader met programmalijnen en een uitvoeringsprogramma, is vastgesteld. Er zijn minimaal drie projecten uit het uitvoeringsprogramma gestart.
d. De cultuurhistorische waardenkaarten zijn opgesteld en het proces om te komen tot een landschapsbiografie van de Dinkel is gestart.
e. Oplossingsrichtingen ten behoeve van realiseren van ontbrekende schakels in het recreatieve wandelroutenetwerk rondom Stuwwal/ Dinkeldal en de Lutte/ Lutterzand zijn verkend. Waar mogelijk zijn afspraken gemaakt met grondeigenaren over toegankelijkheid, inrichtingsmaatregelen en vergoedingen.
f. Er is, gezamenlijk met andere gemeenten in de regio, geïnvesteerd in achterstallig onderhoud van regionale recreatieparken.
g. Het project om de resultaten van het project Erfgoeddeal/'Beken & Bleken van Losser' structureel te vermarkten door deze te verankeren in regionale thema's als 'Textiel' en ''Zandsteen, is gestart.
h. De visie voor het toekomstbestendig maken van bedrijventerreinen (inclusief investeringsagenda) is vastgesteld.
i. Het Ondernemersloket heeft verder vorm gekregen en is het goed bekend bij de ondernemers.
j. Er is actief ingezet op het versterken van de winkelstructuur van de kernen Losser, Overdinkel en De Lutte door samen met de winkeliers invulling te geven aan leegstaande panden. We zetten in op acquisitie en pop up activiteiten.
k. We besteden aandacht aan de dag/week van de ondernemer.
l. We organiseren minimaal één activiteit om ZZP'ers elkaar te laten ontmoeten.

Aan welke global goals draagt het bij?

<u>Doel D: Bereikbaarheid; voorzieningen en bestemmingen zijn op een duurzame wijze, structureel vlot en verkeersveilig, bereikbaar voor iedereen.</u>

Wat willen we bereiken?
We streven ernaar dat voorzieningen en bestemmingen zijn altijd vlot bereikbaar zijn voor iedereen. Dit doen we zo duurzaam en verkeersveilig als mogelijk.

Wat gaan we daarvoor doen?
1. We bevorderen de transitie naar een duurzaam mobiliteitssysteem (bestaande uit alle modaliteiten).
2. We werken aan hoogwaardige (fiets-)verbindingen tussen onze woonkernen en buurgemeenten.
3. We werken aan het duurzaam veilig inrichten van onze wegen en infrastructuur door functie, gebruik en inrichting met elkaar in balans te brengen.

Wat zijn de belangrijkste resultaten in 2025:
a. Het gezamenlijk met de provincie uitgevoerde onderzoek naar de gewenste inrichting van de N731, ter hoogte van de kern Losser, is afgerond. Dit onderzoek heeft raakvlakken met het uitgevoerde onderzoek naar verkeersveiligheid op de N374 buiten de bebouwde kom.
b. Het beleidsplan Mobiliteit is vastgesteld. Aansluitend neemt ons college een besluit omtrent het uitvoeringsprogramma.

c. Op urgente locaties in het buitengebied is een aanvang gemaakt met het aanbrengen van bermverharding. Voor toepassing op andere locaties wordt gewerkt vanuit het beleid zoals dat in 2025 wordt vastgesteld middels het beleidsplan Mobiliteit. Hierin heeft kaderstelling plaatsgevonden over 'functie, inrichting en gebruik' van o.a. wegen in het buitengebied. Op basis van deze uitwerking wordt bepaald welke maatregelen op welke locatie in het buitengebied het beste kunnen worden toegepast. Het aanbrengen van bermverharding is daarbij één van de mogelijke maatregelen.

Aan welke global goals draagt het bij?

Bijdragen aan een beter klimaat

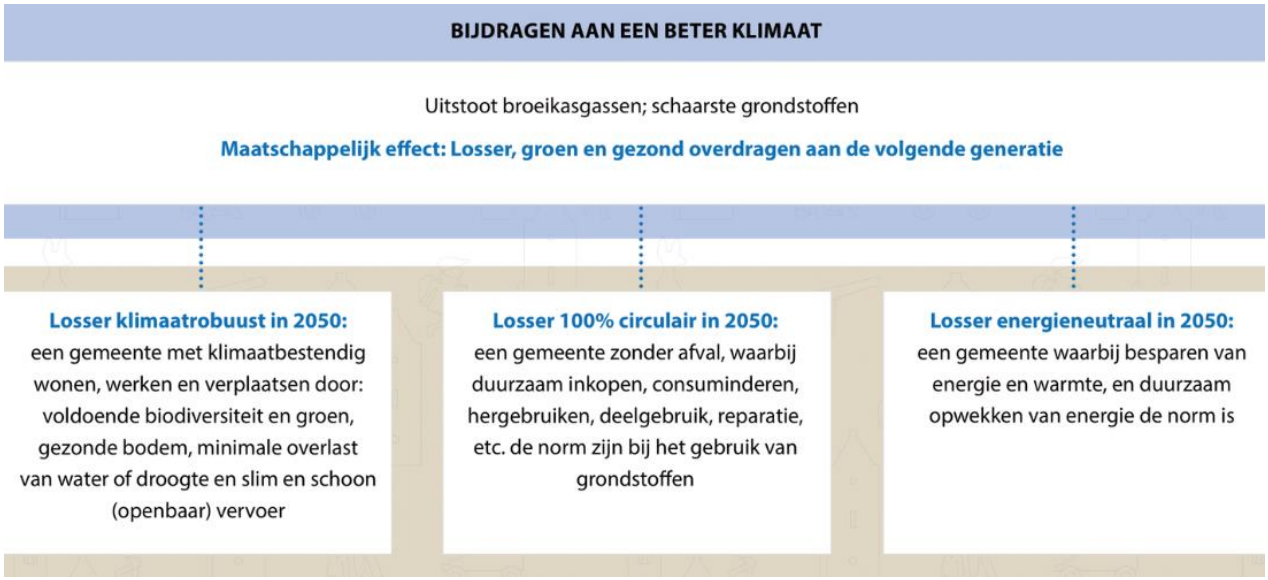

We staan als gemeente voor grote uitdagingen op het gebied van klimaatverandering en grondstoffen schaarste. Wereldwijd verandert het klimaat, veroorzaakt door de broeikasgassen in de atmosfeer door menselijk handelen. Om dit tegen te gaan, zijn er in Parijs (2015) afspraken gemaakt zodat de aarde niet meer dan 1,5 graden opwarmt. Er is een ambitie vastgesteld om de CO2-uitstoot ten opzichte van 1990 in 2030 met 55% verminderd te hebben. In 2050 moet dit met 95% zijn afgenomen. Nederland heeft dit vastgelegd in de klimaatwet. De tweede uitdaging is dat grondstoffen, door overconsumptie, sneller gedolven en gebruikt worden dan de aarde nieuwe grondstoffen kan genereren. Om dit tegen te gaan heeft Nederland de ambitie om in 2030 50% minder primaire grondstoffen te gebruiken en in 2050 volledig circulair te zijn.

Losser heeft in het kader van het klimaatakkoord wettelijke taken opgedragen gekregen. Naast deze wettelijke taken heeft Losser ambities. Deze zijn vastgelegd in de Toekomstvisie Losser Duurzaam 2040 en het coalitieakkoord. Het betreft hier uitdagende transities die hun doel in 2050 moeten hebben bereikt. Daarvoor is veel focus, tijd en capaciteit nodig. Zowel de Raad (tot 2027) als het Rijk (tot 2030) hebben middelen beschikbaar gesteld. De focus op deze transities wordt alleen maar intenser. Losser is voortvarend aan de slag gegaan en is in dit kader personele verplichtingen aangegaan. Uitgangspunten hierbij zijn: ‘kennis en kunde’ in eigen organisatie en ‘slim samenwerken’.

In 2025 (en verder) wordt de focus meer gelegd op de verduurzaming van de gebouwde omgeving. Met name collectieve processen bij verduurzaming van buurten en dorpen waarbij maximaal wordt ingezet op lokaal eigendom. Daarnaast wordt extra aandacht besteed aan hen die de verduurzaming van hun vastgoed niet of moeilijk zelf kunnen betalen.

Om de gemeente Losser ‘groen & gezond’ door te kunnen geven aan de volgende generatie, werken wij in 2025 aan de volgende doelen en resultaten*.

*Disclaimer: In de klimaatopgave hebben we te maken met transities waarin veel onzekerheden zitten, hierom is het belangrijk om flexibel mee te kunnen bewegen met nieuwe ontwikkelingen.

Doel A. Losser klimaat robuust in 2050

Wat willen we bereiken?
Een klimaat robuuste leefomgeving, hiermee bedoelen we klimaatbestendig wonen, werken en verplaatsen door: voldoende biodiversiteit en groen, een gezonde bodem, minimale overlast van water of droogte, slim (openbaar) vervoer en voldoende laadpunten.

Wat gaan we ervoor doen?
1. Middels de klimaatadaptatiestrategie geven we richting aan onder andere de onderwerpen hitte, droogte en wateroverlast.
2. We betrekken inwoners bij de uitvoering van de klimaatadaptatiestrategie.
3. We verbeteren de laadinfrastructuur van de gemeente Losser.

Wat zijn de belangrijkste resultaten in 2025?

a. Een aantal van de activiteiten van het uitvoeringsprogramma klimaatadaptatiestrategie is opgepakt (er vanuitgaand dat uitvoeringsprogramma in 2025 is vastgesteld). De klimaatadaptatiestrategie en de uitvoeringsagenda worden onder regie van de opgave “Wonen & leven” uitgevoerd.
b. Er zijn minimaal drie bewustwordingscampagnes uitgevoerd in het kader van klimaatrobuuste leefomgeving.
c. Er zijn minimaal 6 extra laadpalen geplaatst in 2025.

Aan welke global goals draagt het bij?

Doel B. Losser 100% circulair in 2050

Wat willen we bereiken?
Een circulaire economie, hieronder verstaat de gemeente een maatschappij zonder afval, waarin duurzaam inkopen, consuminderen, hergebruiken, deelgebruiken, reparatie en andere circulaire methodes de norm zijn bij het gebruik van grondstoffen.

Wat gaan we ervoor doen?
1. Onderdelen van het uitvoeringsprogramma circulaire economie worden uitgevoerd.
2. We maken de verschillende afvalstromen in de gemeente Losser zichtbaar, zodat we beleidskaders voor grondstoffeninzameling vast kunnen stellen.
3. Alle circulaire activiteiten van ondernemers binnen de gemeente Losser worden inzichtelijk gemaakt.

Wat zijn de belangrijkste resultaten in 2025:

a. De interne campagne circulair inkopen is, in het kader van de verduurzaming van de eigen organisatie, uitgevoerd.
b. De interne trainingen Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) zijn georganiseerd in het kader van de verduurzaming van de eigen organisatie.
c. Er is een leidraad Circulariteit voor projecten opgesteld.
d. Er is een interactieve kaart gemaakt waarop circulaire activiteiten en ondernemers te zien zijn.
e. Een grondstoffenplan is vastgesteld (minder afval, meer grondstoffen).

Prestatie-indicator

In 2030 is het aantal kg fijn restafval per inwoner per jaar verminderd tot 50 kg.

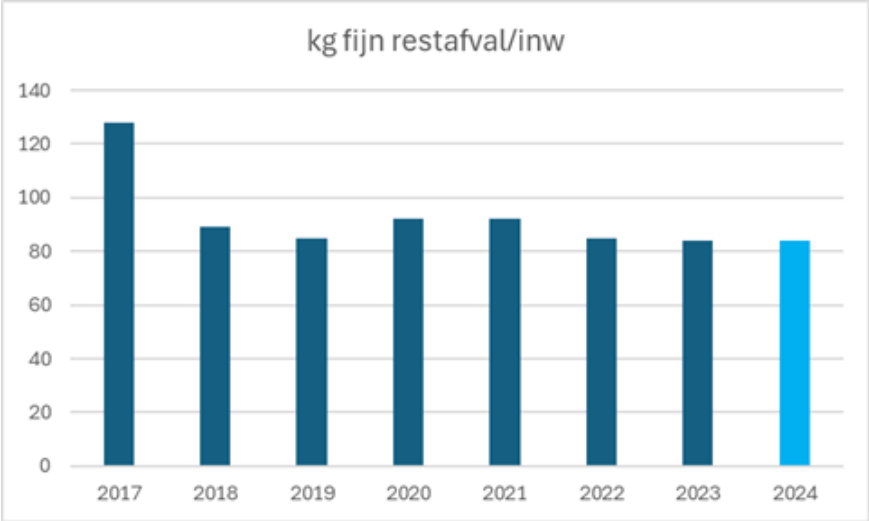

Aan welke global goals draagt het bij?

<u>Doel C. Losser energieneutraal in 2050</u>

Wat willen we bereiken?
Een energieneutraal Losser, hieronder verstaat de gemeente een maatschappij waarin het besparen van energie/warmte en het duurzaam opwekken van (lokaal opgewekte) energie de norm is.

Wat gaan we ervoor doen?
1. We willen dat participatie en lokaal eigenschap gewaarborgd zijn bij grootschalige energie projecten.
2. We bieden ondersteuning aan eigenaar-bewoners die moeite hebben hun woning te verduurzamen.
3. Eigen vastgoed wordt verder verduurzaamd.
4. We werken toe naar een aardgasloos (ready) Losser.
5. Duurzaamheidsdoelstellingen worden integraal betrokken bij projecten.
6. Losser werkt samen met partners in de energie- en warmtetransitie.

Wat zijn de belangrijkste resultaten in 2025?

a. Er zijn, binnen de tweede tranche van de Losserse Isolatie Aanpak, doelgroepgericht gemeentelijke subsidies verstrekt ter stimulering van het verduurzamen van bestaande woningen.
b. Het eigen maatschappelijk vastgoed (12 gebouwen) van de gemeente is van een energielabel A verder verduurzaamd of energieneutraal gemaakt.

c. Het dak van het zwembad is gerenoveerd en voorzien van extra isolatie en zonnepanelen.
d. In samenwerking met Energie van Noordoost Twente (EvNOT) is een partij geselecteerd die in Noordoost Twente een energiebronnenstudie uitvoert.
e. In samenwerking met EvNOT is een nieuw warmteprogramma opgesteld.
f. Wij faciliteren de 10 vergunninghouders die voornemens zijn biogas te produceren.
g. In samenwerking met de RES Twente is er in het kader van biogas/groengas:
    1. een verkenning uitgevoerd hoe de landelijke handreiking vergunningverlening voor biogasinstallaties kan worden verankerd in lokaal beleid.
    2. er zijn minimaal 2 bijeenkomsten/werkbezoeken 'Best Practices' georganiseerd naar biogas/groengas installaties.
h. Een Energieloket voor bedrijven is samen met EvNOT ingericht en operationeel.
i. Om inwoners op individueel niveau te ontzorgen, is op gemeentelijk niveau het monitoringsonderzoek van het Soorten Management Plan (SMP) uitgevoerd.
j. Ter voorkoming (of ten minste de beperking) van netcongestie, werken wij samen met verschillende betrokken partijen aan een (bovenregionale) aanpak.
k. De cöoperaties in de Lutte en in Overdinkel hebben een garantstelling van de gemeente Losser ontvangen voor de ontwikkelfinanciering van projecten opwek grootschalige duurzame energie. De ontwikkelfinanciering wordt gebruikt om invulling te geven aan 50% lokaal eigendom.
l. Duurzaamheidsmaatregelen vanuit de opgave klimaat zijn verwerkt in de scope van de projecten Vogelbuurt *(bestaande wijk),* Hannekerveld *(nieuw op te zetten wijk)* en Centrum ontwikkeling Losser. Deze drie projecten worden gezien als voorbeeldprojecten voor een toekomstige aanpak van nieuwe en bestaande wijken.
m. In 2025 handhaaft de Omgevingsdienst Twente op de wettelijke verplichting Energielabel C bij kantoren.

Prestatie-indicator
In 2025 zijn in het kader van het Losserse Isolatieprogramma, 200 woningen bereikt, die minimaal 1 bouwdeel hebben geïsoleerd.

Aan welke global goals draagt het bij?

We staan voor grote opgaven op het gebied van de leefomgeving in het algemeen en dat geldt ook specifiek voor het landelijk gebied. Er is ruimte nodig voor wind- en zonneparken, er zijn aanpassingen nodig om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen, delen van de landbouw lopen tegen maatschappelijke en ecologische grenzen aan, de biodiversiteit staat onder druk en door vrijkomen van voormalige agrarische bedrijfslocaties ontstaat een ander gebruik en inrichting van bouwplekken. De ruimte is schaars is en daarom moeten keuzes moeten worden gemaakt: ‘niet alles kan en niet alles kan overal’.

We maken beleid waarin wordt geanticipeerd op de ruimtelijke impact van verschillend sectoraal beleid en waarin keuzes worden gemaakt om de ruimtevraag zowel kwantitatief als kwalitatief in goede banen te leiden. We moeten dat zoveel mogelijk via een integrale benadering oppakken.

Gedurende het proces is steeds meer informatie gekomen over de gestelde doelen. Echter, nog niet alle benodigde informatie is bekend. Zo is er nog onduidelijkheid over de groen-blauwe doelen en is er ook geen landbouwakkoord dat een plek zou krijgen in het PPLG.

De provincie Overijssel voert de regie en is in lead in voorgenoemd proces, waarin wij onze reactie kenbaar maken. Op het moment van het opstellen van de begroting is er sprake van een "stand still"situatie voor wat betreft het PPLG. Sterker nog tijdens het huidige gemeentelijke proces is er sprake van turbulentie op rijksniveau met betrekking tot het schrappen van het Nationaal programma landelijk gebied. Ook is inmiddels duidelijk geworden dat het oorspronkelijke budget voor ontwikkeling van het landelijk gebied zoals dat door het vorige kabinet wat gereserveerd door de huidige coalitie zeer fors naar beneden is bijgesteld (van circa 23 miljard naar 5 miljard). Dat zal ook op gemeentelijk niveau doorwerken. "Geen knaken, geen taken".

De impact en de integrale benadering van de vraagstukken in het landelijk gebied is in drie sporen vertaald:

- Een toekomstbestendige landbouw;
- Behoud en versterking van onze natuur en het landschap
- Klimaatadaptatie

Doel A. Toekomstbestendige landbouw en bedrijfsstrategieën worden gefaciliteerd.

Wat willen we bereiken ?
We willen onze agrarische bedrijven daar waar mogelijk ondersteunen daar waar het van belang is voor het bereiken van de gemeentelijke doelstellingen op het terrein van o.a. klimaatadaptatie, biodiversiteit en recreatie & toerisme.

Wat gaan we ervoor doen ?
1. We volgen de ontwikkelingen op rijks- en provinciaal niveau en zijn in gesprek met de ondernemers om de beleidsmatige en financiële mogelijkheden voor de toekomstbestendige landbouw te benutten.
2. We versterken het netwerk met de agrarische ondernemers om, waar mogelijk, adequaat op de wensen en behoeften vanuit de sector te kunnen inspelen.
3. We brengen de inbreng van de agrarische ondernemers voor het voetlicht in de overleggen die de gemeente met vertegenwoordigers van rijk en provincie voert.

De belangrijkste resultaten in 2025:

a. Fase 2 van de landbouwinventarisatie van de gemeente Losser is afgerond. Dit geeft mede sturing aan de beleidsontwikkeling en besluitvorming van Waterschap en provincie. De resultaten leveren wij aan als input voor onze samenwerkingspartners Waterschap en provincie om te verwerken c.q. te vertalen in het beleid ten aanzien van de Kaderrichtlijn water (KRW), de Landbouwvisie Overijssel en het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG). Daarmee borgen wij zoveel mogelijk de gemeentelijke belangenbehartiging richting de bevoegde gezagen en beïnvloeden zo mede de ontwikkelingsrichting. Het is, gelet op de ontwikkelingen op rijksniveau, zeer onzeker of het PPLG, met het bijbehorende gebiedsprogramma, in 2025 door Provinciale Staten van Overijssel wordt vastgesteld.

b. Met de eigenaren van bedrijven die gebruik maken van de landelijke stoppersregelingen (LBV en LBV+) overleggen wij over de ontwikkelingsrichting van hun bedrijfslocatie. Zo nodig worden ruimtelijke procedures in gang gezet om te komen tot de gewenste planologische invulling van die locaties.

c. Gemeentelijk budget voor Groenblauwe diensten zetten we mede in voor alternatieve/aanvullende verdienmodellen voor de agrarische ondernemers. Daarvoor sluiten we langjarige contracten af.

d. Ervencoaches voeren gesprekken met agrarische ondernemers om ze te adviseren omtrent de ontwikkelingen in het landelijk gebied en de gevolgen voor hun bedrijfsvoering.

e. Er is een netwerk opgezet tussen de gemeente Losser en onze jonge boerinnen en boeren. Doel is om over en weer kennis- en informatiebehoeften uit wisselen. Daardoor bouwen we aan wederzijds vertrouwen en waardering. Ook levert dit netwerk input voor het doorontwikkelen van het beleid voor het landelijk gebied door de gemeente, de provincie en het waterschap.

f. Er worden vanuit Leader 2023-2027 nieuwe projecten geselecteerd die gemeentelijke cofinanciering ontvangen voor hun project. Deze projecten dragen bij aan de vitaliteit van het platteland.

g. Er is een plan van aanpak opgesteld voor het traject Keurmerk Veilig Buitengebied Losser.

Aan welke global goals draagt het bij?

<u>Doel B. Behoud en de versterking van natuur en landschap in ons landelijk gebied wordt geïnitieerd en gefaciliteerd.</u>

Wat willen we bereiken?
We verbeteren de landschappelijke waarden in onze gemeente in een duurzaam en klimaatadaptief landschap. We beschermen tenminste de belangrijke natuurlijke waarden in onze gemeente en zetten in op versterking en uitbouw van landschapselementen en verbetering van de biodiversiteit.

Wat gaan we ervoor doen?
1. We zetten budgetten in om landschapsonderhoud en aanleg van nieuwe natuur te faciliteren en borgen dit door middel van langjarige contracten.
2. In overleg met de provincie zetten we in op versterking van areaal bos in het kader van de Bossenstrategie.
3. Bij transformatie van locaties in het landelijk gebied waar sprake is van voormalige agrarische bedrijfslocaties, passen wij de Kwaliteitsimpuls groene omgeving toe. Oftewel groen voor rood.

De belangrijkste resultaten in 2025:

a. Voor de realisatie van 17 hectare nieuw klimaatbestendig bos en de realisatie van het bijbehorende provinciale uitvoeringsplan worden de planologische procedure t.b.v. de omzetting naar de bestemming "Natuur" in gang gezet.
b. Motie 23.000 bomen. Deze opgave wordt betrokken in de Klimaatadaptatiestrategie. Deze wordt onder de opgave 'Wonen en Leven' uitgevoerd.
c. Het civieltechnisch ontwerp voor de realisatie van de natuurlijke inrichting van een recent aangekocht perceel nabij de Ruhenbergerbeek is afgerond. Hier wordt, in het kader van klimaatadaptatie, een voorziening ten behoeve van de vermindering van wateroverlast in een deel van Overdinkel gerealiseerd. Deze opgave wordt uitgevoerd onder de opgave 'Wonen en Leven'.
d. Met grondeigenaren zijn langjarige contracten afgesloten voor de uitvoering van groene en blauwe diensten (2e tranche). Het totaalbedrag betreft € 250.000.
e. De planologische procedure ten behoeve van het aanleggen van nieuw klimaatbestendig bos is afgerond. Het betreft een aantal particuliere initiatieven.
f. Het document Kwaliteitsimpuls groene omgeving (KGO) is, als onderdeel van het beleid 'Buitengebied met kwaliteit', vastgesteld.
g Het gebiedsplan Lutterzand is opgesteld. Dit is het vervolg op de participatienota voor het Lutterzand uit 2024.

Aan welke global goals draagt het bij?

Doel C. Klimaatadaptieve maatregelen voor duurzaam waterbeheer en waterveiligheid in een veerkrachtig watersysteem worden gefaciliteerd en geïnitieerd

Deze doelstelling wordt integraal opgepakt binnen de opgave Wonen en Leven.

De belangrijkste resultaten in 2025:
a. Onder regie van de opgave 'Toekomstbestendig Wonen & Leven' is de Strategie Klimaatadaptatie Losser opgesteld en vastgesteld. In deze strategie zijn zowel de opgaven en ontwikkelingen in bebouwd gebied als in het landelijk gebied opgenomen (bijvoorbeeld de klimaatstresstesten, PPLG, Dinkelagenda, KRW, etc.).

Aan welke global goals draagt het bij?

Lasten en baten per taakveld, programma Onmeunig mooi Losser

Programma Onmeunig mooi Losser	Realisatie 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Lasten						
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	907	1.391	1.535	1.395	1.392	1.390
2.1 Verkeer en vervoer	3.222	4.189	4.898	5.097	5.078	5.066
2.4 Economische Havens en waterwegen	50	72	117	83	83	83
2.5 Openbaar vervoer	24	16	22	37	37	37
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	249	232	337	407	429	429
3.4 Economische promotie	205	539	663	571	569	569
4.2 Onderwijshuisvesting	840	855	904	894	1.082	1.078
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.503	1.332	1.407	1.397	1.397	1.397
5.1 Sportbeleid en activering	226	113	146	120	120	120
5.2 Sportaccommodaties	2.315	1.747	1.770	1.764	1.759	1.756
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticip	353	314	389	339	339	339
5.4 Musea	33	28	32	31	30	30
5.5 Cultureel erfgoed	-1	151	26	26	26	26
5.6 Media	497	495	495	495	495	495
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.867	2.008	2.351	2.162	2.072	2.072
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	6.650	2.425	2.829	2.697	2.680	2.679
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	1.858	2.417	3.071	1.893	1.720	1.720
6.3 Inkomensregelingen	7.791	7.921	7.595	7.517	7.499	7.353
6.4 WSW en beschut werk	3.466	3.599	3.767	3.742	3.742	3.742
6.5 Arbeidsparticipatie	795	1.211	1.049	1.051	1.048	1.039
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.512	2.234	2.591	2.470	2.441	2.441
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	0	421	801	489	474	474
6.71a Huishuishoudelijke hulp (WMO)	3.133	2.751	2.808	2.807	2.807	2.807
6.71b Begeleiding (WMO)	1.364	1.317	1.338	1.338	1.338	1.338
6.71c Dagbesteding (WMO)	915	884	904	904	904	904
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	150	85	85	85	85	85
6.72a Jeugdzorg begeleiding	1.005	985	933	776	776	776
6.72b Jeugdzorg behandeling	1.804	1.357	1.383	1.383	1.383	1.383
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	743	304	293	293	293	293

6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	317	540	550	550	550	550
6.73a Pleegzorg	250	186	190	190	190	190
6.73b Gezinsgericht	360	340	347	347	347	347
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	568	495	505	505	505	505
6.74a Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	1.376	1.400	1.428	1.427	1.427	1.427
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	1.023	669	678	678	678	678
6.74c Gesloten plaatsing	148	49	50	50	50	50
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	75	119	119	119	119	119
6.82a Jeugdbescherming	439	401	409	409	409	409
6.82b Jeugdreclassering	28	30	31	31	31	31
7.1 Volksgezondheid	1.176	1.176	1.275	1.273	1.273	1.273
7.2 Riolering	2.634	3.148	3.667	3.748	3.727	3.728
7.3 Afval	2.111	2.375	2.457	2.544	2.531	2.531
7.4 Milieubeheer	1.490	2.157	2.233	2.232	1.458	1.858
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	10	19	19	19	19	19
8.1 Ruimte en leefomgeving	1.131	1.301	1.444	1.463	1.369	1.393
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	2.017	2.714	1.475	858	436	681
8.3 Wonen en bouwen	1.559	1.349	1.679	1.666	1.459	1.459
Totaal - Lasten	61.186	59.862	63.094	60.373	58.676	59.168
Baten						
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	25	130	149	148	148	148
2.1 Verkeer en vervoer	166	224	273	270	270	270
2.4 Economische Havens en waterwegen	7	10	13	13	13	13
2.5 Openbaar vervoer	0	5	7	7	7	7
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	106	138	141	141	140	140
3.4 Economische promotie	275	344	370	370	370	370
4.2 Onderwijshuisvesting	22	30	29	29	29	29
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	620	487	487	487	487	487
5.1 Sportbeleid en activering	26	0	0	0	0	0
5.2 Sportaccommodaties	991	690	700	700	700	700
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticip	14	1	1	1	1	1
5.4 Musea	3	1	1	1	1	1
5.5 Cultureel erfgoed	6	19	19	19	19	19
5.6 Media	22	0	0	0	0	0

5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	43	132	148	147	147	147
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	4.912	67	69	69	68	68
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	0	3	4	4	4	4
6.3 Inkomensregelingen	5.219	5.769	5.579	5.579	5.579	5.579
6.4 WSW en beschut werk	218	234	250	250	250	250
6.5 Arbeidsparticipatie	0	2	3	3	3	3
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	600	447	564	564	564	564
7.1 Volksgezondheid	360	14	14	14	14	14
7.2 Riolering	3.435	4.116	4.774	4.806	4.779	4.779
7.3 Afval	2.610	2.728	2.822	2.911	2.897	2.896
7.4 Milieubeheer	423	437	444	444	444	444
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	3	1	1	1	1	1
8.1 Ruimte en leefomgeving	62	99	111	110	110	110
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	2.477	4.045	2.021	1.021	527	772
8.3 Wonen en bouwen	586	519	538	537	537	537
Totaal - Baten	23.232	20.692	19.531	18.644	18.108	18.352
Storting reserves						
0.10 Mutatie reserves	2.124	2.610	2.624	3.365	29	29
8.3 Wonen en bouwen	0	140	0	0	0	0
Totaal - Storting reserves	2.124	2.751	2.624	3.365	29	29
Onttrekking reserves						
0.10 Mutatie reserves	2.858	2.339	3.403	1.268	468	458
8.3 Wonen en bouwen	0	75	0	0	0	0
Totaal - Onttrekking reserves	2.858	2.414	3.403	1.268	468	458
Onmeunig mooi Losser	37.220	39.506	42.784	43.825	40.128	40.387

Toelichting

In de GB24 hebben we de financiële toelichting schematischer en meer op hoofdlijnen vormgegeven. De reacties daarop waren positief, dus die werkwijze hebben we ook nu gehanteerd. In onderstaande tabel (2.1.1) ziet u de herkomst van de bedragen (Gemeentebegroting 2024, Voorjaarsnota 2024 en Gemeentebegroting 2025), gevolgd door tabel 2.1.2 met een specificatie van de ontwikkelingen na de VJN2024.

Een nadere toelichting op de werkwijze treft u in de Leeswijzer.

Tabel 2.1.1 (bedragen x € 1.000)

		2024				Totaal 2024	2025				Totaal 2025
Actuele Taalveld	**Onderdeel**	**Baten**	**Lasten**	**Onttrekking reserves**	**Storting reserves**		**Baten**	**Lasten**	**Onttrekking reserves**	**Storting reserves**	
0.10 Mutatie reserves	1. Gemeentebegroting 2024	0	0	-1.792	1.880	88	0	0	-1.160	971	-189
	2. Voorjaarsnota 2024	0	0	-548	730	183	0	0	-2.135	1.653	-482
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	0	0	0	0	-108	0	-108
Totaal 0.10 Mutatie reserves		***0***	***0***	***-2.339***	***2.610***	***271***	***0***	***0***	***-3.403***	***2.624***	***-779***
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1. Gemeentebegroting 2024	-132	1.484	0	0	1.353	-132	1.488	0	0	1.355
	2. Voorjaarsnota 2024	2	-93	0	0	-91	2	-75	0	0	-73
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	0	0	-18	123	0	0	104
Totaal 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden		***-130***	***1.391***	***0***	***0***	***1.261***	***-149***	***1.535***	***0***	***0***	***1.386***
2.1 Verkeer en vervoer	1. Gemeentebegroting 2024	-225	4.174	0	0	3.949	-225	4.562	0	0	4.337
	2. Voorjaarsnota 2024	1	15	0	0	16	1	-25	0	0	-24
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	0	0	-48	361	0	0	313
Totaal 2.1 Verkeer en vervoer		***-224***	***4.189***	***0***	***0***	***3.965***	***-273***	***4.898***	***0***	***0***	***4.625***
2.4 Economische Havens en waterwegen	1. Gemeentebegroting 2024	-10	72	0	0	62	-10	71	0	0	61

	2. Voorjaarsnota 2024	0	0	0	0	0	0	33	0	0	33
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	0	0	-3	13	0	0	11
Totaal 2.4 Economische Havens en waterwegen		***-10***	***72***	***0***	***0***	***62***	***-13***	***117***	***0***	***0***	***105***
2.5 Openbaar vervoer	1. Gemeentebegroting 2024	-5	16	0	0	11	-5	16	0	0	11
	2. Voorjaarsnota 2024	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	0	0	-2	5	0	0	4
Totaal 2.5 Openbaar vervoer		***-5***	***16***	***0***	***0***	***11***	***-7***	***22***	***0***	***0***	***15***
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	1. Gemeentebegroting 2024	-138	233	0	0	95	-140	216	0	0	76
	2. Voorjaarsnota 2024	0	-1	0	0	-1	0	99	0	0	99
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	0	0	-1	22	0	0	22
Totaal 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen		***-138***	***232***	***0***	***0***	***94***	***-141***	***337***	***0***	***0***	***197***
3.4 Economische promotie	1. Gemeentebegroting 2024	-344	511	0	0	167	-349	443	0	0	94
	2. Voorjaarsnota 2024	0	28	0	0	28	-15	190	0	0	175
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	0	0	-6	30	0	0	24
Totaal 3.4 Economische promotie		***-344***	***539***	***0***	***0***	***196***	***-370***	***663***	***0***	***0***	***292***
4.2 Onderwijshuisvesting	1. Gemeentebegroting 2024	-30	861	0	0	831	-30	856	0	0	825

	2. Voorjaarsnota 2024	0	-6	0	0	-6	0	-6	0	0	-6
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	0	0	1	54	0	0	55
Totaal 4.2 Onderwijshuisvesting		***-30***	***855***	***0***	***0***	***825***	***-29***	***904***	***0***	***0***	***874***
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1. Gemeentebegroting 2024	-487	1.359	0	0	872	-487	1.371	0	0	884
	2. Voorjaarsnota 2024	0	-27	0	0	-27	0	-27	0	0	-27
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	0	0	0	64	0	0	64
Totaal 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken		***-487***	***1.332***	***0***	***0***	***845***	***-487***	***1.407***	***0***	***0***	***920***
5.1 Sportbeleid en activering	1. Gemeentebegroting 2024	0	115	0	0	115	0	117	0	0	117
	2. Voorjaarsnota 2024	0	-2	0	0	-2	0	23	0	0	23
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	0	0	0	6	0	0	6
Totaal 5.1 Sportbeleid en activering		***0***	***113***	***0***	***0***	***113***	***0***	***146***	***0***	***0***	***146***
5.2 Sportaccommodaties	1. Gemeentebegroting 2024	-712	1.764	0	0	1.052	-722	1.725	0	0	1.003
	2. Voorjaarsnota 2024	21	-17	0	0	4	22	-18	0	0	4
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	0	0	0	63	0	0	63
Totaal 5.2 Sportaccommodaties		***-690***	***1.747***	***0***	***0***	***1.056***	***-700***	***1.770***	***0***	***0***	***1.070***
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticip	1. Gemeentebegroting 2024	-1	309	0	0	308	-1	309	0	0	308

	2. Voorjaarsnota 2024	0	5	0	0	5	0	60	0	0	60
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	0	0	0	19	0	0	19
Totaal 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticip		***-1***	***314***	***0***	***0***	***313***	***-1***	***389***	***0***	***0***	***387***
5.4 Musea	1. Gemeentebegroting 2024	-1	29	0	0	27	-1	29	0	0	28
	2. Voorjaarsnota 2024	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	0	0	0	3	0	0	3
Totaal 5.4 Musea		**-1**	**28**	**0**	**0**	**27**	**-1**	**32**	**0**	**0**	**31**
5.5 Cultureel erfgoed	1. Gemeentebegroting 2024	-20	152	0	0	132	-20	27	0	0	7
	2. Voorjaarsnota 2024	1	-1	0	0	0	1	-1	0	0	0
Totaal 5.5 Cultureel erfgoed		***-19***	***151***	***0***	***0***	***132***	***-19***	***26***	***0***	***0***	***7***
5.6 Media	1. Gemeentebegroting 2024	0	475	0	0	475	0	475	0	0	475
	2. Voorjaarsnota 2024	0	20	0	0	20	0	20	0	0	20
Totaal 5.6 Media		***0***	***495***	***0***	***0***	***495***	***0***	***495***	***0***	***0***	***495***
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1. Gemeentebegroting 2024	-134	1.878	0	0	1.744	-136	1.926	0	0	1.791
	2. Voorjaarsnota 2024	2	130	0	0	132	3	289	0	0	291
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	0	0	-15	136	0	0	122
Totaal 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie		***-132***	***2.008***	***0***	***0***	***1.876***	***-148***	***2.351***	***0***	***0***	***2.203***

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	1. Gemeentebegroting 2024	-67	1.923	0	0	1.856	-68	1.823	0	0	1.756
	2. Voorjaarsnota 2024	2	62	0	0	64	2	515	0	0	517
	3. Gemeentebegroting 2025	0	-7	0	0	-7	-1	64	0	0	63
Totaal 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie		***-65***	***1.979***	***0***	***0***	***1.914***	***-67***	***2.402***	***0***	***0***	***2.335***
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	1. Gemeentebegroting 2024	-3	2.448	0	0	2.445	-3	1.856	0	0	1.853
	2. Voorjaarsnota 2024	0	6	0	0	6	0	100	0	0	100
	3. Gemeentebegroting 2025	0	-37	0	0	-37	-1	1.115	0	0	1.114
Totaal 6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen		***-3***	***2.417***	***0***	***0***	***2.414***	***-4***	***3.071***	***0***	***0***	***3.067***
6.3 Inkomensregelingen	1. Gemeentebegroting 2024	-5.528	7.816	0	0	2.287	-5.578	7.330	0	0	1.751
	2. Voorjaarsnota 2024	-241	109	0	0	-132	0	3	0	0	3
	3. Gemeentebegroting 2025	0	38	0	0	38	0	258	0	0	258
Totaal 6.3 Inkomensregelingen		***-5.769***	***7.962***	***0***	***0***	***2.193***	***-5.579***	***7.591***	***0***	***0***	***2.012***
6.4 WSW en beschut werk	1. Gemeentebegroting 2024	-231	3.588	0	0	3.357	-246	3.491	0	0	3.245
	2. Voorjaarsnota 2024	-3	12	0	0	8	-4	173	0	0	169
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	0	0	0	104	0	0	49
Totaal 6.4 WSW en beschut werk		***-234***	***3.599***	***0***	***0***	***3.365***	***-250***	***3.767***	***0***	***0***	***3.518***

6.5 Arbeidsparticipatie	1. Gemeentebegroting 2024	-3	1.213	0	0	1.210	-3	1.163	0	0	1.160
	2. Voorjaarsnota 2024	0	-8	0	0	-8	0	-7	0	0	-7
	3. Gemeentebegroting 2025	0	335	0	0	335	-1	224	0	0	223
Totaal 6.5 Arbeidsparticipatie		***-3***	***1.539***	***0***	***0***	***1.536***	***-4***	***1.380***	***0***	***0***	***1.375***
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1. Gemeentebegroting 2024	-256	2.273	0	0	2.018	-375	2.306	0	0	1.930
	2. Voorjaarsnota 2024	-192	-44	0	0	-236	-188	-45	0	0	-233
	3. Gemeentebegroting 2025	0	5	0	0	5	-1	331	0	0	330
Totaal 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)		***-447***	***2.234***	***0***	***0***	***1.787***	***-564***	***2.591***	***0***	***0***	***2.027***
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	1. Gemeentebegroting 2024	-1	497	0	0	497	-1	739	0	0	738
	2. Voorjaarsnota 2024	0	0	0	0	0	0	-8	0	0	-8
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	0	0	0	171	0	0	170
Totaal 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+		***-1***	***497***	***0***	***0***	***497***	***-1***	***901***	***0***	***0***	***900***
6.71a Huishuishoudelijke hulp (WMO)	1. Gemeentebegroting 2024	0	2.845	0	0	2.845	0	2.904	0	0	2.904
	2. Voorjaarsnota 2024	0	-94	0	0	-94	0	-96	0	0	-96
Totaal 6.71a Huishuishoudelijke hulp (WMO)		***0***	***2.751***	***0***	***0***	***2.751***	***0***	***2.808***	***0***	***0***	***2.808***
6.71b Begeleiding (WMO)	1. Gemeentebegroting 2024	0	1.362	0	0	1.362	0	1.384	0	0	1.384

	2. Voorjaarsnota 2024	0	-45	0	0	-45	0	-46	0	0	-46
Totaal 6.71b Begeleiding (WMO)		***0***	***1.317***	***0***	***0***	***1.317***	***0***	***1.338***	***0***	***0***	***1.338***
6.71c Dagbesteding (WMO)	1. Gemeentebegroting 2024	0	914	0	0	914	0	935	0	0	935
	2. Voorjaarsnota 2024	0	-30	0	0	-30	0	-31	0	0	-31
Totaal 6.71c Dagbesteding (WMO)		***0***	***884***	***0***	***0***	***884***	***0***	***904***	***0***	***0***	***904***
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	1. Gemeentebegroting 2024	0	87	0	0	87	0	83	0	0	83
	2. Voorjaarsnota 2024	0	-3	0	0	-3	0	2	0	0	2
Totaal 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-		***0***	***85***	***0***	***0***	***85***	***0***	***85***	***0***	***0***	***85***
6.72a Jeugdzorg begeleiding	1. Gemeentebegroting 2024	0	958	0	0	958	0	928	0	0	928
	2. Voorjaarsnota 2024	0	25	0	0	25	0	3	0	0	3
	3. Gemeentebegroting 2025	0	2	0	0	2	0	2	0	0	2
Totaal 6.72a Jeugdzorg begeleiding		***0***	***985***	***0***	***0***	***985***	***0***	***933***	***0***	***0***	***933***
6.72b Jeugdzorg behandeling	1. Gemeentebegroting 2024	0	1.403	0	0	1.403	0	1.430	0	0	1.430
	2. Voorjaarsnota 2024	0	-46	0	0	-46	0	-47	0	0	-47
Totaal 6.72b Jeugdzorg behandeling		***0***	***1.357***	***0***	***0***	***1.357***	***0***	***1.383***	***0***	***0***	***1.383***
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	1. Gemeentebegroting 2024	0	315	0	0	315	0	324	0	0	324

	2. Voorjaarsnota 2024	0	-10	0	0	-10	0	-31	0	0	-31
Totaal 6.72c Jeugdhulp dagbesteding		***0***	***304***	***0***	***0***	***304***	***0***	***293***	***0***	***0***	***293***
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	1. Gemeentebegroting 2024	0	559	0	0	559	0	569	0	0	569
	2. Voorjaarsnota 2024	0	-18	0	0	-18	0	-19	0	0	-19
Totaal 6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig		***0***	***540***	***0***	***0***	***540***	***0***	***550***	***0***	***0***	***550***
6.73a Pleegzorg	1. Gemeentebegroting 2024	0	192	0	0	192	0	196	0	0	196
	2. Voorjaarsnota 2024	0	-6	0	0	-6	0	-6	0	0	-6
Totaal 6.73a Pleegzorg		***0***	***186***	***0***	***0***	***186***	***0***	***190***	***0***	***0***	***190***
6.73b Gezinsgericht	1. Gemeentebegroting 2024	0	352	0	0	352	0	359	0	0	359
	2. Voorjaarsnota 2024	0	-12	0	0	-12	0	-12	0	0	-12
Totaal 6.73b Gezinsgericht		***0***	***340***	***0***	***0***	***340***	***0***	***347***	***0***	***0***	***347***
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	1. Gemeentebegroting 2024	0	512	0	0	512	0	522	0	0	522
	2. Voorjaarsnota 2024	0	-17	0	0	-17	0	-17	0	0	-17
Totaal 6.73c Jeugdhulp met verblijf overig		***0***	***495***	***0***	***0***	***495***	***0***	***505***	***0***	***0***	***505***
6.74a Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	1. Gemeentebegroting 2024	0	1.447	0	0	1.447	0	1.476	0	0	1.476
	2. Voorjaarsnota 2024	0	-48	0	0	-48	0	-49	0	0	-49
Totaal 6.74a Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf		***0***	***1.400***	***0***	***0***	***1.400***	***0***	***1.428***	***0***	***0***	***1.428***

6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	1. Gemeentebegroting 2024	0	692	0	0	692	0	701	0	0	701
	2. Voorjaarsnota 2024	0	-23	0	0	-23	0	-23	0	0	-23
Totaal 6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf		***0***	***669***	***0***	***0***	***669***	***0***	***678***	***0***	***0***	***678***
6.74c Gesloten plaatsing	1. Gemeentebegroting 2024	0	51	0	0	51	0	52	0	0	52
	2. Voorjaarsnota 2024	0	-2	0	0	-2	0	-2	0	0	-2
Totaal 6.74c Gesloten plaatsing		***0***	***49***	***0***	***0***	***49***	***0***	***50***	***0***	***0***	***50***
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	1. Gemeentebegroting 2024	0	123	0	0	123	0	123	0	0	123
	2. Voorjaarsnota 2024	0	-4	0	0	-4	0	-4	0	0	-4
Totaal 6.82 Geëscaleerde zorg 18-		***0***	***119***	***0***	***0***	***119***	***0***	***119***	***0***	***0***	***119***
6.82a Jeugdbescherming	1. Gemeentebegroting 2024	0	375	0	0	375	0	383	0	0	383
	2. Voorjaarsnota 2024	0	-12	0	0	-12	0	-13	0	0	-13
	3. Gemeentebegroting 2025	0	39	0	0	39	0	39	0	0	39
Totaal 6.82a Jeugdbescherming		***0***	***401***	***0***	***0***	***401***	***0***	***409***	***0***	***0***	***409***
6.82b Jeugdreclassering	1. Gemeentebegroting 2024	0	31	0	0	31	0	32	0	0	32
	2. Voorjaarsnota 2024	0	-1	0	0	-1	0	-1	0	0	-1
Totaal 6.82b Jeugdreclassering		***0***	***30***	***0***	***0***	***30***	***0***	***31***	***0***	***0***	***31***
7.1 Volksgezondheid	1. Gemeentebegroting 2024	0	1.127	0	0	1.127	0	1.127	0	0	1.127

	2. Voorjaarsnota 2024	-14	49	0	0	35	-14	139	0	0	126
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	0	0	0	9	0	0	9
Totaal 7.1 Volksgezondheid		***-14***	***1.176***	***0***	***0***	***1.162***	***-14***	***1.275***	***0***	***0***	***1.261***
7.2 Riolering	1. Gemeentebegroting 2024	-4.116	3.146	0	0	-970	-4.432	3.379	0	0	-1.053
	2. Voorjaarsnota 2024	0	2	0	0	2	0	37	0	0	37
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	0	0	-342	250	0	0	-91
Totaal 7.2 Riolering		***-4.116***	***3.148***	***0***	***0***	***-968***	***-4.774***	***3.667***	***0***	***0***	***-1.107***
7.3 Afval	1. Gemeentebegroting 2024	-2.739	2.386	0	0	-353	-2.753	2.422	0	0	-331
	2. Voorjaarsnota 2024	11	-11	0	0	0	9	23	0	0	32
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	0	0	-78	12	0	0	-66
Totaal 7.3 Afval		***-2.728***	***2.375***	***0***	***0***	***-353***	***-2.822***	***2.457***	***0***	***0***	***-365***
7.4 Milieubeheer	1. Gemeentebegroting 2024	-12	1.737	0	0	1.726	-12	1.751	0	0	1.739
	2. Voorjaarsnota 2024	-426	420	0	0	-6	-429	467	0	0	37
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	0	0	-3	16	0	0	13
Totaal 7.4 Milieubeheer		***-437***	***2.157***	***0***	***0***	***1.720***	***-444***	***2.233***	***0***	***0***	***1.789***
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	1. Gemeentebegroting 2024	-1	19	0	0	18	-1	19	0	0	18
	2. Voorjaarsnota 2024	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 7.5 Begraafplaatsen en		***-1***	***19***	***0***	***0***	***18***	***-1***	***19***	***0***	***0***	***18***

crematoria											
8.1 Ruimte en leefomgeving	1. Gemeentebegroting 2024	-101	1.307	0	0	1.206	-101	1.066	0	0	966
	2. Voorjaarsnota 2024	2	-6	0	0	-4	2	116	0	0	118
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	0	0	-12	262	0	0	250
Totaal 8.1 Ruimte en leefomgeving		***-99***	***1.301***	***0***	***0***	***1.202***	***-111***	***1.444***	***0***	***0***	***1.333***
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	1. Gemeentebegroting 2024	-2.527	1.709	0	0	-818	-1.221	846	0	0	-375
	2. Voorjaarsnota 2024	-1.518	1.005	0	0	-513	-800	629	0	0	-171
Totaal 8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)		***-4.045***	***2.714***	***0***	***0***	***-1.331***	***-2.021***	***1.475***	***0***	***0***	***-546***
8.3 Wonen en bouwen	1. Gemeentebegroting 2024	-520	1.352	-75	0	757	-529	1.199	0	0	670
	2. Voorjaarsnota 2024	1	-3	0	0	-3	1	249	0	0	250
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	140	140	-10	231	0	0	221
Totaal 8.3 Wonen en bouwen		***-519***	***1.349***	***-75***	***140***	***895***	***-538***	***1.679***	***0***	***0***	***1.141***
Eindtotaal		**-20.692**	**59.862**	**-2.414**	**2.751**	**39.506**	**-19.531**	**63.094**	**-3.403**	**2.624**	**42.784**

Tabel 2.1.2 (bedragen x € 1.000)

		2025		Totaal 2025
Actuele Taalveld	**Soort**	**Meicirculaire 2024**	**Kostenverdeling**	
0.10 Mutatie reserves	Onttrekking reserves	0	-108	-108
Totaal 0.10 Mutatie reserves		***0***	***-108***	***-108***
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	Baten	0	-18	-18
	Lasten	0	123	123
Totaal 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden		***0***	***104***	***104***
2.1 Verkeer en vervoer	Baten	0	-48	-48
	Lasten	0	361	361
Totaal 2.1 Verkeer en vervoer		***0***	***313***	***313***
2.4 Economische Havens en waterwegen	Baten	0	-3	-3
	Lasten	0	13	13
Totaal 2.4 Economische Havens en waterwegen		***0***	***11***	***11***
2.5 Openbaar vervoer	Baten	0	-2	-2
	Lasten	0	5	5
Totaal 2.5 Openbaar vervoer		***0***	***4***	***4***
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Baten	0	-1	-1
	Lasten	0	22	22
Totaal 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen		***0***	***22***	***22***
3.4 Economische promotie	Baten	0	-6	-6
	Lasten	0	30	30
Totaal 3.4 Economische promotie		***0***	***24***	***24***
4.2 Onderwijshuisvesting	Baten	0	1	1
	Lasten	0	54	54
Totaal 4.2 Onderwijshuisvesting		***0***	***55***	***55***
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	Baten	0	0	0
	Lasten	0	64	64
Totaal 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken		***0***	***64***	***64***
5.1 Sportbeleid en activering	Lasten	0	6	6
Totaal 5.1 Sportbeleid en activering		***0***	***6***	***6***

5.2 Sportaccommodaties	Baten	0	0	0
	Lasten	0	63	63
Totaal 5.2 Sportaccommodaties		***0***	***63***	***63***
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticip	Baten	0	0	0
	Lasten	0	19	19
Totaal 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticip		***0***	***19***	***19***
5.4 Musea	Baten	0	0	0
	Lasten	0	3	3
Totaal 5.4 Musea		***0***	***3***	***3***
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Baten	0	-15	-15
	Lasten	0	136	136
Totaal 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie		***0***	***122***	***122***
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	Baten	0	-1	-1
	Lasten	0	64	64
Totaal 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie		***0***	***63***	***63***
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	Baten	0	-1	-1
	Lasten	640	475	1.115
Totaal 6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen		***640***	***474***	***1.114***
6.3 Inkomensregelingen	Baten	0	0	0
	Lasten	28	230	258
Totaal 6.3 Inkomensregelingen		***28***	***230***	***258***
6.4 WSW en beschut werk	Baten	0	0	0
	Lasten	0	104	104
Totaal 6.4 WSW en beschut werk		***0***	***104***	***104***
6.5 Arbeidsparticipatie	Baten	0	-1	-1
	Lasten	0	224	224
Totaal 6.5 Arbeidsparticipatie		***0***	***223***	***223***
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	Baten	0	-1	-1
	Lasten	8	323	331
Totaal 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)		***8***	***322***	***330***
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	Baten	0	0	0
	Lasten	0	171	171
Totaal 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+		***0***	***170***	***170***
6.72a Jeugdzorg begeleiding	Lasten	2	0	2

Totaal 6.72a Jeugdzorg begeleiding		***2***	***0***	***2***
6.82a Jeugdbescherming	Lasten	39	0	39
Totaal 6.82a Jeugdbescherming		***39***	***0***	***39***
7.1 Volksgezondheid	Baten	0	0	0
	Lasten	0	9	9
Totaal 7.1 Volksgezondheid		***0***	***9***	***9***
7.2 Riolering	Baten	0	-342	-342
	Lasten	0	250	250
Totaal 7.2 Riolering		***0***	***-91***	***-91***
7.3 Afval	Baten	0	-78	-78
	Lasten	0	12	12
Totaal 7.3 Afval		***0***	***-66***	***-66***
7.4 Milieubeheer	Baten	0	-3	-3
	Lasten	0	16	16
Totaal 7.4 Milieubeheer		***0***	***13***	***13***
8.1 Ruimte en leefomgeving	Baten	0	-12	-12
	Lasten	0	262	262
Totaal 8.1 Ruimte en leefomgeving		***0***	***250***	***250***
8.3 Wonen en bouwen	Baten	0	-10	-10
	Lasten	0	231	231
Totaal 8.3 Wonen en bouwen		*0*	*221*	*221*
Eindtotaal		**717**	**2.620**	**3.337**

2.2. Programma Wendbare organisatie en transparant bestuur

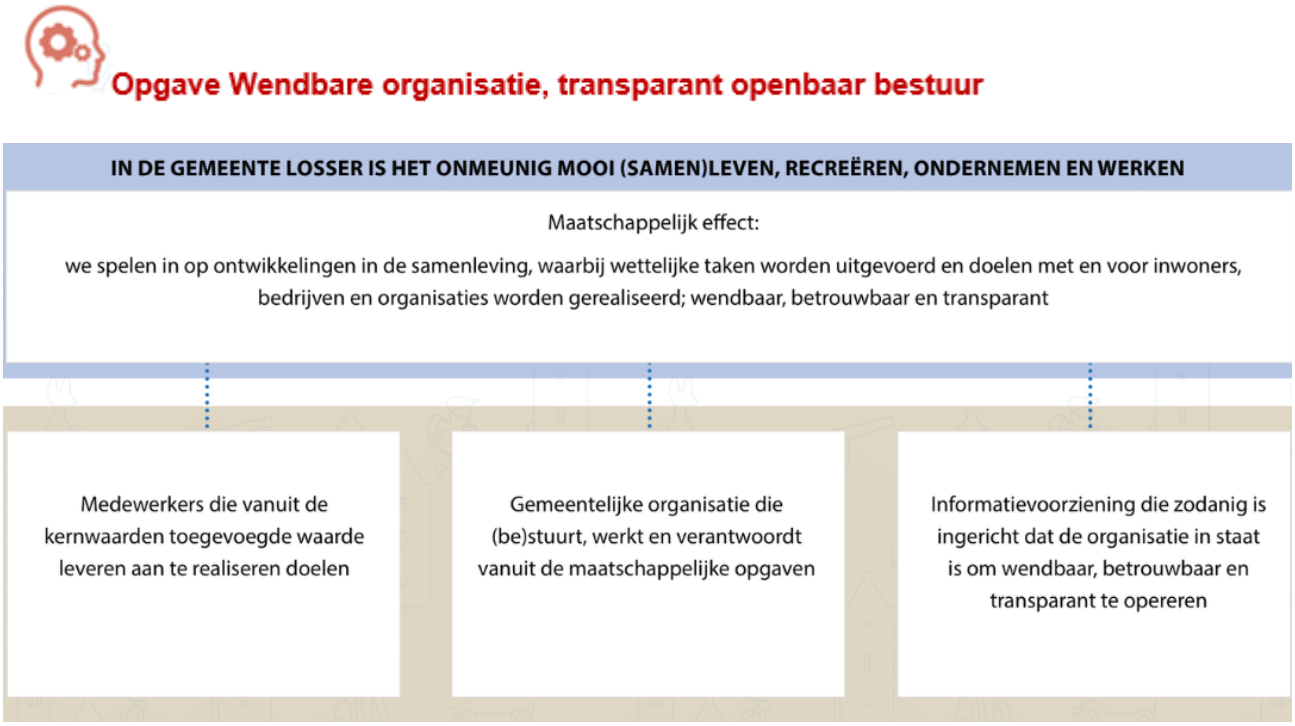

We hebben te maken met een complexe externe omgeving waarbij ontwikkelingen elkaar steeds sneller opvolgen.
Tegen de achtergrond van deze dynamische omgeving spelen wij in op ontwikkelingen in de maatschappij. Dit doen we voor en met de samenleving. Door de snel veranderende wereld kijken we vooruit. Wij ontwikkelen continu door om onze doelen te bereiken. Hiervoor moeten we als gemeente wendbaar zijn. Kortom:

'We spelen in op ontwikkelingen in de samenleving, waarbij wettelijke taken worden uitgevoerd en doelen met en voor inwoners, bedrijven en organisaties worden gerealiseerd; wendbaar, betrouwbaar en transparant'.

De opgave 'Wendbare organisatie en transparant openbaar bestuur' ondersteunt de inhoudelijke opgaven en verbindt de binnenwereld met de buitenwereld. Dat wil zeggen, de gemeentelijke organisatie doorontwikkelen om voor de samenleving de juiste dingen te kunnen doen.
De inzet van inwonerparticipatie is daarbij van eminent belang. De doorontwikkeling hiervan is een continue proces dat ook in 2025 in verschillende facetten zijn beslag krijgt. De gemeentelijke organisatie (medewerkers en bestuur) is in staat om inwonerparticipatie op een doeltreffende manier in te zetten. We werken met verschillende participatie- en communicatie-instrumenten en dragen hiermee bij aan verkleining van de afstand tussen inwoners en gemeente en benutten het potentieel van de samenleving.

Ambities

Het zijn van "Een lerende organisatie".
Het concept van "Een lerende organisatie" kenmerkt zich door het vermogen om zich voortdurend aan te passen en te verbeteren door kennisverwerving en -overdracht. Flexibiliteit, een cultuur van continue verbetering, innovatie, en creativiteit zijn essentieel.

Leiderschap speelt een cruciale rol in het faciliteren en stimuleren van leren, waarbij technologie vaak wordt ingezet als hulpmiddel voor ontwikkeling. Personeelsontwikkeling en betrokkenheid zijn ook belangrijk, met een nadruk op feedback en reflectie. Planning en een duidelijke toekomstvisie helpen de organisatie om doelgericht te blijven leren en groeien.

Doorontwikkelen Opgavegericht werken
Er is gestructureerde en structurele aandacht voor het beter worden in opgavegericht werken en de doorwerking daarvan in de hele organisatie. Er moet aandacht komen voor procesregie en het handelingsrepertoire.

Waarden gedreven informatievoorziening
Binnen de waarden gedreven informatievoorziening stellen we de inwoners centraal en stemmen de automatiseringsstrategieën hierop af. Een waarden gedreven informatievoorziening helpt bij het optimaliseren van de dienstverlening, het verhogen van de productiviteit en kwaliteit en het verbeteren van de inwonerstevredenheid en werkplezier.

<u>Doel A. Medewerkers die vanuit de kernwaarden toegevoegde waarde leveren aan te realiseren doelen</u>

Wat willen we bereiken?

- We willen voldoende gekwalificeerde en competente medewerkers die vanuit onze kernwaarden toegevoegde waarde leveren aan te realiseren doelen

Het is een flinke uitdaging om de kwaliteit en kwantiteit van onze bezetting op niveau te brengen en te houden. Dat komt niet alleen door maatschappelijke ontwikkelingen (zoals krapte op de arbeidsmarkt), maar ook door ontwikkelingen binnen onze ambtelijke organisatie. Hoe zorgen we ervoor dat we onze wettelijke taken en bestuurlijke opgaven kunnen blijven uitvoeren en klaar zijn voor de toekomst?

Wat gaan we ervoor doen?

1. Afronden van de uitvoering van het projectplan Werving en selectie
2. Doorontwikkeling van leiderschap en sturing
3. We willen ervoor zorgen dat onze medewerkers gezond en gemotiveerd blijven door uitvoering van het projectplan Duurzame inzetbaarheid en vitaliteit
4. De strategische personeelsplanning waarmee we ervoor zorgen dat de juiste persoon op de juiste plek terecht komt;

Wat zijn de belangrijkste resultaten in 2025

Om competente medewerkers te vinden, binden en behouden wordt het programma Opgavegerichte personeelsstrategie dat in 2023 is gestart gecontinueerd. Binnen dit programma vallen 4 projecten die lopen t/m 2026:

a. Project Werving & selectie (waaronder ontwikkeling eigen werkgeversmerk en lanceren ‘Werken bij Losser’ website) is grotendeels uitgevoerd. De krapte op de arbeidsmarkt vraagt de inzet van instrumenten zoals inzet trainees en stagiaires en ambassadeurschap voor het werken in Losser om de vacatures in 2025 adequaat in te vullen.
b. Een Wendbare organisatie vraagt om doorontwikkeling van leiderschap en sturing. Op basis van onze HR-visie is een ontwikkelplan voor coachend en dienend leiderschap geformuleerd. We geven verder uitvoering aan dit proces van leiderschapsontwikkeling en sturing.
c. We ronden het Projectplan Duurzame inzetbaarheid en vitaliteit af en maken een start met de uitvoering daarvan. Dit project loopt door tot en met 2026.

d. We geven uitvoering aan het projectplan Strategische personeelsplanning (strategisch personeelsmanagement) waarbij de uitkomsten van de Benchmark naar de omvang en samenstelling van gemeentelijke organisatie en de resultaten van de evaluatie van de organisatie- inrichting worden meegenomen.

Aan welke global goals draagt het bij?

Doel B. De gemeentelijke organisatie stuurt, werkt en verantwoordt vanuit de maatschappelijke opgave

Wat willen we bereiken?

Opgavegericht werken is niet alleen een ordening van vraagstukken en doelen, maar vraagt ook om andere samenwerkingsverbanden, integraal werken, meer in contact met de buitenwereld en een gedegen, soepel ambtelijk en bestuurlijk samenspel. Het is bovenal een cultuurontwikkeling, waarbij kennis, competenties en houding en gedrag van medewerkers extra aandacht verdienen.

Wat gaan we er voor doen?

1. Opgavegericht werken: Om opgavegericht te besturen, sturen, werken en leren, geven we het proces opgavegericht werken verder vorm. We hebben gestructureerde en structurele aandacht voor het beter worden in opgavegericht werken en de doorwerking daarvan in de hele organisatie. We verbeteren de implementatie van procesregie en het handelingsrepertoire.
   Daarbij creëren we een leeromgeving en groeien verder als lerende organisatie. Vanuit dat concept bevorderen we een continu proces en cultuur van leren, kennisverwerving, verbeteren en ontwikkelen. Leiderschap en sturing spelen een cruciale rol in het stimuleren en faciliteren van die leeromgeving, daarom is het essentieel om in te zetten op lerend leiderschap.
2. Inwonersparticipatie: We geven ons beleid en de uitvoering daarvan vorm in overleg met inwoners, ervaringsdeskundigen, bedrijven en maatschappelijke partners. Zo neemt de kwaliteit van college- en raadsbesluiten toe en zijn inwoners en ondernemers mede-eigenaren van hun leefomgeving. We stimuleren en ondersteunen initiatieven vanuit de samenleving als deze aansluiten bij de doelen en opgaven van onze gemeente. Hierbij gaan we zo veel mogelijk uit van het principe “het is mogelijk, tenzij..”. We vinden het belangrijk dat alle betrokkenen meepraten, meedenken en meedoen.

Wat zijn de belangrijkste resultaten in 2025

a. Werkprocessen rondom opgavegericht werken richten we verder in en werken we uit in concrete afspraken, waarbij we medewerkers in stelling brengen.
b. Doorontwikkeling van portfolio management voor de dynamische werkprocessen
c. Opstellen van een programma voor een lerende organisatie en gestructureerde leeromgeving
d. Cultuur bevorderen van bespreken, afspreken en aanspreken / feedback geven en ontvangen; daarbij zijn de kernwaarden van Losser uitgangspunten (verantwoordelijk, verbonden, flexibel en vertrouwen)
e. Inbedden van continue evaluatie van projecten en processen, daarbij inzetten van PDCA

cyclus;
f. Doorontwikkelen van sturing en leiderschap in de organisatie, met de focus op het sturen op resultaten en vanuit de HR visie dat de medewerker centraal staat
g. Borgen van een evenwichtige span of attention is belangrijk voor medewerkers en hun ontwikkeling
h. Opgaveregisseurs zijn in positie, processen en procedures zijn helder en de P&C cyclus is verder opgavegericht ingericht.
i. In 2025 heeft de gemeente Losser een nieuwe gemeente-brede Toekomstvisie. Deze toekomstvisie komt tot stand door participatie vanuit onze samenleving en de gemeenteraad.
j. Met betrekking tot inwonersparticipatie voeren we het uitvoeringsplan uit:

- **Evaluatie**: In het voorjaar van 2025 wordt het uitvoeringsprogramma voor de doorontwikkeling van inwonerparticipatie 2023/2024 geëvalueerd. En waar nodig wordt beleid aangepast.
- **Training**: Medewerkers en bestuurders worden getraind in het toepassen van inwonerparticipatie, met vooraf vastgestelde kaders voor elk proces.
- **Middelen**: Er wordt gebruik gemaakt van de meest passende participatie- en communicatiemiddelen, afhankelijk van het onderwerp, de situatie en de locatie.
- **Samenwerking**: Samenwerking met dorpsraden, lokale adviesraden en netwerkpartners is essentieel voor het vormgeven van inwonerparticipatie.
- **Bereikbaarheid**: Inwoners kunnen gemakkelijk contact opnemen voor lokale initiatieven en ervaren een transparante en positieve houding.
- **Jeugdparticipatie**: Jeugdparticipatie is een vast onderdeel van het inwonerparticipatieproces.

Aan welke global goals draagt het bij?

Doel C. Informatievoorziening is zodanig ingericht dat de organisatie in staat is om wendbaar, betrouwbaar en transparant te opereren

Wat willen we bereiken?
Een informatievoorziening die zich richt op het leveren van informatie die niet alleen accuraat en betrouwbaar is, maar ook relevant en waardevol voor inwoners en de gebruikers. Zo werken we aan een betere besluitvorming, verhogen we de efficiëntie en werken we aan transparantie en vertrouwen.

In de komende jaren zullen verdere stappen worden genomen in de ontsluiting en koppeling van gegevens, waarbij continu de vraag is op welke wijze de overheid deze mogelijkheden kan, mag en wil gebruiken voor het realiseren van maatschappelijke vraagstukken in relatie tot de scheiding tussen de publieke en de private sfeer. De gemeente Losser zal ook de komende jaren gebruik maken van nieuwe technologische ontwikkelingen om stappen te zetten op het gebied van beschikbaarheid, toegankelijkheid en transparantie van overheidsinformatie.

Wat gaan we er voor doen?
1. Binnen de waarde gedreven informatievoorziening stellen we meer dan voorheen de inwoners centraal en stemmen de automatiseringsstrategieën hierop af. Een waarden gedreven informatievoorziening helpt bij het optimaliseren van de dienstverlening, het verhogen van de productiviteit en kwaliteit, en het verbeteren van de inwonerstevredenheid en werkplezier.

Wat zijn de resultaten in 2025?
a. In 2025 ligt er een geactualiseerd "uitvoeringsplan datagedreven werken" waarin aandacht voor borging van de rollen en training aan medewerkers.
b. De rol van opdrachtgever wettelijke bedrijfsvoering- en ICT-processen is vormgegeven.

Prestatie-indicatoren

	kleurcodering
Interbestuurlijk toezicht op domein archief- en informatiebeheer	

Bron: Provincie Overijssel

Aan welke global goals draagt het bij?

Lasten en baten per taakveld, programma Wendbare organisatie

Programma Wendbare organisatie	Realisatie 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Lasten						
0.1 Bestuur	2.076	1.498	1.632	1.641	1.553	1.553
0.2 Burgerzaken	697	750	738	756	765	764
0.4 Ondersteuning organisatie	8.776	11.227	11.247	11.071	11.005	11.003
0.5 Treasury	408	509	640	737	791	791
0.61 OZB woningen	444	461	465	464	464	464
0.64 Belastingen Overig	19	39	66	41	41	41
0.8 Overige baten en lasten	1.502	2.777	521	1.039	1.705	1.923
0.9 Vennootschapsbelasting [VpB]	-117	-25	-28	-40	-2	-1
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	1.734	2.003	2.041	2.040	2.039	2.039
1.2 Openbare orde en Veiligheid	641	687	698	680	680	680
Totaal - Lasten	16.181	19.925	18.021	18.429	19.041	19.256
Baten						
0.1 Bestuur	190	0	2	2	2	2
0.2 Burgerzaken	316	330	340	367	380	380
0.4 Ondersteuning organisatie	199	261	331	330	329	329
0.5 Treasury	1.131	943	1.361	1.323	1.285	1.248
0.61 OZB woningen	4.937	4.308	4.390	4.390	4.390	4.390
0.62 OZB- niet woningen	549	1.796	1.830	1.830	1.830	1.830
0.64 Belastingen Overig	0	3	3	3	3	3
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	46.207	48.869	50.143	48.570	50.143	51.744
0.8 Overige baten en lasten	329	77	0	0	0	0
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	0	2	3	3	3	3
1.2 Openbare orde en Veiligheid	10	15	16	16	16	16
Totaal - Baten	53.866	56.603	58.420	56.835	58.383	59.946
Storting reserves						
0.10 Mutatie reserves	1.126	1.423	1.199	0	0	0
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	880	-141	2.826	732	4.713	6.115
Totaal - Storting reserves	2.006	1.281	4.025	732	4.713	6.115
Onttrekking reserves						
0.10 Mutatie reserves	1.541	2.271	393	393	393	305
0.11 Resultaat van de rekening	0	1.838	6.018	5.758	5.106	5.506

van baten en lasten						
Totaal - Onttrekking reserves	1.541	4.109	6.411	6.151	5.499	5.812
Wendbare organisatie	-37.220	-39.506	-42.784	-43.825	-40.128	-40.387

Toelichting

In de GB2024 hebben we de financiële toelichting schematischer en meer op hoofdlijnen vormgegeven. De reacties daarop waren positief, dus die werkwijze hebben we ook nu gehanteerd. In onderstaande tabel (2.2.1) ziet u de herkomst van de bedragen (Gemeentebegroting 2024, Voorjaarsnota 2024 en Gemeentebegroting 2025), gevolgd door tabel 2.2.2 met een specificatie van de ontwikkelingen na de VJN2024.

Een nadere toelichting op de werkwijze treft u in de Leeswijzer.

Tabel 2.2.1 (bedragen x € 1.000)

		2024				Totaal 2024	2025				Totaal 2025
Actuele Taalveld	**Onderdeel**	**Baten**	**Lasten**	**Onttrekking reserves**	**Storting reserves**		**Baten**	**Lasten**	**Onttrekking reserves**	**Storting reserves**	
0.1 Bestuur	1. Gemeentebegroting 2024	0	1.429	0	0	1.429	0	1.418	0	0	1.418
	2. Voorjaarsnota 2024	0	69	0	0	69	0	108	0	0	108
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	0	0	-2	107	0	0	105
Totaal 0.1 Bestuur		***0***	***1.498***	***0***	***0***	***1.498***	***-2***	***1.632***	***0***	***0***	***1.631***
0.10 Mutatie reserves	1. Gemeentebegroting 2024	0	0	-2.271	1.423	-849	0	0	-393	1.199	806
Totaal 0.10 Mutatie reserves		***0***	***0***	***-2.271***	***1.423***	***-849***	***0***	***0***	***-393***	***1.199***	***806***
0.2 Burgerzaken	1. Gemeentebegroting 2024	-339	754	0	0	415	-345	699	0	0	354
	2. Voorjaarsnota 2024	8	-4	0	0	4	9	-4	0	0	4
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	0	0	-4	43	0	0	40
Totaal 0.2 Burgerzaken		***-330***	***750***	***0***	***0***	***419***	***-340***	***738***	***0***	***0***	***398***
0.4 Ondersteuning organisatie	1. Gemeentebegroting 2024	-261	11.124	0	0	10.864	-263	10.180	0	0	9.917
	2. Voorjaarsnota 2024	0	102	0	0	102	0	9	0	0	9
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	0	0	-68	1.059	0	0	990
Totaal 0.4 Ondersteuning		***-261***	***11.227***	***0***	***0***	***10.966***	***-331***	***11.247***	***0***	***0***	***10.916***

organisatie											
0.5 Treasury	1. Gemeentebegroting 2024	-946	429	0	0	-516	-939	525	0	0	-414
	2. Voorjaarsnota 2024	2	80	0	0	82	2	115	0	0	117
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	0	0	-425	0	0	0	-424
Totaal 0.5 Treasury		***-943***	***509***	***0***	***0***	***-434***	***-1.361***	***640***	***0***	***0***	***-721***
0.61 OZB woningen	1. Gemeentebegroting 2024	-4.308	475	0	0	-3.833	-4.390	475	0	0	-3.915
	2. Voorjaarsnota 2024	0	-14	0	0	-14	0	-14	0	0	-14
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	0	0	0	4	0	0	4
Totaal 0.61 OZB woningen		***-4.308***	***461***	***0***	***0***	***-3.847***	***-4.390***	***465***	***0***	***0***	***-3.926***
0.62 OZB- niet woningen	1. Gemeentebegroting 2024	-1.796	0	0	0	-1.796	-1.830	0	0	0	-1.830
Totaal 0.62 OZB- niet woningen		***-1.796***	***0***	***0***	***0***	***-1.796***	***-1.830***	***0***	***0***	***0***	***-1.830***
0.64 Belastingen Overig	1. Gemeentebegroting 2024	-3	39	0	0	37	-3	39	0	0	36
	2. Voorjaarsnota 2024	0	-1	0	0	-1	0	24	0	0	24
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	0	0	-1	3	0	0	2
Totaal 0.64 Belastingen Overig		***-3***	***39***	***0***	***0***	***36***	***-3***	***66***	***0***	***0***	***63***
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	1. Gemeentebegroting 2024	-47.124	0	0	0	-47.124	-48.952	0	0	0	-48.952
	2. Voorjaarsnota 2024	-938	0	0	0	-938	581	0	0	0	581

	3. Gemeentebegroting 2025	-806	0	0	0	-806	-1.771	0	0	0	-1.771
Totaal 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds		***-48.869***	***0***	***0***	***0***	***-48.869***	***-50.143***	***0***	***0***	***0***	***-50.143***
0.8 Overige baten en lasten	1. Gemeentebegroting 2024	-69	914	0	0	845	-69	922	0	0	853
	2. Voorjaarsnota 2024	-8	895	0	0	887	11	2.215	0	0	2.227
	3. Gemeentebegroting 2025	0	967	0	0	967	58	-2.616	0	0	-2.558
Totaal 0.8 Overige baten en lasten		***-77***	***2.777***	***0***	***0***	***2.700***	***0***	***521***	***0***	***0***	***521***
0.9 Vennootschapsbelasting [VpB]	1. Gemeentebegroting 2024	0	-11	0	0	-11	0	62	0	0	62
	2. Voorjaarsnota 2024	0	-14	0	0	-14	0	-89	0	0	-89
Totaal 0.9 Vennootschapsbelasting [VpB]		***0***	***-25***	***0***	***0***	***-25***	***0***	***-28***	***0***	***0***	***-28***
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	1. Gemeentebegroting 2024	-2	1.926	0	0	1.924	-2	1.919	0	0	1.918
	2. Voorjaarsnota 2024	0	77	0	0	77	0	115	0	0	115
	3. Gemeentebegroting 2025	0	0	0	0	0	-1	7	0	0	6
Totaal 1.1 Crisisbeheersing en Brandweer		***-2***	***2.003***	***0***	***0***	***2.001***	***-3***	***2.041***	***0***	***0***	***2.038***
1.2 Openbare orde en Veiligheid	1. Gemeentebegroting 2024	-15	634	0	0	619	-15	599	0	0	584
	2. Voorjaarsnota 2024	0	50	0	0	50	0	30	0	0	30

	3. Gemeentebegroting 2025	0	3	0	0	3	-1	69	0	0	69
Totaal 1.2 Openbare orde en Veiligheid		***-15***	***687***	***0***	***0***	***672***	***-16***	***698***	***0***	***0***	***682***
Eindtotaal		**-56.603**	**19.925**	**-2.271**	**1.423**	**-37.527**	**-58.420**	**18.021**	**-393**	**1.199**	**-39.593**

Tabel 2.2.2 (bedragen x € 1.000)

		2025			Totaal 2025
Actuele Taalveld	**Soort**	**Kostenverdeling**	**Meicirculaire 2024**	**Personeel en formatie**	
0.1 Bestuur	Baten	-2	0	0	-2
	Lasten	26	0	81	107
Totaal 0.1 Bestuur		***24***	***0***	***81***	***105***
0.2 Burgerzaken	Baten	-4	0	0	-4
	Lasten	43	0	0	43
Totaal 0.2 Burgerzaken		***40***	***0***	***0***	***40***
0.4 Ondersteuning organisatie	Baten	-68	0	0	-68
	Lasten	1.009	0	50	1.059
Totaal 0.4 Ondersteuning organisatie		***940***	***0***	***50***	***990***
0.5 Treasury	Baten	-425	0	0	-425
	Lasten	0	0	0	0
Totaal 0.5 Treasury		***-424***	***0***	***0***	***-424***
0.61 OZB woningen	Baten	0	0	0	0
	Lasten	4	0	0	4
Totaal 0.61 OZB woningen		***4***	***0***	***0***	***4***
0.64 Belastingen Overig	Baten	-1	0	0	-1
	Lasten	3	0	0	3
Totaal 0.64 Belastingen Overig		***2***	***0***	***0***	***2***
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	Baten	0	-1.771	0	-1.771
Totaal 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds		***0***	***-1.771***	***0***	***-1.771***
0.8 Overige baten en lasten	Baten	58	0	0	58
	Lasten	-3.244	628	0	-2.616
Totaal 0.8 Overige baten en lasten		***-3.186***	***628***	***0***	***-2.558***
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	Baten	-1	0	0	-1
	Lasten	7	0	0	7
Totaal 1.1 Crisisbeheersing en Brandweer		***6***	***0***	***0***	***6***
1.2 Openbare orde en Veiligheid	Baten	-1	0	0	-1

	Lasten	69	0	0	69
Totaal 1.2 Openbare orde en Veiligheid		***69***	***0***	***0***	***69***
Eindtotaal		**-2.525**	**-1.143**	**131**	**-3.537**

Toelichting baten en lasten taakveld treasury

Tabel 2.2.3 (bedragen x € 1.000)

Onderdeel	2024	2025	Verschil 2025-2024
Baten			
Beleggingen	519	520	1
Rente & Treasury overige	424	841	417
Totaal Baten	***943***	***1.361***	***418***
Lasten			
Deelnemingen nutsbedrijven	0	0	0
Geldleningen uitzettingen 1jr.	2	2	0
Rente & Treasury overige	507	637	130
Totaal Lasten	***509***	***640***	***130***
Eindtotaal	**434**	**721**	**287**

Toelichting baten
De baten uit de rente en treasury vallen in 2025 € 418.000 hoger uit dan in 2024. Dit komt doordat de omslagrente in de Gemeentebegroting 2025 is verhoogd ten opzichte van de begroting 2024 van 0,4% naar 0,7%. De stijging op het onderdeel beleggingen is nihil.

Toelichting lasten
Voor de extra investeringen die we de komende jaren doen hebben we, in tegenstelling tot de verwachting, inmiddels ook in 2024 een nieuwe lening afgesloten. Hierdoor stijgen de rentelasten in 2025 met € 130.000 ten opzichte van 2024.

Doorbelasting rente aan de programma's en taakvelden
Net als de kosten van de bedrijfsvoering (zie de uitgebreide toelichting onder taakveld 0.8 in dit programma) worden de totale kosten van de treasury (lees: betaalde rente) op basis van de boekwaarde van de investeringen en grondexploitaties toegerekend aan de programma's en taakvelden. In de onderstaande tabel is dit per programma en taakveld in beeld gebracht. Het betreft een technische verdeling, die geen effect op het resultaat heeft en niet inhoudelijk wordt toegelicht.

Tabel 2.2.4 (bedragen x € 1.000)

Programma/taakveld	2024	2025
Baten	***-351***	***-806***
Wendbare organisatie	**-351**	**-806**
0.5 Treasury	-351	-806
Lasten	348	817
Kostenplaatsen	**22**	**39**
Kostenplaatsen	22	39
Onmeunig mooi Losser	**324**	**775**
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	21	55
2.1 Verkeer en vervoer	77	206
3.4 Economische promotie	0	1
4.2 Onderwijshuisvesting	57	104
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1	1
5.1 Sportbeleid en activering	0	0
5.2 Sportaccommodaties	30	54
5.4 Musea	0	0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1	2
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	2	3
7.2 Riolering	134	309
7.3 Afval	1	2
7.4 Milieubeheer	0	0
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	-3	12
8.3 Wonen en bouwen	2	5
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticip	0	0
8.1 Ruimte en leefomgeving	0	21
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0
Wendbare organisatie	**2**	**4**
0.1 Bestuur	0	0
0.2 Burgerzaken	2	3
0.4 Ondersteuning organisatie	0	0
0.8 Overige baten en lasten	0	0
Eindtotaal	**-3**	**12**

Naast de toerekening van rente aan de taakvelden brengen we in de programma's en taakvelden ook de afschrijvingen tot uitdrukking. Op basis van de bijlage in de Financiële verordening worden investeringen gedurende een door de raad vastgestelde termijn afgeschreven. De lasten worden verwerkt in de programma's en taakvelden. Op de balans vindt jaarlijks voor eenzelfde bedrag een verlaging van de boekwaarde van de investeringen plaats. Dit is terug te vinden in het verloop van de post 'Materiële vaste activa' op de balans.

In onderstaande tabel zijn de afschrijvingslasten per programma en taakveld weergegeven. Deze afschrijvingslasten vloeien voort uit de investeringen die in het verleden zijn gedaan. Het verschil tussen 2025 en 2024 wordt veroorzaakt door de investeringen, waarvan we verwachten dat die in 2024 in gebruik worden genomen en waarvan de afschrijving start in 2025. Een tweede factor zijn de investeringen die in 2024 volledig zijn afgeschreven. De totale afschrijvingslasten stijgen in 2025 mede door de ambities uit het coalitieakkoord met bijna € 1 mln. ten opzichte van 2024 door de voorgenomen extra investeringen, om vervolgens in de jaren er na weer te stijgen.

Tabel 2.2.5 (bedragen x € 1.000)

Programma/taakveld	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
Lasten	***4.137***	***5.117***	***5.672***	***5.898***	***5.923***
Kostenplaatsen	**610**	**638**	**697**	**625**	**625**
Kostenplaatsen	610	638	697	625	625
Onmeunig mooi Losser	**3.433**	**4.384**	**4.880**	**5.178**	**5.203**
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	137	159	322	322	322
2.1 Verkeer en vervoer	1.109	1.565	1.790	1.876	1.876
3.4 Economische promotie	16	21	21	21	21
4.2 Onderwijshuisvesting	510	503	499	690	690
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	26	26	26	26	26
5.1 Sportbeleid en activering	2	2	2	2	2
5.2 Sportaccommodaties	342	342	339	339	339
5.4 Musea	1	1	1	1	1
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	20	27	33	33	33
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	23	23	22	22	22
7.2 Riolering	1.212	1.668	1.683	1.679	1.679
7.3 Afval	18	18	60	60	60
7.4 Milieubeheer	1	1	1	1	1
8.3 Wonen en bouwen	6	6	6	6	6
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	0	10	10	10
8.1 Ruimte en leefomgeving	0	12	55	80	105
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	10	10	10	10	10
Wendbare organisatie	**95**	**95**	**95**	**95**	**95**
0.1 Bestuur	4	4	4	4	4
0.2 Burgerzaken	91	91	91	91	91
0.4 Ondersteuning organisatie	0	0	0	0	0
Eindtotaal	**4.137**	**5.117**	**5.672**	**5.898**	**5.923**

Doorbelasting kosten bedrijfsvoering per programma en taakveld
In onderstaande tabel (2.2.6) hebben we de effecten van de interne verrekening (de mutatie) van de kosten van de bedrijfsvoering per programma en taakveld voor de jaren 2024 en 2025 in beeld gebracht. Zoals we in de leeswijzer hebben aangegeven richten we ons in de toelichting op taakvelden op de overige afwijkingen ten opzichte van de Gemeentebegroting 2024. Omdat de onderstaande verdeeleffecten een technische achtergrond hebben worden de mutaties ten opzichte van 2024 inhoudelijk niet verder toegelicht.

Tabel 2.2.6 (bedragen x € 1.000)

Programma/taakveld	2024	2025
Baten	***0***	***0***
Kostenplaatsen	**871**	**1.048**
Kostenplaatsen	871	1.048
Onmeunig mooi Losser	**-548**	**-704**
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-57	-75
2.1 Verkeer en vervoer	-159	-207
2.4 Economische Havens en waterwegen	-8	-10
2.5 Openbaar vervoer	-5	-7
3.4 Economische promotie	-18	-24
4.2 Onderwijshuisvesting	-23	-23
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	-1
5.2 Sportaccommodaties	-1	-1
5.4 Musea	-1	-1
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-58	-72
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-8	-9
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-3	-4
6.3 Inkomensregelingen	-1	-2
6.4 WSW en beschut werk	0	0
6.5 Arbeidsparticipatie	-3	-4
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-2	-3
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-1	-1
7.1 Volksgezondheid	0	0
7.2 Riolering	-64	-83
7.3 Afval	-58	-76
7.4 Milieubeheer	-8	-10
8.3 Wonen en bouwen	-30	-39
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticip	-1	-1
8.1 Ruimte en leefomgeving	-36	-47
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-2	-2
Wendbare organisatie	**-323**	**-344**
0.1 Bestuur	0	-2
0.2 Burgerzaken	0	-4

0.4 Ondersteuning organisatie	-261	-331
0.5 Treasury	0	0
0.61 OZB woningen	0	0
0.64 Belastingen Overig	-3	-3
0.8 Overige baten en lasten	-58	0
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	-2	-3
1.2 Openbare orde en Veiligheid	0	-1
Lasten	***0***	***0***
Kostenplaatsen	**-26.434**	**-27.015**
Kostenplaatsen	-26.434	-27.015
Onmeunig mooi Losser	**12.340**	**14.983**
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	243	308
2.1 Verkeer en vervoer	997	1.186
2.4 Economische Havens en waterwegen	64	75
2.5 Openbaar vervoer	16	21
3.4 Economische promotie	93	119
4.2 Onderwijshuisvesting	48	53
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	215	277
5.1 Sportbeleid en activering	17	22
5.2 Sportaccommodaties	626	665
5.4 Musea	17	20
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.378	1.532
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	224	278
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	1.388	1.853
6.3 Inkomensregelingen	862	1.089
6.4 WSW en beschut werk	-106	-37
6.5 Arbeidsparticipatie	940	1.155
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	946	1.261
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	497	665
7.1 Volksgezondheid	26	34
7.2 Riolering	871	983
7.3 Afval	638	719
7.4 Milieubeheer	122	133
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	0	0
8.3 Wonen en bouwen	1.129	1.280
6.71a Huishuishoudelijke hulp (WMO)	0	0
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticip	57	76
8.1 Ruimte en leefomgeving	957	1.127
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	74	89
Wendbare organisatie	**14.094**	**12.032**

0.1 Bestuur	385	384
0.2 Burgerzaken	477	464
0.4 Ondersteuning organisatie	10.454	10.541
0.5 Treasury	2	2
0.61 OZB woningen	47	46
0.64 Belastingen Overig	16	19
0.8 Overige baten en lasten	2.179	10
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	71	72
1.2 Openbare orde en Veiligheid	462	494
Eindtotaal	**0**	**0**

3. Paragrafen

Dit hoofdstuk bevat de verplichte paragrafen volgens de richtlijnen van het BBV. Ze geven inzicht in de financiële positie van de gemeente. De hierin behandelde onderwerpen zijn programma-overstijgend.

De paragrafen zijn:

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Verbonden partijen
- Grondbeleid
- Openbaarheidsparagraaf Woo.

3.1. Lokale heffingen

Lokale heffingen hebben tot doel dat de gemeente door het verwerven van eigen middelen dekking vindt van haar uitgaven in het kader van de uitvoering van de gemeentelijke taken. De vaststelling van de tarieven door de gemeenteraad is gepland in december 2024.

De lokale heffingen bestaan uit de gemeentelijke belastingen, rechten en retributies. Deze vormen een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente. Bij lokale belastingen onderscheiden we heffingen waarvan de besteding gebonden dan wel ongebonden is. Ongebonden lokale heffingen (als de Onroerende zaakbelastingen) rekenen we tot de algemene dekkingsmiddelen. De besteding is niet gebonden aan een bepaalde taak. Gebonden heffingen, zoals de afvalstoffen- en rioolheffing, verantwoorden we op het betreffende programma en rekenen we niet tot de algemene dekkingsmiddelen.

Voor het betalen van rechten en retributies verricht de gemeente diensten. Denk aan publieksdienstverlening en bouwvergunningen. De kosten van de gemeentelijke dienstverlening berekenen we door in de tarieven.

De paragraaf Lokale Heffingen geeft inzicht in de diverse gemeentelijke belastingen en de consequenties daarvan voor de inwoners van Losser.

a. De geraamde inkomsten

Overzicht inkomsten gemeentelijke heffingen (bedragen x € 1.000)

Omschrijving lokale last	realisatie 2023	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025
Afvalstoffenheffing	2.300	2.277	2.282	2.336
Begraafplaatsrechten	3	1	1	1
BIZ	94	111	121	123
Forensenbelasting	33	24	26	27
Hondenbelasting	0	0	0	0
Leges burgerzaken	316	274	330	336
Leges omgevingsvergunning	536	528	466	475
Leges overig	185	45	45	45
Marktgelden	10	15	15	15
OZB eigenaren woning	4.901	4.930	4.308	4.390
OZB eigenaren niet-woning	0	-15	1.162	1.184
OZB gebruikers niet-woning	549	578	634	646
Rioolheffing	3.420	3.391	3.802	3.991
Toeristenbelasting	242	245	299	319
Totaal	**12.588**	**12.405**	**13.490**	**13.888**

Van elke euro die huishoudens en bedrijven in Nederland aan belastingen en sociale premies betalen gaat in 2024 3,3% naar de gemeenten. De decentrale overheden nemen samen 4,7% voor hun rekening, de rijksoverheid 95,3%.

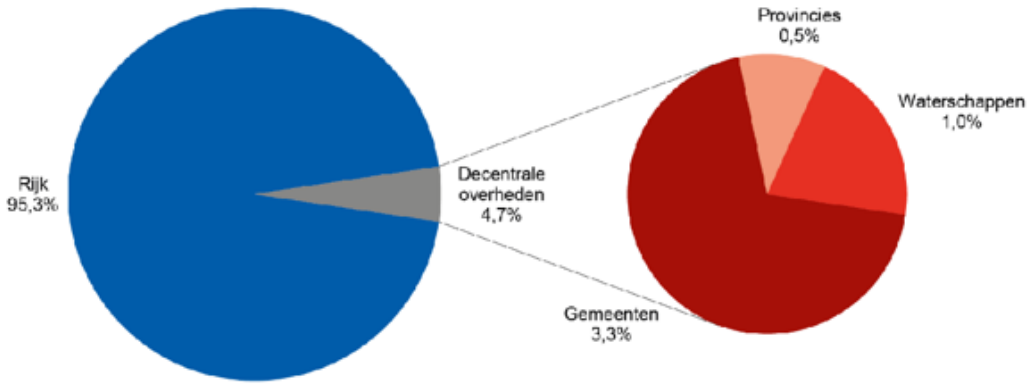

Figuur: Belasting- en premieopbrengst naar overheidslaag, 2024, Bron: COELO, Atlas van de lokale lasten 2024

b. Beleid ten aanzien van de lokale heffingen

Landelijk

Hervorming lokaal belastinggebied

In het hoofdlijnenakkoord, zoals deze door de verschillende formerende partijen is gepresenteerd in mei 2024, zijn ook een aantal maatregelen opgenomen die zien op lokale belastingen. Hieronder hebben we enkele maatregelen uitgelicht.

Planbatenheffing of vergelijkbaar systeem

Hoewel de exacte kaders voor deze heffing nog niet bekend zijn, is een aandachtspunt dat gemeenten die een dergelijke planbatenheffing gaan invoeren moeten bezien hoe de baten en toerekening van lasten van de grondexploitatie verloopt. Hierdoor kunnen mogelijk optimalisaties worden gerealiseerd voor de Vennootschapsbelasting.

Waterzorgheffing

Wateroverlast en verdroging vragen steeds meer maatregelen in de publieke ruimte. Meer percelen kunnen in de heffing worden betrokken, want van de maatregelen in de publieke ruimte heeft iedereen profijt. De huidige verordening Rioolheffing (model VNG) dekt dan niet meer de lading.

Het schept een beeld van een belasting voor een buizenstelsel. Bij belastingplichtigen die daar niet op zijn aangesloten roept dat weerstand op. De gemeentelijke watertaken omvatten een breed palet. Zorgplichten voor afval-, hemel- en grondwater hebben een centrale plaats in de ordening van de publieke ruimte. Gemeenten moeten maatregelen nemen om wateroverlast en -schade te voorkomen. Denk aan het onderhoud van bermen en slootkanten om overtollig water af te voeren, zodat er over een droge weg kan worden gereden. Iedereen heeft daar profijt van. De VNG heeft hiervoor een nieuw modelverordening Riool- en Waterzorgheffing opgesteld. Bij invoering is een zorgvuldige communicatie en belangenafweging naar nieuwe belastingplichtigen van belang. Bijvoorbeeld cultuurgronden en natuurterreinen dragen nu veelal nog niet bij in de kosten van de gemeentelijke watertaken.

Gemeentelijk

Ontwikkeling tarieven

De tarieven voor de riool- en afvalstoffenheffingen worden geraamd op basis van het uitgangspunt dat zoveel mogelijk wordt gestreefd naar 100% kostendekking. De voor 2025 geldende tarieven voor de overige belastingen en rechten stijgen met een inflatiecorrectie, uiteraard met uitzondering van die tarieven, die het rijk heeft vastgesteld, dan wel gemaximeerd. Voor 2025 wordt uitgegaan van 1,035%.

c. Overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen

In de Gemeentewet zijn de belastingen die door gemeenten mogen worden geheven, limitatief opgesomd. Voor rechten en leges voor individuele dienstverlening aan haar inwoners, geldt dat de geraamde opbrengsten de geraamde kosten voor het verlenen van de diensten niet overschrijden. De gemeentelijke belastingen en retributies die in 2025 in Losser worden geheven zijn:

Ongebonden belastingen

Forensenbelasting

Op grond van artikel 223 van de Gemeentewet kunnen gemeenten forensenbelasting heffen. De forensenbelasting is een algemeen dekkingsmiddel. Met de forensenbelasting kunnen gemeenten de kosten van bepaalde voorzieningen ook verhalen op mensen die niet in de gemeente wonen, maar wel gebruik maken van de voorziening. De forensenbelasting wordt door Nederlandse gemeenten alleen geheven van mensen die meer dan 90 dagen een gemeubileerde woning ter beschikking houden.

Onroerende-zaakbelastingen

Op basis van artikel 220 van de Gemeentewet kunnen gemeenten onroerende-zaakbelastingen (OZB) heffen. De OZB is een algemene belasting, er is geen relatie tussen de heffing en bepaalde taken van de gemeente. De opbrengst is onderdeel van de algemene middelen.

De OZB is een tijdstipbelasting. Dit betekent dat voor het bepalen van de belastingplicht de situatie per 1 januari van het belastingjaar geldt. Veranderingen in de loop van het jaar, bijvoorbeeld de verkoop van een huis, worden meegenomen in het volgende belastingjaar.

Belastingplichtigen zijn:

- eigenaren van woningen;
- eigenaren van niet-woningen;
- gebruikers van niet-woningen.

Indien iemand zowel eigenaar als gebruiker is van een niet-woning, dan betaalt hij of zij beide belastingen.

De grondslag voor de berekening van de OZB is de WOZ-waarde van de onroerende zaak. Deze wordt jaarlijks opnieuw bepaald.

Toeristenbelasting

Op grond van artikel 224 van de Gemeentewet kunnen gemeenten Toeristenbelasting heffen voor overnachtingen van personen binnen de gemeente die niet als ingezetene in de

gemeente zijn ingeschreven. Voor zover de belasting wordt geheven van degene die gelegenheid tot verblijf biedt, is deze bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene ter zake van wiens verblijf de belasting verschuldigd wordt. De doelstelling is hetzelfde als bij forensenbelasting, namelijk dat de kosten van bepaalde voorzieningen worden omgeslagen naar personen die er wel gebruik van maken, maar niet in de gemeente wonen.

Gebonden belastingen

Afvalstoffenheffing

De wettelijke basis voor het heffen van afvalstoffenheffing is geregeld in artikel 15.33 van de Wet Milieubeheer. Op basis van de Wet Milieubeheer heeft de gemeente de wettelijke taak om zorg te dragen voor de inzameling van afvalstoffen die afkomstig zijn van particuliere huishoudens. De inwoners van Losser zijn de belastingplichtigen. Zij zijn verplicht afvalstoffenheffing te betalen, ook als zij geen afval voor inzameling aanbieden. De heffing wordt geheven van de gebruiker van een perceel waarvoor de gemeente een wettelijke plicht tot inzameling heeft en de inzamelverplichting ook nakomt.

Rioolheffing

De wettelijke basis voor het heffen van rioolheffing ligt in artikel 228a van de Gemeentewet. In de rioolheffing worden kosten doorgerekend die verbonden zijn aan het in stand houden van het gemeentelijk rioleringsstelsel. De hiermee gemoeid zijnde kosten worden met de rioolheffing verhaald op de eigenaren van woningen en niet-woningen en de gebruikers van objecten die meer dan 500 m3 afvalwater lozen.

Bijdrage Bedrijven Investering Zones (BIZ)

Op basis van de Wet Bedrijven investeringszones kan een Bijdrage Bedrijven Investering Zones worden opgelegd. Met deze bijdrage kunnen bedrijven in een bepaald gebied binnen de gemeente worden verplicht om voor een periode van maximaal vijf jaar een financiële bijdrage te leveren. Deze bijdrage wordt gebruikt om investeringen in het betreffende gebied ter bevordering van de leefbaarheid, de veiligheid, de ruimtelijke kwaliteit of nader publiek belang in de openbare ruimte te bekostigen. Bij de uitvoering wordt om doelmatigheidsredenen zoveel mogelijk aangesloten bij de Wet WOZ en de OZB. Voor het centrum van Losser is voor de periode 2022-2026 een nieuwe BIZ vastgesteld.

Leges en rechten

De mogelijkheid tot het heffen van leges is geregeld in artikel 229, lid 1, b van de Gemeentewet. De gemeente levert op aanvraag van individuele burgers een uiteenlopend pakket aan diensten. Door het heffen van leges worden de kosten die hiervoor worden gemaakt in principe verhaald op de burger die de dienst afneemt. Voorbeelden zijn het verstrekken van een paspoort of het verlenen van een vergunning. Degene die de dienst aanvraagt betaalt ook de leges. De heffingsmaatstaf is zeer divers en wordt vermeld in de tarieventabel die hoort bij de legesverordening.

Ongebonden belastingen:	**Gebonden belastingen:**
Forensenbelasting	Afvalstoffenheffing
Toeristenbelasting	Bijdrage Bedrijven Investering Zone
Onroerendezaakbelasting	Leges en Rechten
	Rioolheffing

De mate van kostendekkendheid van de gebonden belastingen in 2025 volgt uit het onderstaande overzicht:

Bedragen x € 1.000

Activiteitgroep	Lasten taakvelden	Overhead	BTW	Totale lasten	Heffingen (baten)	Overige baten	Totaal baten	Kostendekkendheid
Afvalstoffenheffing (afvalstoffenverordening)	2.457	249	305	3.011	2.336	737	3.072	100,0%
Kwijtscheldingen Afvalstoffenheffing	62	0	0	62	0	0	0	0
Rioolheffing	3.891	411	482	4.784	3.991	797	4.788	100,0%
Kwijtschelding rioolheffing	4	0	0	4	0	0	0	0
Subtotaal Heffingen	6.414	660	787	7.860	6.327	1.533	7.860	100,0%
Leges algemene Dienstverlening (Leges Titel 1 Legesverordening)	1.011	6	21	1.038	376	82	458	44,1%
Leges dienstverlening vallend onder de fysieke leefomgeving/vergunningen (Leges Titel 2 Legesverordening)	1.409	0	44	1.453	518	23	540	37,2%
Leges dienstverlening vallend onder Europese dienstrichtlijn (leges Titel 3 Legesverordening)	0	0	0	0	0	1	1	388,1%
Subtotaal Leges	2.420	6	65	2.491	893	106	999	40,1%
Totaal	**8.834**	**666**	**851**	**10.351**	**7.221**	**1.639**	**8.860**	**85,6%**

d. Woonlastenontwikkeling

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) publiceert jaarlijks de Atlas van lokale lasten. Men vergelijkt daarin per gemeente de woonlasten van een woning met een voor die gemeente gemiddelde waarde. De tariefsaanpassingen voor de OZB, afval- en rioolheffing leiden voor een gemiddeld gezin (met eigen woning) tot de volgende woonlastenontwikkeling voor 2025:

Woonlastenontwikkeling	2020	2021	2022	2023	2024	2025
OZB eigenaren (2025: 1,035% lastenverhoging)	368,04	375,77	380,66	405,56	422,19	426,56
Afvalstoffenheffing (meerpersoons)	207,24	222,00	223,78	232,03	231,59	230,04
Rioolheffing	263,76	277,59	291,96	314,40	348,60	365,88
TOTAAL	**839,04**	**875,36**	**896,40**	**951,98**	**1.002,38**	**1.022,48**

e. Kwijtscheldingsmogelijkheden

De gemeente moet bij het vaststellen van kwijtschelding landelijke regels toepassen. Binnen deze mogelijkheden zijn de volgende eigen beleidskeuzes gemaakt:

- Voor de ozb (voor onroerende zaken die in hoofdzaak tot woning dienen) en de afvalstoffenheffing is kwijtschelding mogelijk, waardoor minima geen woonlasten betalen;
- Voor extra containers wordt geen kwijtschelding afvalstoffenheffing verleend
- Bij de normkosten van bestaan wordt uitgegaan van 100% van de bijstandsnorm;
- Ondernemers voor de privébelastingen zijn gelijkgesteld met particulieren;
- Kosten voor kinderopvang worden in aanmerking genomen als uitgaven bij de berekening van de betalingscapaciteit en;
- Bij de normkosten van bestaan voor AOW'ers wordt uitgegaan van 100% van de netto AOW-norm.

Tabel: kwijtschelding gemeentelijke belastingen 2025 (bedragen x € 1.000)

Gemeentebelasting	2025
Afvalstoffenheffing	62
OZB	13
Rioolheffing	4
Totaal	**79**

3.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen geeft een indicatie van de mate waarin de gemeente tegenvallers kan opvangen zonder dat de uitvoering van taken in gevaar komt. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit (de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken) en de benodigde weerstandscapaciteit (alle risico's waarvoor geen dekkingsmaatregelen zijn getroffen en die van materiele betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie). Het verhoudingsgetal, beschikbare weerstandscapaciteit ten opzichte van de benodigde weerstandscapaciteit noemen we het ratio weerstandsvermogen. In de nota Weerstandsvermogen is aangegeven dat de gewenste ratio van het weerstandsvermogen 1,4 - 2,0 is. Oftewel de beschikbare weerstandscapaciteit dient minimaal 140% tot 200% van de benodigde weerstandscapaciteit te bedragen.

Relevante wetgeving en gemeentelijk beleid

De wetgeving en het gemeentelijk beleid voor het weerstandvermogen zijn vastgelegd in:

- Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (art. 9, 11 en 26).
- Financiële verordening gemeente Losser.
- Nota Weerstandsvermogen en risicomanagement.
- Nota Reserves en voorzieningen.

Het wettelijke kader van BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) stelt dat de paragraaf betreffende het weerstandsvermogen ten minste moet bevatten:

1. Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
2. Een inventarisatie van de risico's;
3. Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's;
4. Een kengetal voor de:
    1. (a) Netto schuldquote;
       (b) Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
    2. Solvabiliteitsratio;
    3. Grondexploitatie;
    4. Structurele exploitatieruimte;
    5. Belastingcapaciteit.

De paragraaf is conform deze opbouw.

Inventarisatie van de beschikbare weerstandscapaciteit

Met beschikbare weerstandscapaciteit bedoelen we alle middelen en mogelijkheden waarover de gemeente Losser beschikt om tegenvallers te bekostigen. De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat in de gemeente Losser uit de Algemene risicoreserve en de reserve Grondexploitatie.

In de nota Weerstandsvermogen en risicomanagement staat dat 'stille reserves' geen onderdeel uitmaken van de beschikbare weerstandscapaciteit.

Algemene risicoreserve
Zoals uit de tabel "Algemene risico reserve" (hoofdstuk 4 "Financiële positie") blijkt, is de stand van de Algemene risicoreserve in 2024 € 20.365.000. In genoemde tabel wordt ook een overzicht gegeven van de verwachte ontwikkeling van de Algemene reserve over de periode 2025 tot en met 2028. De stand van de Reserves Grondexploitatie is eind 2024 € 1.164.000.

Onderstaande tabel laat zien dat de beschikbare weerstandscapaciteit 2024 € 21.529.000 is.

Beschikbare weerstandscapaciteit 2024	
Componenten:	
Algemene risicoreserve	20.365.000
Reserves risico's grond	1.164.000
Stille reserves, gebouwen en gronden	
Prognose stand eind jaar 2024	**21.529.000**

Inventarisatie van de risico's

In de vastgestelde nota Weerstandsvermogen en risicomanagement is aangegeven dat het risicomanagement, net zoals de bepaling van de stille reserves, aan de P&C cyclus wordt gekoppeld. De risico's worden daardoor periodiek onder de aandacht gebracht en bijgesteld. Dit heeft voor de GB2025 geleid tot enkele wijzigingen in de geïnventariseerde risico's.

Uitgangspunten bij de beoordeling van de risico's zijn:

- Normale bedrijfsvoeringsrisico's niet bij de risico's worden opgenomen.
- Risico's van diverse afdelingen die een gelijksoortige oorzaak hebben worden samengevoegd.
- Verzekerde risico's worden niet meer opgenomen (denk bijvoorbeeld aan de aansprakelijkheidsverzekering).

Het totaal van de geïnventariseerde risico's bedraagt € 5.451.000. Dit is hoger dan de omvang van de geïnventariseerde risico's in de GB2024, toen de omvang van de risico's nog € 3.666.000 was. Dit komt vooral door een drietal nieuwe risico's die zijn opgenomen, namelijk garantstelling ontwikkelfase windproject de Lutte, garantstelling ontwikkelfase 2e zonnepark Overdinkel en schaarste arbeidsmarkt (vergunningverlening, toezicht, handhaving en ruimtelijke ontwikkeling).

Het betreft hier het geschatte financiële gevolg van alle geïnventariseerde risico's, exclusief de risico's van de grondexploitaties. De risico's van de grondexploitatie worden afzonderlijk in beeld gebracht. Een simulatie laat zien dat, om het totale risico te kunnen afdekken, een weerstandscapaciteit van € 1.994.000 noodzakelijk is.

Met behulp van een risicoscore kunnen de risico's worden geprioriteerd en wordt inzichtelijk welke risico's het meest belangrijk zijn.

In onderstaande tabel worden de tien grootste risico's weergegeven.

De 10 grootste risico's in de Gemeentebegroting 2025

Nummer	Onderwerp	Risico	Invloed
1	Schommelingen in de conjunctuur	Als gevolg van schommelingen in de conjunctuur kunnen zowel aan de kosten- als de opbrengsten kant onvoorziene nadelige incidentele effecten optreden.	14,86%
2	Algemene uitkering	Algemene uitkering gemeentefonds	13,96%

	gemeentefonds	wordt lager.	
3	Overige onvoorziene risico's	Overige onvoorziene risico's, calamiteiten binnen gemeente, politiek/bestuur zit soms nog erg dicht op de uitvoering, extreem weer, bedrijfsongeval, datalek, overig onvoorzien.	9,98%
4	Budget Jeugd	Door open eindfinanciering en een onvolledig beeld van de uitgaven is het budget Jeugd mogelijk niet toereikend en moeilijk beheersbaar.	8,91%
5	Garantstelling energiecoöperatie de Lutte	Afroepen garantstelling aan energiecoöperatie in de Lutte t.b.v. de ontwikkelingsfase van het windproject in de Lutte.	6,89%
6	Schaarste arbeidsmarkt	Binnen Vergunningverlening, Toezicht, Handhaving en Ruimtelijke Ontwikkeling is er een grote schaarste op de arbeidsmarkt. Hierdoor is inhuren vaak de oplossing om vacatures op te vullen. De kosten voor inhuur zijn door de schaarste hoog.	5,54%
7	Garantstellingen	Door de leningverstrekker wordt een beroep gedaan op de garantstellingen die de gemeente Losser heeft afgegeven voor leningen die door partners zijn aangegaan. Het gaat om: Bibliotheek Losser, St. Martinihoeve, Soc. Cult. Werk Losser, Muziekschool, Böggelrieders en Daansers, KVV Losser, EHBO Losser, Woningstichting Domijn.	4,93%
8	Effecten Omgevingswet op dienstverlening	Doorontwikkeling van het digitale stelsel (DSO) kan landelijk extra druk geven op onze dienstverlening. Veel vragen komen bij de gemeente terecht. Na de eerste 6 maanden blijkt dat er meer procedures aangevraagd worden voor het zelfde aantal initiatieven. Dit komt doordat de zogenaamde onlosmakelijkheid in de Omgevingswet is losgelaten.	4,18%
9	Daling van omgevingsaanvragen	De invoering van de Omgevingswet kan niet los worden gezien van de Wet Kwaliteitsborging, die gevolgen gaat hebben voor de vergunningverlening en leges inkomsten. Er zijn mogelijk financiële consequenties waarbij gedacht kan worden aan personele	4,18%

		kosten en minder leges.	
10	Budget Wmo	Door open eindfinanciering en een onvolledig beeld van de uitgaven is het budget Wmo mogelijk niet toereikend en moeilijk beheersbaar.	3,70%

Risico's grondexploitatie

Naast projectgebonden risico's kijken we bij de grondexploitatie ook naar niet projectgebonden risico's. Deze risico's zijn vaak niet beïnvloedbaar binnen de projecten en liggen op het vlak van macro-economische trends en wet- en regelgeving van hogere overheden. Te denken valt aan spreidingsrisico's rondom gehanteerde parameters. Hiermee ontstaat een volledige beeld van de risico's binnen de grondexploitaties. Ten opzichte van de jaarrekening 2023 is de vereiste weerstandscapaciteit onveranderd en bedraagt € 534.000.

Benodigde weerstandcapaciteit:
De geïnventariseerde risico's zijn de basis voor de risicosimulatie die uitgevoerd wordt, om te berekenen welk bedrag nodig is om deze risico's in financiële zin af te dekken. Uit de gevolgde risicosimulatie volgt dat 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 2.528.000 (€ 1.994.000 voor de geïnventariseerde risico's in de bedrijfsvoering/beleid en € 534.000 voor de risico's van de grondexploitaties).

Beschikbare weerstandscapaciteit:

De weerstandscapaciteit bestaat in de gemeente Losser uit de Algemene risicoreserve en de vrij aanwendbare andere reserves. De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt in 2024 € 21.529.000. De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, wordt afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het ratio weerstandsvermogen. De gemeente streeft hierbij een ratio weerstandsvermogen tussen de 1,4 en 2,0 na. Oftewel de beschikbare weerstandscapaciteit dient minimaal 140% tot 200% van de benodigde weerstandscapaciteit te bedragen.

Ratio weerstandsvermogen eind 2024 = *€ 21.529.000 : € 2.528.000 = 8,5.*

De ratio van 8,5 is een daling ten opzichte van de ratio zoals in de Jaarrekening 2023 (JR23) zoals die inmiddels door de raad is vastgesteld. De ratio in de JR 2023 was 10,7. Deze daling wordt veroorzaakt doordat de beschikbare weerstandscapaciteit is gedaald door o.a. de mutaties uit de VJN2024 en de benodigde weerstandscapaciteit is gestegen doordat de risico's zijn toegenomen ten opzichte van de jaarrekening 2023.

Ontwikkeling in het ratio weerstandsvermogen

Vanaf 2011 worden inventarisaties uitgevoerd om alle mogelijke risico's in beeld te krijgen. Met ingang van 2012 is periodiek een risico-inventarisatie uitgevoerd om na te gaan of het aantal risico's en de omvang van de financiële gevolgen van de risico's zijn gewijzigd. Daarnaast kunnen ook maatregelen worden getroffen die de risico's verkleinen. De tabel hieronder geeft een overzicht van de ontwikkeling van het ratio weerstandsvermogen vanaf deze eerste inventarisatie in 2011.

Ontwikkeling ratio weerstandsvermogen	**31-12-2012**	**31-12-2013**	**31-12-2014**	**31-12-2015**	**31-12-2016**	**31-12-2017**	**31-12-2018**	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**	**31-12-2024**
Ratio weerstandsvermogen	0,23	0,41	0,69	1,34	1,87	2,4	2,8	2,5	4,2	9,6	8,8	10,7	8,5

In de Nota Weerstandsvermogen en risicomanagement is aangegeven dat wanneer het weerstandsvermogen nog niet voldoet alle meevallers respectievelijk het rekeningresultaat prioritair bestemd wordt om het weerstandsvermogen weer op een financieel verantwoord niveau te brengen. Deze situatie is niet aan de orde.

Prognose ratio weerstandsvermogen 2025 en verder (bedragen x € 1.000)

Component	2024	2025	2026	2027	2028
Aanwezig weerstandsvermogen	21.529.000	17.994.000	12.801.000	12.205.000	12.610.000
Benodigd weerstandsvermogen	2.528.000	2.528.000	2.528.000	2.528.000	2.528.000
Prognose ratio weerstandsvermogen	8,5	7,1	5,1	4,8	5,0

In bovenstaande tabel is de verwachte ontwikkeling ratio weerstandsvermogen weergegeven bij *gelijkblijvende* risico's. De weergegeven ratio's zijn berekend inclusief het jaarresultaat 2023 en alle toevoegingen aan de Algemene risicoreserve die zijn vastgesteld in de begroting tot en met 2025.

Financiële kengetallen

Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing, in aanvulling op de ratio weerstandsvermogen, een verplichte set van vijf financiële kengetallen moet worden opgenomen. De invoering van de set van vijf kengetallen is bedoeld om de financiële positie inzichtelijker te maken.

Kengetallen worden veel gebruikt als analyse-instrument. Kengetallen hebben als voordeel dat, bij correct gebruik, gemeenten op relevante onderdelen rationeel met elkaar vergeleken kunnen worden. Er kleven ook nadelen aan het gebruik van kengetallen:

- Kengetallen hebben slechts betrekking op het verleden en geven geen zekerheid over de toekomst.
- Kengetallen zijn veelal slechts een momentopname.
- Kengetallen zijn vaak gebaseerd op aannames (veronderstellingen).

	Financiële kengetallen	Rekening 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
1A	netto schuldquote	38,0%	44,4%	53,1%	61,9%	64,5%	62,7%
1B	netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	38,0%	44,4%	53,1%	61,9%	64,5%	62,7%
2	solvabiliteitsratio	37,9%	32,6%	29,5%	26,8%	25,4%	25,1%
3	structurele exploitatieruimte	1,5%	2,4%	2,0%	-2,2%	-1,4%	0,2%
4	grondexploitatie	-1,0%	-1,0%	-1,0%	-0,7%	-1,6%	-1,8%
5	belastingcapaciteit	101,9%	106,2%	102,9%			

Om meer inzicht in de financiële positie te bieden, worden de kengetallen in onderlinge relatie beschouwd en van een adequate toelichting voorzien. De kengetallen maken daarmee inzichtelijk(er) over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Hierbij wordt in de tabel de ontwikkeling over de jaren in beeld gebracht.

In de jaarrekening 2022 (JR2022) hebben we de kengetallen in lijn gebracht met de laatste voorschriften uit het BBV.

Netto schuldquote
De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten op de exploitatie drukken. Omdat er bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald, wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen zowel inclusief, als exclusief de doorgeleende gelden. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en ook wat dat betekent voor de schuldenlast. De VNG hanteert een kritische waarde 130%, hier bevinden zowel de netto schuldquote inclusief als exclusief de doorgeleende gelden met respectievelijk 53,1% beduidend onder. De gemeente bevindt zich hiermee in de categorie gemeenten met het laagste risico.

Solvabiliteitsratio
De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is op de langere termijn aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Deze ratio geeft de mate aan waarin de gemeentelijke bezittingen zijn betaald met eigen middelen. Anders gezegd: het aandeel van het eigen vermogen in het totaal vermogen. Hoe hoger de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen, hoe gezonder de gemeente. Met een score van 29,5% behoren we tot de categorie gemeenten met een gemiddeld risico.

Structurele exploitatieruimte
Dit financiële kengetal geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de vastgestelde begroting is. Zoals in de tabel weergegeven, is er voor de jaren 2025 tot en met 2028, met uitzondering van de jaarschijven 2026 en 2027, sprake van een positief saldo structurele exploitatieruimte. De gemeente bevindt zich hiermee in de categorie gemeenten met het laagste risico.

Kengetal grondexploitatie
Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grondpositie (boekwaarde) zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Dit kengetal alleen heeft slechts een beperkte waarde. De relatie vraag en aanbod woningbouw of bedrijventerrein, planning et cetera spelen een hierbij tevens een cruciale rol. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. Dit kengetal laat al jaren een dalende trend zien, omdat steeds meer grondexploitaties worden afgesloten. De gemeente bevindt zich met het percentage -1,0% in de categorie gemeenten met het laagste risico.

Belastingcapaciteit
De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit scoort met 102,9% boven het landelijk gemiddelde. Het kengetal is daarmee lager dan in de GB24. We vallen inmiddels in de groep gemeenten met het gemiddelde risico.

Voor het kengetal ‘belastingcapaciteit’ 2025 is het volgende van belang. Overeenkomstig de definitie die de regelgeving voorschrijft, wordt de Losserse geraamde belastingdruk over 2025 afgezet tegen de gemiddelde landelijke belastingdruk over 2024 (Bron: Atlas van de lokale lasten 2024 van het Centrum voor Onderzoek van de Lagere Overheden (COELO) .

3.3. Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding
Gemeenten beschikken over kapitaalgoederen zoals groenvoorzieningen, wegen, bruggen, riolering, water, vijvers, sport- en speelvoorzieningen, gebouwen, c.a. Deze gemeentelijke eigendommen, noodzakelijk voor een goede leefomgeving, vertegenwoordigen een grote waarde. Investeren in onderhoud en vervanging is noodzakelijk om deze kapitaalgoederen ook op lange termijn in stand te houden.
In juli 2013 is de “Nota Kapitaalgoederen Openbare Ruimte” door de raad vastgesteld. Op basis van deze overkoepelende strategische nota is en wordt gewerkt om de gehele - integrale - beheercyclus te optimaliseren en te verankeren in de gemeentelijke beleidscyclus. Centraal bij de beheercyclus staat de strategie om, vanuit het integraal beheer en inrichting van de openbare ruimte, mede invulling te geven aan de geformuleerde Opgaven en strategische beleidsdoelen van de gemeente, zowel inhoudelijk als qua proces. Dit doen we middels het MIP 2.0 en noemen we 'strategisch assetmanagement'.

In 2025 ligt de nadruk op het integreren van de processen rondom het beheer van de kapitaalgoederen binnen de brede implementatie van de Omgevingswet en het Opgavegericht werken. Middels het MIP 2.0 sturen we op het verbinden van brede maatschappelijke opgaven met autonome ontwikkelingen en investeringen in de fysieke leefomgeving. Hiermee dragen we bij aan de strategische beleidsdoelen en -opgaven van de gemeente.
Verder werken we aan de (verbrede) Nota Kapitaalgoederen. Deze richten we op een zodanige wijze in dat hiermee invulling wordt gegeven aan de Omgevingsvisie Losser en aan de geformuleerde Opgaven.

Kaders/Doelen
In het coalitieakkoord 2022-2026 “Groeien door ambitie” is aangegeven dat gehecht wordt aan een goede kwaliteit van de leefomgeving. Met investeringen in de openbare ruimte beogen wij meer te bereiken dan alleen een schone, hele en veilige leefomgeving. De inrichtings- en onderhoudskwaliteit gaat steeds nadrukkelijker een rol spelen bij het creëren en in stand houden van aantrekkelijke buurten en wijken. Hier leggen wij de verbinding met sociale structuren.
Daarnaast komen grote opgaven, zoals de warmte- en energietransitie, klimaatadaptatie, biodiversiteit en circulaire economie, steeds dichterbij. Samen met de vervangingsopgave in de openbare ruimte leidt dit tot de strategische keuze voor een integrale, opgavegerichte en gebiedsgerichte aanpak.
Via het MIP 2.0 kunnen we onderhoudsgelden en vervangingsinvesteringen in de openbare ruimte zodanig inzetten dat deze optimaal bijdragen aan de gemeentelijke doelstellingen, bestuurlijke ambities en maatschappelijke opgaven.
Voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte betekent dit dat het MIP 2.0 verder wordt uitgewerkt en jaarlijks wordt geactualiseerd. Dit beleid heeft geleid tot het vrijmaken van investeringsruimte voor aanvullende dekking van uitvoeringsprogramma’s.
De onderhoudswerkzaamheden worden gestuurd op het door de raad vastgestelde beleids- en beheerplan. Hiermee hebben we belangrijke stappen gezet om beter ‘grip’ op de kapitaalgoederen te krijgen.

Vervangingsinvesteringen en herinrichting openbare ruimte
De vigerende Nota Kapitaalgoederen heeft betrekking op het dagelijks onderhoud van de openbare ruimte en gaat niet in op groot onderhoud, vervanging of herinrichting van de openbare ruimte. Hierin voorziet het MIP 2.0. De basis van dit MIP 2.0 wordt gevormd door planbaar groot onderhoud en de vervangingsplannen per beheerdiscipline. Het MIP 2.0 bevat

een lijst van technisch urgente projecten gecombineerd met synergiekansen. Dit zijn projecten waarmee door samenloop van onderhoud, vervanging en nieuw beleid meerdere doelen bereikt worden. Ook investeringen in de openbare ruimte vanuit het Grondbedrijf worden hierbij betrokken.

Door deze integrale aanpak krijgen ook ‘derden’ kansen om aan te haken bij investeringen in de openbare ruimte (bijvoorbeeld de woningbouwvereniging, nutsbedrijven, waterschap) en wordt er samengewerkt met andere overheden (bijvoorbeeld bij ontwikkellocaties).
Op basis van het MIP 2.0 worden jaarlijks, bij de Voorjaarsnota, voor de meest urgente vervangingsinvesteringen en/of synergiekansen, ontbrekende financiële middelen aangevraagd. Bij geen of onvoldoende budget wordt het beheer voortgezet, waarbij de consequentie is dat de onderhoudskosten dan sterk oplopen. Uitstel van vervanging betekent dat vanuit het onderhoudsbudget, met dagelijks onderhoud en kleine maatregelen, de omgeving schoon, heel en veilig wordt gehouden. Daarbij dient een afweging plaats te vinden van de balans tussen prestaties, risico’s en levensduurkosten. Dit kan leiden tot het doorschuiven van de deelbudgetten die al wel beschikbaar waren.

Relatie tussen het MIP en de meerjarenbegroting
In het MIP 2.0 wordt op hoofdlijnen integraal inzichtelijk gemaakt welke (vervangings-) investeringen en projecten in de openbare ruimte de komende vier jaar een rol gaan spelen. Het MIP 2.0 is echter een dynamisch plan waarop vele externe factoren invloed hebben. Investeringen waarvan de kapitaallasten buiten de scope vallen blijven via het MIP 2.0 inzichtelijk. In 2025 geven wij, conform het MIP, verder uitvoering aan (deels al lopende) projecten die worden gedekt uit reeds eerder beschikbaar gestelde kredieten (onder andere het Gemeentelijk rioleringsplan GRP), subsidies, reserves en kredieten (waar onder de reserve Wegen).

Uitwerking per beheerdiscipline

<u>Wegen</u>
Onder het product wegen vallen meerdere beheerdisciplines:
Wegen en verhardingen
Openbare verlichting
Gladheidsbestrijding
Recreatieve fietspaden
Straatmeubilair (inclusief toeristische bewegwijzering)
Civieltechnische kunstwerken (bruggen, viaducten, beschoeiing, etc.)

Beleidskader
Voor alle beheerdisciplines die vallen onder het product Wegen geldt dat ze deel uitmaken van de Nota Kapitaalgoederen. Daarnaast vindt de uitwerking per beheerdiscipline plaats in beleid- en beheerplannen. In 2025 herzien wij de beheerplannen voor kunstwerken, openbare verlichting en straatmeubilair.

Hieruit voortvloeiende financiële consequenties
Vervangingsinvesteringen en budgetten voor groot onderhoud worden opgenomen in het MIP waarbinnen de integrale afweging inzichtelijk wordt gemaakt.

Vertaling naar de begroting
De (vervangings)investeringen worden via het MIP verankerd in de Voorjaarsnota en de Gemeentebegroting. De budgetten voor groot en klein onderhoud zijn opgenomen in de exploitatiebegroting.

Riolering en Water

Beleidskader

Op 13 maart 2018 is het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2018-2022 door de raad vastgesteld en eind 2022 met twee jaar verlengd. In dit GRP is, naast de afvalwaterzorgplicht, ook de zorgplicht voor grondwater en hemelwater opgenomen. Ook is richting gegeven aan duurzaamheid en het anticiperen op klimaatontwikkelingen.

Het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) heeft de afgelopen jaren een nadrukkelijke rol gespeeld op gebied van water en de waterketen. Samenwerking in de afvalwaterketen, verbetering van de doelmatigheid, klimaatontwikkelingen, etc. zijn ontwikkelingen die steeds belangrijker werden. Deze landelijke ontwikkelingen zijn vertaald naar de regio's. In Twente heeft dit geresulteerd in "Waterwinst 2.0". Middels deze intentieverklaring spreken de 14 Twentse gemeenten, samen met het waterschap, de bereidheid uit om samen te werken in de (afval)waterketen teneinde te kunnen komen tot een structurele kostenbesparing in de keten. Daarnaast zijn kennis en kwetsbaarheid speerpunten in "Waterwinst 2.0". In 2018 is door alle Twentse gemeenten ingestemd met de gezamenlijke visie "Twents Water verbindt, van waterwinst naar waterbewustzijn". Naast aandacht voor kostenbesparing richt de aandacht zich met name op een robuust watersysteem en klimaatbestendig Twente, het benutten van kansen vanuit de wateropgaven om bij te dragen aan een aantrekkelijke leefomgeving, waterbewustzijn en verdergaande samenwerking. In 2025 wordt deze gezamenlijke regionale visie geactualiseerd.

Het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie is een bestuursakkoord tussen gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk. Het Deltaplan versnelt en intensiveert de aanpak van wateroverlast, hittestress, droogte en de gevolgen van overstromingen. In het Deltaplan zijn zeven ambities vastgelegd voor een water robuuste en klimaatbestendige inrichting van Nederland. Losser voert deze afspraken uit binnen het samenwerkingsverband Twents Waternet.

Hieruit voortvloeiende financiële consequenties

De financiële consequenties zijn opgenomen in het kostendekkingsplan dat integraal deel uitmaakt van het GRP. Op basis van het kostendekkingsplan wordt de hoogte van de rioolheffing bepaald.

Vertaling naar de begroting

Het kostendekkingsplan is overgenomen in de exploitatiebegroting.

Groen en Landschap

Beleidskader

Groen en Landschap maakt deel uit van de Nota Kapitaalgoederen. Daarnaast vindt de uitwerking plaats in beleid- en beheerplannen. Deze beheerdiscipline draagt ook in belangrijke mate bij aan de ruimtelijk kwaliteit van de leefomgeving. Niet voor niets worden de termen "groen en lommerrijk" genoemd als kernwaarden in de centrumvisies voor Losser en De Lutte. Om hier invulling aan te geven heeft de raad in 2016 het Groenstructuurplan ("Groene ambitie") vastgesteld.

In het kader van de noodzakelijke klimaatadaptatie speelt groen een belangrijke rol. In het groen kan overtollig water tijdelijk worden opgevangen, de wortelzone van bomen en struiken neemt water op. Bomen zorgen voor een koelere omgeving wat vooral van belang is bij het tegengaan van hittestress in de bebouwde omgeving. Wetenschappelijk onderzoek heeft tevens uitgewezen dat groen aanzet tot beweging en een zeer positieve uitwerking heeft op de algehele volksgezondheid. De komende jaren willen wij daarom het aantal bomen in de kernen vergroten door aanplant van geschikte soorten op strategische locaties. Het is van groot belang dat het aanwezige (vitale) bomenbestand in stand gehouden wordt, en dat er

zoveel mogelijk getracht wordt dit in te passen in nieuwe projecten. De waarde van dergelijke bomen op ecologisch en klimatologisch vlak is namelijk nooit op korte termijn te evenaren met nieuwe aanplant.
Een ander belangrijk doel van het gemeentelijk groen is het verhogen van de biodiversiteit en verschil in gelaagdheid (kruiden – heesters/struiken – bomen). Hierdoor krijgen verschillende bestuivers meer kansen om zich te ontwikkelen en kunnen natuurlijke vijanden van plaagdieren zich beter handhaven. Dit speelt onder meer een belangrijke rol bij de bestrijding van de eikenprocessierups. Bijkomend voordeel is dat de grotere variatie in beplanting en het pleksgewijs minder frequente maaibeheer leidt tot een aantrekkelijker en kleurrijker beeld in de openbare ruimte.
Verdere kaders worden gevormd door o.a. wetgeving welke bijvoorbeeld bepalen dat gemeenten niet langer chemische onkruidbestrijding mogen toepassen.
Invasieve exoten bestrijden; soorten van de Unielijst zijn hierin een verplichting (o.a. Reuzenbereklauw en Reuzenbalsemien).
Bestrijding eikenprocessierups, het verhogen van de biodiversiteit en gelaagdheid in beplanting blijft de komende jaren van belang.
Er wordt multidisciplinair gekeken naar de noodzaak en het nut van (half) verharding in de openbare ruimte. Weglaten en/of ‘onttegelen’ is een klimaatadaptief gevolg. Hier zal groene invulling op volgen.

Gemeentelijke gebouwen en vastgoed

Beleidskader

De Vastgoedlijst eigendom gemeente Losser vormt de basis voor keuzes in het aanhouden dan wel afstoten van locaties. Daarbij wordt beoordeeld of de locaties nog wel nodig zijn voor de eigen dienst of beleidsdoeleinden. Worden binnen afzienbare tijd (10 jaar) geen (ruimtelijke) ontwikkelingen verwacht, dan worden deze locaties verkocht. Tot die tijd worden deze locaties tijdelijk verhuurd of in gebruik gesteld. Uiteindelijk zal al het overbodige vastgoed zijn afgestoten.
Daarnaast is met ingang van 1 juli 2014 de Wet Markt en Overheid van kracht, waarin gedragsregels voor overheden zijn opgesteld om concurrentievervalsing tegen te gaan. Voor vastgoed geldt dat ten minste een kostprijs dekkende huur wordt doorberekend, tenzij de raad daar gemotiveerd van af wil wijken. Dit laatste zal voor het maatschappelijk vastgoed het geval zijn, terwijl voor commerciële partijen een marktconforme huurprijs blijft gelden. In de Vastgoednota gemeente Losser is dit nader uitgewerkt en vastgelegd.

Hieruit voortvloeiende financiële consequenties

De vertaling van het beleid naar de begroting vindt plaats in de Meerjarenonderhoudsplanning gebouwen (MOP). Bovengenoemde Vastgoednota heeft gevolgen voor de mate van onderhoud van de verschillende panden en daarmee het benodigd budget voor het MOP in de toekomst. Voor het MOP is gebruik gemaakt van een landelijk geaccepteerde methodiek in conditiemeting (Rgd-BOEI richtlijn Rijksgebouwendienst). Aangevuld met een portefeuilleroutekaart voor het verduurzamen van deze panden. Op basis van deze portefeuilleroutekaart en het toegekende budget is medio 2024 aanvullende subsidie bij de RVO aangevraagd en toegekend via de regeling DUMAVA (Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed).
Panden die behouden worden hebben tenminste een redelijk niveau van onderhoud nodig om kapitaalvernietiging tegen te gaan. Voor een redelijk niveau van onderhoud wordt voor deze panden tenminste een conditiescore: 3 conform de Rgd-BOEI (richtlijn Rijksgebouwendienst) aangehouden.

Vertaling naar de begroting

Het MOP is opgenomen in de exploitatiebegroting. Investeringen in gebouwen lopen separaat via “nieuw beleid” in de Voorjaarsnota en Gemeentebegroting.

Afval

Onder het product afval vallen de boven- en ondergrondse containers voor de inzameling van restafval, PMD, textiel en glas.

Beleidskader

De boven- en ondergrondse containers voor de afvalinzameling maken (nog) geen deel uit van de Nota Kapitaalgoederen. Inmiddels staan er verspreid over de gemeente ongeveer tachtig containers. De containers zijn eigendom van de gemeente Losser. Het beheer en onderhoud voert Twente Milieu uit. Gemiddeld hanteren wij een levensduur van 15 jaar. Er is geen vervangingsplan. Containers worden incidenteel vervangen wanneer reparatie niet meer zinvol is.

Hieruit voortvloeiende financiële consequenties

De kosten voor het beheer en onderhoud van de containers zijn opgenomen in de DVO met Twente Milieu. Vervangingen dekken wij uit de voorziening vervanging. Jaarlijks doteren we € 35.000 in deze voorziening.

Vertaling naar de begroting

De kosten voor vervanging, beheer en onderhoud dekken wij uit de afvalstoffenheffing.

3.4. Financiering

Treasurybeleid

De Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet fido) geeft de kaders aan waarbinnen decentrale overheden de treasuryactiviteiten moeten uitvoeren. Het doel hiervan is de bevordering van een gezonde financiering, het bijdragen aan het behouden van de goede kredietwaardigheid en handhaving van de positie van decentrale overheden op de kapitaalmarkt. Een belangrijke eis uit de Wet fido is dat de uitvoering van de treasuryfunctie uitsluitend de publieke taak dient en dat het beheer prudent (verstandig) dient te zijn.

Op 6 juli 2021 is het Treasurystatuut 2021 vastgesteld door de raad. Hierin is het beleidskader voor Losser over treasury opgenomen. In het statuut is de geldende wetgeving vertaald naar de gemeente. Zo is vastgelegd hoe de financiële risico's, zoals het renterisico (van vaste en vlottende schuld), het kredietrisico, het liquiditeitenrisico en koersrisico, worden geminimaliseerd. En wordt de verdeling van taken en bevoegdheden vastgelegd. Ook is de verantwoordingsrelatie wat betreft het treasurybeleid tussen de gemeenten Losser en Enschede vastgelegd.

Renterisicobeheer

Het renterisico wordt beperkt doordat de gemeente zeer terughoudend is in het verstrekken van leningen en garanties. De gemeente Losser heeft geen leningen verstrekt, behalve startersleningen. De uitvoering hiervan is ondergebracht bij het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten. Ook worden door de gemeente leningen verstrekt vanuit het Energiefonds Losser, om zo lokale initiatieven te stimuleren die bijdragen aan het energieneutraal maken van Losser.

Zie paragraaf 4.3 voor de specificatie van de gewaarborgde leningen. De uitstaande (nog twee) garanties op geldleningen stammen uit de jaren 90 van de vorige eeuw. Bij deze garanties zijn geen zekerheden verkregen. De risico's die hieruit voortvloeien zijn opgenomen in het weerstandsvermogen (zie top 10 met risico's in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Losser neemt een achtervangpositie in bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) voor verstrekte leningen aan corporaties. De risico's hiervan zijn tot op heden ingeschat op nihil. Het WSW bezit namelijk de hoogste classificering van kredietwaardigheid (de zogenaamde AAA-rating) waardoor aanspraak op de verstrekte achtervang niet zal voorkomen. Deze achtervangpositie heeft derhalve geen (financieel) effect op de begroting.

Ook staat Losser in de achtervang voor het Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW) die de Nationale Hypotheek Garantie (NHG) verstrekt aan particulieren. Vanaf 1 januari 2011 staat het rijk voor 100% van NHG garant. De uitstaande achtervang bedraagt 50% van de verstrekte NHG tot die datum en de omvang daalt jaarlijks door de gedane aflossingen.

Omslagrente

In de onderstaande tabel is de berekening van de omslagrente conform de voorschriften vanuit het BBV terug te vinden:

Omschrijving	Bedrag
Externe rentelasten korte en lange financiering	673.179
Externe rentebaten (o.a. rente personeelshypotheken)	-35.573
Totaal door te rekenen externe rente	***637.606***
Rente aan grondexploitaties	3.896
Rente projectfinanciering (Kulturhus)	-20.772
Saldo toe te rekenen externe rente	***620.730***
Rente over eigen vermogen	0
Rente over voorzieningen	0
Toe te rekenen rente	***620.730***
Toegerekende rente aan boekwaarden	517.453
Renteresultaat rente	-103.277
Boekwaarde cf. geprognosticeerde balans	***73.921.826***
Omslagrente - niet afgerond	***0,84%***

De omslagrente komt onafgerond uit op 0,84%. Conform de BBV-regelgeving mag deze binnen een marge van 0,5% worden afgerond. We willen echter voorkomen dat we over de wettelijk vastgestelde marges heen gaan en in de loop van 2025 de omslagrente alsnog moeten bijstellen. De omslagrente voor 2025 ronden we daarom af naar 0,7%. De rente blijft daarmee gelijk aan de omslagrente voor 2024.

In bovenstaande is de wijziging vanuit de Notitie Rente 2023 van de commissie BBV opgenomen dat voor de Bouwgronden in Exploitatie de omslagrente geldt vanaf de begroting 2025. Voor deze bouwgronden geldt tot en met 2024 nog de hogere rente die gebaseerd is op een andere rekenmethode en die was ingegeven door fiscale aspecten. De bouwgronden zijn veelal gefinancierd vanuit de integrale financiering van de gemeente waarbij de omslagrente aansluit. Het gevolg is dat een groter deel van de externe rente nog toe te rekenen is aan de boekwaarden dan nu het geval is. Mogelijk leidt dit tot een snellere verhoging van de omslagrente in toekomstige jaren dan eerder was ingeschat.

Renteresultaat

Het begrote renteresultaat voor 2025 wordt, omdat we aansluiten bij de omslagrente van 2024 en daarmee een iets lager omslagpercentage hanteren dan berekend, negatief en komt uit op € 103.000. De rentepercentages voor zowel kort als langlopende leningen zijn vanaf 2022 fors gestegen. De verwachting voor de rente voor 2025 ligt op eenzelfde niveau als 2024 omdat geen grote verdere stijging wordt verwacht. Vanuit behoedzaamheidsoverwegingen gaan we in de jaren daarna uit van een langzaam oplopende rente.

Kasgeldlimiet

Voor het beperken van de renterisico's is in de Wet fido ook een norm voor de kortlopende schulden opgenomen, de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet is het bedrag dat de gemeente als gemiddelde netto vlottende schuld (vlottende schulden -/- vlottende middelen) maximaal mag hebben. De kasgeldlimiet bedraagt voor de komende jaren:

Berekening kasgeldlimiet (x € 1.000)		2025	2026	2027	2028
1.	Begrotingstotaal (grondslag van berekening kasgeldlimiet)	81.115	78.801	77.716	78.424
2.	Vastgesteld percentage	0,085	0,085	0,085	0,085
3.	Kasgeldlimiet (1.x 2.)	6.895	6.698	6.606	6.666

De korte rente is momenteel vrijwel gelijk aan de rente voor nieuwe langlopende leningen. Er wordt dus niet zonder meer gebruik gemaakt van de maximale beschikbare ruimte. Normaliter is de korte rente immers lager dan de lange rente. De financiering wordt dusdanig aantrokken zodat de rentelasten worden geminimaliseerd.

Renterisiconorm

In de Wet fido is bepaald dat de gemeente binnen de renterisiconorm moet blijven. Het uitgangspunt van de renterisiconorm is het beheersen van de renterisico's op de langlopende schulden (schulden met een looptijd van één jaar of langer). Dit gebeurt door het aanbrengen van spreiding in de looptijden van de leningen. Hiermee wordt voorkomen dat een groot deel van de leningen tegelijk opnieuw moet worden afgesloten, met het risico van snel oplopende rentelasten.

De renterisiconorm beoogt in de kern dat de jaarlijkse aflossingen en renteherzieningen in totaal niet meer dan 20% van de totale begroting van baten en lasten mogen bedragen. Uit de onderstaande tabel blijkt dat de gemeente Losser in de komende jaren de norm niet zal overschrijden:

Berekening renterisiconorm (x € 1.000)		2025	2026	2027	2028
1.	Begrotingstotaal	81.115	78.801	77.716	78.424
2.	Vastgesteld percentage	0,2	0,2	0,2	0,2
3.	Renterisiconorm (1. x 2.)	16.223	15.760	15.543	15.685
4.	Aflossingen	2.386	2.386	2.386	2.186
5.	Ruimte onder renterisiconorm (3. - 4.)	13.837	13.374	13.157	13.499

Beleidsvoornemens treasuryfunctie

In 2025 gaat de treasuryfunctie zich bezig houden met onder andere:

- De rente voor langlopende leningen is flink gestegen vanaf eind 2022. Daarom is het minimaliseren van het aantrekken van nieuwe leningen van belang om de rentelasten te beperken. In 2024 is al geleend voor de financiering van de investeringsuitgaven. Naar verwachting zijn nog meer nieuwe leningen nodig in de komende jaren. Om de nieuwe financiering zo optimaal mogelijk aan te trekken, is goed inzicht nodig in de verwachte uitgaven en dan met name die voor de investeringen. Zo wordt niet te veel of te duur geleend.
- Vanuit de doelstelling om de rentelasten te minimaliseren danwel de rentebaten te maximaliseren, is de monitoring van de saldi in rekening-courant aangescherpt in de

afgelopen jaren. De te betalen rente over een negatieve bankstand is fors. Er zal dus aanhoudend worden bezien of sprake is van een negatief banksaldo en hoe de rentelasten hiervoor beperkt kunnen worden door bijvoorbeeld het aantrekken van kasgeldleningen die een lager rentepercentage hebben dan de huidige creditrente.

Limieten 2025

In de treasuryparagraaf worden jaarlijks de limieten voor het opnemen van kredieten in rekening-courant, het uitzetten van tijdelijk overtollige geldmiddelen en het aantrekken van langlopende geldleningen vastgesteld. De raad stelt hiermee de grenzen vast waarbinnen het college in 2025 kan financieren.

De limieten voor 2025 zijn:

- Limiet opnemen krediet in rekening-courant bedraagt 110% van de kasgeldlimiet (€ 6,895 mln. voor 2025). De limiet is derhalve € 7,584 miljoen in 2025. Deze limiet geeft aan hoeveel maximaal kortlopend gefinancierd kan worden. De wet fido geeft ruimte om deze limiet twee kwartalen achtereen te overschrijden. Op het moment dat de rente voor 'kort' geld lager is dan van 'lang' geld, kan hier gebruik van worden gemaakt.
- Limiet voor uitzetten tijdelijk overtollige middelen bedraagt € 0,608 miljoen voor het jaar 2025. Deze limiet is gelijk aan het zogenaamde drempelbedrag dat geldt vanuit het verplichte schatkistbankieren. Het drempelbedrag is 0,75% van het begrotingstotaal. Dat is in 2025 € 81,115 mln. De gemeente mag tot maximaal de limiet overtollige middelen uitzetten. De resterende overtollige middelen dienen verplicht bij de schatkist te worden ondergebracht. Het is overigens niet waarschijnlijk dat er overtollige middelen zijn om uit te zetten.
- De limiet voor het aantrekken van langlopende leningen wordt voor 2025 vastgesteld op € 5 miljoen. Hiermee kan de ingeschatte financieringsbehoefte voor 2025 worden ingevuld en is het mogelijk om eventueel vroegtijdig financieringen af te sluiten voor de komende jaren, indien de renteontwikkeling hiertoe aanleiding geeft.

3.5. Bedrijfsvoering

Algemeen

Onder bedrijfsvoering verstaan we alle activiteiten die het hoofdproces ondersteunen. Van inkoop tot financiën, van personeel tot communicatie. De samenhang tussen bedrijfsvoering en het hoofdproces bestaat al en gaat alleen maar verder toenemen. Daardoor raakt bedrijfsvoering de hele organisatie en de werking daarvan.

Deze wereld van bedrijfsvoering ontwikkelt zich snel. Daar zijn we ons van bewust. Dit vraagt wendbaarheid bij het maken en uitvoeren van beleid. We zijn daarom voortdurend op zoek naar (technische) ontwikkelingen die ons bij de tijd houden. We maken daarin keuzes waar we goed over nagedacht hebben. Daarnaast gebruiken we ook onze contacten in de stad. Om te weten wat daar echt leeft. We willen niet alleen geld steken in dingen die wij belangrijk vinden. We tonen lef door minder regels te stellen, maatwerk toe te passen en te luisteren naar initiatieven van onze inwoners. We zorgen daarmee voor kwaliteit. En we ondersteunen onze inwoners, instellingen en ondernemers maximaal. Dat doen we nu en dat blijven we doen!

We proberen onze organisatie in evenwicht te houden. We maken daarin scherpe keuzes in wat we wel en niet gaan doen. We bereiken dat met onderwerpen zoals digitalisering en IT, personeelsmanagement en de herinrichting van het financiële landschap. Zo maken we voor de gehele gemeente duidelijk wat we willen uitvoeren. Dat helpt ons om af te maken waar we aan beginnen. Dit alles helpt ons ook bij het verlagen van de werkdruk.

In deze paragraaf gaan we in op die keuzes die we maken. En hoe deze ons helpen de gemeentelijke bedrijfsvoering te verbeteren. We organiseren de bedrijfsvoering als geheel. We richten ons daarbij vooral op digitale transitie, persoon & organisatie, en herinrichting van onze financiële systemen.

Digitale transitie

Digitalisering, met de steeds vernieuwende technieken, verandert onze manier van werken. De digitale transitie (overgang) zie je overal in de maatschappij. Het verandert de manier waarop docenten lesgeven, hoe dokters en patiënten met elkaar praten, waar politici over debatteren en hoe mensen nieuws delen.

Vernieuwingen volgen elkaar daarbij steeds sneller op. Dit gebeurt achter de schermen. Maar ook zichtbaar voor onze inwoners. Algoritmen en kunstmatige intelligentie herkennen we vaak niet. Maar deze hebben wel grote invloed. Wat inwoners beleven en de manier waarop we digitalisering regelen lopen steeds meer door elkaar. Hierbij is digitale veiligheid heel belangrijk. We houden ons daarbij aan regels en wetten. Er is aandacht voor wat wel en wat niet mag. We letten op de uitdagingen. Bijvoorbeeld op het gebied van digitale veiligheid, grondrechten en ons morele kompas.

We zien dat Europa en het Rijk een steeds grotere behoefte hebben om de digitale wereld in stappen in te voeren. Bij gemeenten, andere overheden en nauw aan de overheid verbonden organisaties. Ze dwingen deze overheden en organisaties wetten en audits uit te voeren. De digitale mogelijkheden die ontstaan gebruiken we in onze bedrijfsvoering. We bieden bijvoorbeeld steeds meer diensten digitaal aan. Om dit mogelijk te maken, maken we keuzes. Bijvoorbeeld in het volgen van landelijke standaarden als *Common Ground*. Maar ook door samen te werken in verbanden als VNG-R, Common Ground | VNG, Dimpact en Regionaal IT-Platform Twente.

We kiezen ook voor algemeen geaccepteerde technologiestandaarden. Dat betekent dat we er steeds vaker voor kiezen diensten en producten digitaal te leveren. Daarbij weten we dat niet alle inwoners even digitaal vaardig zijn. Daarom zorgen we altijd voor een goed alternatief. Want we vinden dat iedereen kan, mag en moet meedoen. We zijn er namelijk voor iedereen. Dit vertalen we naar onze plannen voor dienstverlening en digitalisering.

Personeel en Organisatie

Het vinden van evenwicht tussen te bereiken organisatiedoelen en opgaven, de juiste personele bezetting, werkdruk en de huidige arbeidsmarkt vragen de volle aandacht binnen de gemeente Losser. Het programma “Opgavegerichte Personeelsstrategie”, als onderdeel van de opgave Wendbare organisatie, transparant openbaar bestuur, is daarop gericht en blijft daarom een kernpunt van onze inspanningen.

De krappe arbeidsmarkt is een feit. Er is op korte termijn geen zicht op verandering hierin. Het werven van talenten en behouden van gekwalificeerd personeel blijft een van de grootste uitdagingen. Onze arbeidsmarktcommunicatie móet hand in hand blijven gaan met investeren in aantrekkelijk werkgeverschap ‘aan de binnenkant’. Daar zetten we op in. Onder meer door de nadere uitwerking en uitvoering van ons beleid vitaliteit en duurzame inzetbaarheid. Maar ook door het bieden van aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden.

In 2025 zetten we het proces van strategische personeelsplanning voort. Dit omvat een nauwgezette uitwerking om de juiste mensen op de juiste plek te krijgen. We kijken vanuit het hier en nu naar toekomstige ontwikkelingen en wat dit op gebied van personele inzet van ons aan acties vraagt.

P&O speelt tevens een actieve rol bij het versterken van onze organisatie-inrichting. Dit omvat het doorontwikkelen van rollen, functies, (aan)sturing, leidinggeven en processen. In aansluiting daarop leveren we een bijdrage aan de ontwikkeling van een lerende organisatie. We bevorderen een cultuur waarin open bespreking en constructieve feedback centraal staan. Dit draagt bij aan onze groei en wendbaarheid.

Herijking van het Financiële Landschap

Het financiële systeem is erg belangrijk binnen onze gemeente. Het is een soort ruggengraat met allerlei vertakkingen en verbindingen. Deze verbindingen lopen naar alle afdelingen in onze organisatie. En naar partners daarbuiten. De druk om samen te werken is dus groot. Bij het maken van scherpere keuzes, is het nodig dat we betere inzichten krijgen in financiële prestaties. Dat helpt ons efficiënter te worden.

Het huidige financiële systeem loopt naar het einde van zijn levenscyclus. We moeten en willen dit vervangen. Tijdens deze vervanging blijft de winkel wel open. Alles blijft op de juiste manier werken. De dienstverlening blijft op het gewenste niveau. Doordat het vervangen een moeilijk en ingewikkeld proces is, ontstaan er risico's. Als we deze kennen, kunnen we de juiste maatregelen nemen. Zo kunnen we de vervanging goed uitvoeren.

We hebben inmiddels een eerste marktoriëntatie uitgevoerd. Aanbesteding is de volgende stap. In 2025 en daarna besteden we hier veel aandacht aan. Ook de implementatie van het eerste nieuwe onderdeel, het financiële systeem, begint in 2025. Dit loopt ook na 2025 nog door. We hebben aanvullende afspraken gemaakt met de huidige leverancier. Dit moest om ervoor te zorgen dat deze leverancier ons ook de komende jaren nog blijft helpen met het huidige systeem.

Bij de aanbesteding kiezen we het liefst voor een pakket dat andere gemeenten al gebruiken. En dat daar goed werkt.

3.6 Verbonden Partijen

Inleiding

Vanwege de bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en mogelijke risico's is het gewenst dat in de begroting aandacht wordt besteed aan derde-rechtspersonen, waarmee de gemeente een band heeft. Voor deze begrotingsparagraaf ligt het criterium daarvoor bij de vraag of de gemeente bij deze partijen een bestuurlijk en financieel belang heeft. Het gaat dan concreet om deelnemingen (vennootschappen), gemeenschappelijke regelingen, stichtingen en verenigingen. Onder bestuurlijk belang wordt in dit verband verstaan: het hebben van een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht. Met financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die achtergesteld zijn in geval van faillissement van de verbonden partij en/of dat financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Beheer verbonden partijen

In het Beleidskader verbonden partijen dat op 9 april 2019 door de raad is vastgesteld, is verder ingegaan op de rol van de raad met betrekking tot verbonden partijen. Daardoor kan de raad invulling geven aan de toezichthoudende rol. De gemeente houdt de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor het realiseren van de beoogde doelstellingen. Kernvragen zijn of de doelstellingen van de verbonden partijen nog steeds overeenstemmen met die van de gemeente en of de doelstellingen van de gemeente via de verbonden partijen gerealiseerd worden. Het tweede belang betreft het budgettaire beslag en de financiële risico's die de gemeente met de verbonden partijen kan lopen en de daaruit voortvloeiende budgettaire gevolgen. De gemeente moet steeds de afweging maken, welke aanpak de beste garantie biedt dat de taak wordt uitgevoerd op een manier zoals de gemeente dat voor ogen staat. De gemeente moet ook afwegen op welke manier de gemeente voldoende inhoudelijk en financieel toezicht heeft binnen de uitvoering van een taak. Voor 2024 is een actualisering van dit Beleidskader verbonden partijen voorzien.

Wijzigingen en actualiteiten verbonden partijen

In de begroting 2025 is voor de eerste keer opgenomen coöperatieve vereniging Dimpact. Dimpact houdt zich bezig met het ontwikkelen en doen ontwikkelen en leveren en doen leveren van oplossingen en gekwalificeerde ondersteuning voor de gemeentelijke dienstverlening.

Daarnaast wordt waarschijnlijk in het jaar 2025 de verbonden partij Publiek Belang Electriceitsproduktie ontbonden. Deze b.v. is destijds ontstaan bij de verkoop van Essent en heeft nu zijn bestaansrecht verloren.

Verbonden partijen

Naam en vestigingsplaats	Bestuurlijk belang	Financieel belang	Risico's en kansen
Samen Twente (Enschede)	Alle betrokken gemeenten zijn vanaf 8 juli 2021 met één lid vanuit het college vertegenwoordigd in het algemeen bestuur. Dit lid heeft ook een plaatsvervanger. De gemeente Losser wordt	In de begroting van Samen Twente wordt het geraamde bedrag van de gemeente opgenomen en in de jaarrekening wordt het werkelijk verschuldigde bedrag van de gemeente	De uitgaven van Samen Twente moeten in de pas blijven lopen met de gemeentelijke financiële mogelijkheden. in 2025 staat Samen Twente voor een kerntakendiscussie.

	in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door wethouder Oosterbroek, met wethouder Engels als plaatsvervangend lid.	vastgesteld. De bijdrage is afhankelijk van het aantal inwoners. De verwachte gemeentelijke bijdrage voor 2025 is €1.522.697.	
GR Recreatieschap Twente (Enschede)	De GR Recreatieschap is per 1 januari 2022 gestart. De betrokken gemeenten zijn in het bestuur vertegenwoordigd met één lid. De gemeente Losser wordt vertegenwoordigd door wethouder Lahdo, met wethouder Oosterbroek als plaatsvervanger.	De gemeentelijke bijdrage aan het Recreatieschap Twente voor 2024 bedraagt €150.550.	Een nieuwe visie op en investeringen in de recreatieparken kan leiden tot een hogere gemeentelijke bijdrage.
Bestuursovereenkomst Sociaal Economische Structuurversterking	Deze bestuursovereenkomst beschrijft de samenwerking tussen de Twentse gemeenten voor het versterken en verbreden en het uitzetten van een gezamenlijke koers van en voor de sociaal economische structuur van Twente. In het bestuurlijk overleg wordt gezamenlijk de inbreng in het bestuur van de Stichting Twenteboard voorbereid, afgestemd en teruggekoppeld. Daarnaast wordt overleg gevoerd en afgestemd over het lobbyen van de gemeenten bij provincie, Rijk, de Europese Unie en andere (semi)overheden en haar organisaties ten behoeve van de sociaal economische structuurversterking en andere door het bestuurlijk overleg gekozen onderwerpen. De gemeente Losser wordt in de dit overleg vertegenwoordigd door wethouder Lahdo, met	De bijdrage van 2024 was € 9,27 per inwoner en wordt voor 2025 geïndexeerd vastgesteld. Bedrag is nog niet bekend.	

	wethouder Oosterbroek als vervanger.		
Stadsbank Oost Nederland (Enschede)	Elke gemeente wordt in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door een door het college van burgemeester en wethouders aan te wijzen vertegenwoordiger. Het dagelijks bestuur bestaat uit 8 leden, waarin in ieder geval zitting hebben de AB-leden uit de gemeenten Almelo, Hengelo en Enschede. De voorzitter wordt door het AB uit zijn midden aangewezen. De gemeente Losser wordt in het Algemeen bestuur vertegenwoordigd door wethouder Lahdo. Wethouder Oosterbroek is plaatsvervanger. Elk lid heeft in de vergadering van het algemeen bestuur één stem.	De gemeente Losser is afnemer van producten schuldhulpverlening van de gemeenschappelijke regeling voor een bedrag van € 239.478 (inclusief additionele dienstverlening).	Er worden halfjaarlijks evalutiegesprekken gehouden.
Crematoria Twente (Enschede)	OLCT is een collegeregeling. Er is een algemeen bestuur waarin alle betrokken gemeenten met elk een lid - benoemd door het college van een deelnemende gemeente uit zijn midden. Het dagelijks bestuur bestaat uit vijf leden, die door het AB uit zijn midden worden benoemd met dien verstande dat drie van de vijf zetels worden ingenomen door leden van de deelnemende gemeenten, waarvan het inwoneraantal op 1 januari van het jaar waarin de keuze plaats vindt, minder is dan 40.000. De gemeente Losser wordt in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door	Crematoria Twente / Oost Nederland B.V. keert jaarlijks dividend uit aan OLCT, die het dividend aan de deelnemende gemeenten uitkeert naar rato van het aantal crematies van ingezetenen. Voor 2025 is in de begroting, conform het bestaande dividendbeleid, een winstuitkering van 375.000 (totaal) opgenomen, maar dat is wederom afhankelijk van de resultaten van het bedrijf. Een nieuw dividendbeleid is vastgesteld.	De risico's voor Crematoria Twente zijn voornamelijk financieel. De verduurzaming van het crematieproces brengt kosten met zich mee.

	wethouder Oosterbroek. Wethouder Engels is plaatsvervanger. Wethouder Oosterbroek heeft ook zitting in het dagelijks bestuur.		
Veiligheidsregio Twente (Enschede)	De Veiligheidsregio Twente is een rechtspersoonlijkheid bezittend openbaar lichaam, bestaande uit een algemeen bestuur, waarin elke gemeente is vertegenwoordigd door de burgemeester en een dagelijks bestuur bestaande uit vijf leden. Besluitvorming in het algemeen bestuur vindt plaats bij gewone meerderheid. Echter bij de vaststelling van de begroting en rekening beschikt het lid over het aantal stemmen dat wordt bepaald door het aantal inwoners. De burgemeester wordt in het algemeen bestuur vervangen door de loco-burgemeester.	De aangesloten gemeenten betalen voor 2025 hun verplichte bijdrage naar een door het algemeen bestuur vastgestelde systematiek. De bijdrage van Losser bedraagt € 1.935.712.	De bijdrage van de gemeente is afhankelijk van het behaalde resultaat van de VRT. Dit kan van invloed zijn op de gemeentelijke bijdrage.
Omgevingsdienst Twente (Almelo)	Wethouder Engels maakt deel uit van het algemeen bestuur met als plaatsvervanger wethouder Oosterbroek.	De Losserse bijdrage voor het jaar 2025 bedraagt €692.000,-.	
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (Hengelo)	Wethouder Oosterbroek maakt deel uit van het algemeen bestuur. Haar plaatsvervanger is wethouder Engels. De stemverhouding in het algemeen bestuur is verdeeld naar rato van het aantal deelnemers. Iedere deelnemer met meer dan 100.000 inwoners heeft zes stemmen, met meer dan 50.000 inwoners vier stemmen en met minder dan 50.000 inwoners twee stemmen.	De gemeentelijke bijdrage wordt bepaald aan de hand van tariefdifferentiatie. Bij tariefdifferentiatie worden tarieven per verdeelsleutel vastgesteld en de deelnemende gemeente betaalt naar rato voor het aantal "verdeelsleutels" dat is afgenomen. Verschuivingen in aantallen of wijzigingen in het tarief van een verdeelsleutel ten opzichte van voorgaand jaar kunnen er in	Het GBT voert drie keer per jaar een risico-inventarisatie uit, waarbij alle risico's worden benoemd. Eventuele calamiteiten kunnen van invloed zijn op de bijdragen van de verschillende deelnemers. De Losserse bijdrage voor 2025 is € 637.000.-

		resulteren dat de onderlinge verhoudingen tussen gemeentelijke bijdragen veranderen.	
Vennootschappen en corporaties			
Bank Nederlandse Gemeenten (Den Haag)	Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,03%.	De gemeente bezit 17.550 aandelen à € 2,50. De dividendopbrengst in 2023 bedroeg € 32.221,80.	De gemeente loopt het risico minder inkomsten te ontvangen door teruglopende dividendopbrengsten.
Enexis Holding N.V. (Den Bosch)	Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,014%. In 2016 is een deel van de aandelen verkocht.	De gemeente Losser bezit 21.310 aandelen, waar jaarlijks dividend over wordt uitgekeerd. Het dividend over 2023 was € 5152,85.	De gemeente loopt het risico minder inkomsten te ontvangen door teruglopende dividendopbrengsten.
Twente Milieu (Enschede)	De gemeente heeft een zeggenschap heeft van 4,3% in NV Twente Milieu. De directeuren en commissarissen worden benoemd, geschorst en ontslagen door de algemene vergadering van aandeelhouders. Voor de periode 2024-2027 is een nieuwe meerjarenstrategie door de aandeelhouders vastgesteld.	De gemeente Losser bezit 4,3% van de aandelen. Twente Milieu keert geen dividend uit. Bij een positief jaarresultaat en een solvabiliteit van 25% wordt het dividend verrekend in de kostprijs van het product of de geleverde dienst.	In 2024 is de gemeente Berkelland toegetreden als aandeelhouder.
Twence (Hengelo)	Losser heeft 3,48 % van de gewone aandelen van Twence. Vanwege de sterk inhoudelijke inbreng wordt de gemeente Losser in de Algemene vergadering van aandeelhouders vertegenwoordigd door de vakinhoudelijke wethouder. Twence heeft haar strategie vastgelegd in het 'Strategisch beleidsplan Twence 2024-2027'.	Losser heeft 29.607 aandelen à € 1 in bezit. Er wordt een dividenduitkering en een borgstellingsprovisie ontvangen. Over 2023 is een bedrag van € 207.457 aan dividend ontvangen.	Losser heeft ervoor geopteerd om het aandelenbezit uit te breiden.
Wadinko (Zwolle)	Het aandeel van de gemeente Losser in de onderneming bedraagt 2,3%	De gemeente Losser bezit 55 aandelen van de in totaal 2.389 aandelen. Het dividend is afhankelijk van het resultaat van	De gemeente loopt het risico minder inkomsten te ontvangen door teruglopende dividendopbrengsten.

		de onderneming. Losser heeft heeft over 2023 een bedrag van € 34.533,- ontvangen.	
Publiek Belang Elektriciteitsproductie ('s-Hertogenbosch)	Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,02%	Losser bezit 0,02% van de waarde.	De verwachting is dat deze vennootschap is/wordt ontbonden.
CSV Amsterdam ('s-Hertogenbosch)	Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,02%.	Losser bezit 0,02% van de waarde.	CSV zal voorlopig nog voortbestaan om op eigen kosten en risico namens Deponie Zuid B.V. (vennootschap onder Attero Holding B.V.), in overleg met de aandeelhoudersommissie, het bezwaar en/of beroep te voeren tegen de Belastingdienst ten aanzien van de naheffingsaanslag afvalstoffenbelasting.
Energiecorporatie Noord-Oost Twente (Denekamp)	De deelnemende gemeenten (Dinkelland, Tubbergen en Losser) en de deelnemende lokale energie initiatieven (LEI's) hebben allebei 1 stem in de Algemene Ledenvergadering. De gemeente Losser wordt in de ALV vertegenwoordigd door wethouder Oosterbroek. Wethouder Engels maakt deel uit van het bestuur		Er zijn geen ontwikkelingen. In 2025 vindt er een evaluatie plaats van de Energiecorporattie Noord-Oost Twente.
Dimpact (Enschede)	Dimpact is een coöperatieve vereniging met veertig deelnemers (gemeenten), gericht op het verbeteren en moderniseren van publieke dienstverlening aan inwoners en bedrijven. De gemeenten wordt in de ledenvergadering vertegenwoordigd door de burgemeester.		
Overige verbonden partijen (bestuursovereenkomst)			
Euregio (Enschede-Gronau)	De Euregio is een samenwerkingsverband van 129 Nederlandse	De gemeente Losser betaalt vanaf 1 januari 2016 een	

	en Duitse gemeenten, steden en (Land)Kreise. De Euregio heeft een Algemeen Bestuur, een Euregioraad en een dagelijks bestuur. Losser heeft twee vertegenwoordigers in het Algemeen Bestuur (mevrouw Tiethoff, raadslid, en de burgemeester) en één vertegenwoordiger in de Euregioraad (mevrouw Tiethoff).	lidmaatschapsbijdrage van €0,29 per inwoner.	

Tabel: Financiële kengetallen per verbonden partij

Naam en vestigingsplaats	**Eigen vermogen begin 2025**	**Eigen vermogen eind 2025**	**Vreemd vermogen begin 2025**	**Vreemd vermogen eind 2025**	**Verwacht jaarresultaat 2025**
Samen Twente (Enschede)	€ 4,060 miljoen	€ 4,015 miljoen	€ 16,883 miljoen	€ 18,799 miljoen	nihil
GR Recreatieschap (Enschede)	€ 798.000	€ 798.000	€ 3,628 miljoen	€ 3,604 miljoen	nihil
Bestuursovereenkomst Sociaal Economische Structuurversterking (Enschede)	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
Stadsbank Oost Nederland (Enschede)	€ 1,290 miljoen	€ 1,480 miljoen	€ 5,766 miljoen	€ 7,085 miljoen	nihil
Crematoria Twente (Enschede)	€ 1,610 miljoen	1,610 miljoen	nihil	nihil	€ 363.893
Veiligheidsregio Twente (Enschede)	€ 1,721 miljoen	€ 1,755 miljoen	€ 88,624 miljoen	€ 88,024 miljoen	nihil
Omgevingsdienst Twente (Almelo)	€ 920.000	€ 920.000	€ 1.265 miljoen	€ 1,625 miljoen	nihil
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (Hengelo)	€ 692.000	€ 754.000	€ 7,576 miljoen	€ 7,477 miljoen	nihil
Vennootschappen en corporaties					
Bank Nederlandse Gemeenten (Den Haag) Cijfers over 2023	4.615 mil	4.700 mil	107.459 mil	110,819 milj	254 milj
Enexis Holding N.V.	€ 5.441 milj.	€ 5.320 milj	€ 4.907 milj.	€ 5.140 milj.	€ 72 milj. (31-

(Den Bosch)	(per 31-12-2022)	(31-12-2023)	(31-12-2022)	(31-12-2023)	12-2023)
Twente Milieu (Enschede)	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
Twence (Hengelo)	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b
Wadinko (Zwolle over 2023)	82,569 milj.	82,924 milj.	8,721 milj	8,541 milj.	1,855 milj.
Publiek Belang Electriciteitsproductie ('s-Hertogenbosch)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
CSV Amsterdam ('s-Hertogenbosch)	€ 484.349	€ 0	€ 6500	€ 0	- € 20.000
Energiecorporatie Noord-Oost Twente	geen ontwikkelingen	geen ontwikkelingen	geen ontwikkelingen	geen ontwikkelingen	geen ontwikkelingen
Dimpact (over 2023)	€ 2,747 milj.	€ 2,999 milj.	4,586 milj	4.138 milj	€ 244.151
Overige verbonden partijen (bestuursovereenkomst)					
Euregio (Enschede-Gronau)	€ 2,521miljoen	€ 2,478 miljoen	-	-	- € 43.552

Risico-inventarisatie

De gemeente Losser heeft zich in 2022 aangesloten bij Naris, een programma waarmee de risico's van de verschillende verbonden partijen kunnen worden geïnventariseerd. De gemeente Losser werkt daarin samen met de gemeenten Enschede, Hengelo, Almelo, Tubbergen en Dinkelland.

Tabel: Algemeen bestuurlijke belangen en risico's per verbonden partij.

Naam verbonden partij	Score Naris	Risicoscore	Financieel belang	Totaal risico
Veiligheidsregio Twente	25,7	Hoog	Hoog	Hoog
Bestuurlijk overleg SES/TB	26,31	Hoog	Hoog	Hoog
Samen Twente	23,64	Midden	Hoog	Hoog
Twence	20,39	Laag	Hoog	Midden
Stadsbank Oost Nederland	22,61	Midden	Midden	Midden
OLCT	23,7	Midden	Laag	Midden
Recreatieschap	27,06	Hoog	Laag	Midden
GBTwente	22,88	Laag	Gemiddeld	Midden
Omgevingsdienst Twente	21,15	Midden	Gemiddeld	Midden
Twente Milieu	18,22	Laag	Midden	Midden
Wadinko	25,83	Midden	Laag	Laag

Euregio	25,39	Midden	Laag	Laag
Enexis	18,47	Laag	Laag	Laag
Bank Nederlandse Gemeenten	21,06	Laag	Laag	Laag
Dimpact	25,14	Midden	Laag	Laag
Energiecorporatie Noord-Oost Twente	36,83	Hoog	Laag	Midden
PBE	Buiten beschouwing...			
CSV	Buiten beschouwing...			

Een hoge riscoscore leidt tot meer aandacht voor de betreffende verbonden partij, door het volgen van de financiële en inhoudelijke ontwikkelingen (begroting, rekening en bestuursrapportage) en eventueel waar nodig het vaststellen van een specifiek toezichtarrangement. Dit lijkt voor 2025 niet aan de orde. Mocht een dergelijk geval zich voordoen, dan zal het college de raad daar actief over informeren.

3.7 Grondbeleid

Inleiding

Deze paragraaf schetst de kaders en uitgangspunten van het grondbeleid van de gemeente Losser.

Doel en uitgangspunten grondbeleid

Grondbeleid is geen doel op zich, maar een middel dat ingezet kan worden om gemeentelijke doelstellingen op het gebied van wonen, economie, voorzieningen en dergelijke te bereiken. Alle beschikbare instrumenten in het grondbeleid zijn beschreven in de Nota grondbeleid. Ook is in de nota aangegeven hoe het instrumentarium ingezet kan worden, welke ontwikkelstrategieën er zijn en hoe we bijvoorbeeld de grondprijzen bepalen. In de Financiële verordening 2023 is vastgelegd dat het college minimaal eens in de vier jaar toetst of de nota actualisatie behoeft. De invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2024 is aanleiding geweest voor actualisatie. Er hebben zich echter beleidsmatig geen grote wijzigingen voorgedaan. Op het moment van schrijven is de herziene Nota grondbeleid in procedure voor vaststelling door de raad.

Actuele vermogenspositie grondexploitatie

Jaarlijks herzien we de grondexploitatie met als vertrekpunt de boekwaarde (saldo van inkomsten en uitgaven). Gerealiseerde kosten en opbrengsten van het lopende jaar verwerken we in de boekwaarde en de prognoses stellen we bij. De vermogenspositie van de grondexploitatie bestaat uit twee componenten, te weten:

- het geïnvesteerde vermogen van de complexen per 31-12-2023 (boekwaarde);
- de prognoses van de complexen (grondexploitaties).

De uiteindelijk te verwachten resultaten rekenen we in het kader van de programmabegroting terug naar het prijspeil 31-12-2024. Dit noemen we de contante waarde van het resultaat. De contante waarde is belangrijk bij de beoordeling van de resultaatontwikkeling in de komende jaren en bij de beoordeling van de actuele vermogenspositie van de grondexploitatie.

Voor de berekening van de grondexploitatie is het noodzakelijk om parameters vast te stellen. De gehanteerde parameters zijn in de Nota van Uitgangspunten vastgesteld door het college. Voor de volledigheid vermelden we deze in onderstaande tabel.

	2024	2025	2026	2027 e.v.*
Kosten	3%**	2%	2%	2%
Opbrengsten	***	2%	2%	2%
Rente	0,91%	1,06%	1,13%	1,16%

* Beheersmaatregel ingevolge BBV, uitgaande van basisjaar 2024, brengen we na 10 jaar de opbrengstenparameter voorzichtigheidshalve terug naar 0% per jaar;

** Per grondexploitatie afzonderlijk beoordelen. Werkzaamheden die al zijn aanbesteed behoeven geen indexatie;

*** Geen sprake van indexatie in 2024 aangezien getaxeerde grondprijzen in principe voor heel 2024 vaststaan.

In exploitatie genomen plannen (bedragen in €)

Complex	Boekwaarde 31-12-2023	Prognose eind-resultaat op einddatum	Einddatum prognose	Prognose resultaat per 31-12-2024
Saller	-1.689.156	746.502	31-12-2026	730.418
Geurmeij	975.589	100.566	31-12-2028	96.155
Wonen aan 't Dinkeldal	-374.489	-419.785	31-12-2025	-411.554
Invalsweg	262.922	-87.318	31-12-2025	-85.607
Muchte	230.708	-16.852	31-12-2026	-16.198
Nitertweg	215.710	52.531	31-12-2024	52.531
Vm. Martinusschool	85.702	117.181	31-12-2025	115.953
Totaal	**-293.014**			**481.698**

De Saller

Fase 2A en 2B zijn nagenoeg gereed. Het woonrijp maken van fase 2C is in uitvoering. Bij de uitvoering volgen we het bouwtempo van de woningen. Ten opzichte van de prognose verlopen de woonrijp werkzaamheden voortvarend. Van de twee kavels bestemd voor particuliere uitgifte is er medio 2024 één geleverd en één verkocht. Onze contractpartner Rechtervoort heeft twee van haar drie resterende kavels, bestemd voor projectmatige uitgifte, afgerekend.

Geurmeij

De Geurmeij voorziet in een gedifferentieerd kavelaanbod van circa 80 kavels. De uitgifte van fase 1 (van het tweede deel) is bijna afgerond. De laatste twee kavels van fase 1 nemen we mee bij de uitgifte van fase 2. De uitgifte van fase 2 is voor de zomer gestart. Aan bouwbedrijf Tijdhof Hobema worden de kavelstroken voor rijwoningen van fase 2 aangeboden. Als het overgrote deel van de woningen in fase 1 gerealiseerd is, volgt het woonrijp maken van de omliggende openbare ruimte.

Wonen aan het Dinkeldal

In totaal zijn door aannemersbedrijf Haafkes en projectontwikkelaar Le Clercq dertig woningen gerealiseerd. Het woonrijp maken van de openbare ruimte is grotendeels afgerond. Er loopt nog een onderhoudstermijn. Na het verlopen van de onderhoudstermijn sluiten we de grondexploitatie.

Invalsweg

Het bestemmingsplan voorziet in de mogelijkheid tot het bouwen van één woning naast de Invalsweg 8a te Overdinkel. De verkoop van de kavel per openbare inschrijving is eerder niet doorgegaan vanwege opgelopen bouwkosten. Om de verkoopbaarheid te vergroten onderzoeken we de uitbreiding van bouwmogelijkheden. Nadat dit proces enige vertraging had opgelopen is de procedure voor wijziging van het omgevingsplan inmiddels opgestart. Ondertussen is de kavel met de huidige bouwmogelijkheden beschikbaar voor verkoop.

Muchte

De herontwikkeling van de Muchte maakt woningbouw mogelijk in de vorm van twaalf grondgebonden woningen en een appartementencomplex met huurwoningen voor woningcorporatie Domijn. Verwachting is dat de bouw van het appartementencomplex eind 2024 is afgerond. De openbare inschrijvingsprocedure voor de verkoop van de twaalf kavels voor de grondgebonden woningen heeft in de eerste helft van 2024 plaatsgevonden. De verkoopovereenkomst met de winnaar wordt in 2024 ondertekend. Wanneer het appartementencomplex en de grondgebonden woningen zijn gerealiseerd, starten aansluitend de woonrijp werkzaamheden van het terrein.

Nitertweg

De voormalige ijsbaan annex visvijver aan de Nitertweg 4 in Losser is herontwikkeld voor de uitgifte van één woningbouwkavel, een perceel natuurgebied en een kavel bestemd voor Stichting Staringmonument. De woonkavel is in verkoop. Voor het perceel natuurgebied en de kavel voor Stichting Staringmonument lopen aparte verkooptrajecten.

Voormalige Martinusschool

Voor het perceel aan de Enschedesestraat 21 heeft in 2023 een openbare inschrijving plaatsgevonden en is het koopcontract getekend. JOUW Wonen is met een plan voor de realisatie van zeven rijwoningen (rij van vier en drie) als winnaar uit de bus gekomen. Naar verwachting starten ze in 2025 met de bouw van de zeven rijwoningen. Na realisatie van de woningen maakt de gemeente de omliggende openbare ruimte woonrijp.

3.8. Openbaarheidsparagraaf Woo

Openbaarheidsparagraaf

De openbaarheidsparagraaf wordt voorgeschreven door de Wet open overheid (Woo: artikel 3.5). De Woo regelt het recht van burgers op informatie van de overheid. De Woo geeft een impuls in de doorontwikkeling van verschillende gemeentelijke kerntaken, een transparanter opererende gemeente en sluit aan op de opgave Wendbare organisatie en transparant openbaar bestuur en het uitvoeringsprogramma Dienstverlening.

Visie en streven
Losser streeft naar een gelijkwaardige en gedeelde informatiepositie, de informatie-relatie tussen inwoners en overheid is de basis om bij te dragen aan herstel van vertrouwen. Door zoveel mogelijk actief openbaar te maken zijn er minder Woo-verzoeken nodig. Het recht op informatie (artikel 1.1) van de Woo staat centraal en (uiteraard) niet ter discussie.
Met dit streven als uitgangspunt in het afgelopen jaar vastgestelde ambitieniveau en daarmee verweven programmaplan, ligt de nadruk in de uitvoering op de realisatie van producten ten behoeve van actieve publicatie van informatie, evenals het tijdig en volledig voldoen aan binnenkomende Woo-verzoeken conform de Woo. Op basis van die aspecten is het streven om:

- De implementatie te prioriteren op basis van hun nut en noodzaak voor de samenleving, maar temporiseren en maatwerk per eenheid op basis van de bevindingen uit zowel interne programma-evaluatie als capaciteiten binnen de lijnorganisatie;
- Uniformiteit en samenhang als basis te hanteren in de realisatiefase van het programma;
- Het perspectief op de leefwereld als uitgangspunt te blijven houden voor de benodigde kwaliteitsslag op de informatiehuishouding.

Veranderopgave en uitvoering 2025
De Woo betreft een kerntaak van de gemeente en is per definitie een organisatiebrede veranderopgave. Dit vertaalt zich in de uitvoering naar diverse (deel)projecten en activiteiten welke in samenhang worden aangestuurd. Naast bewustwording, houding en gedrag is kwalitatieve groei van de informatievoorziening (welke kwalitatief blijft) een belangrijk speerpunt.
De processen van passieve en actieve openbaarmaking worden stap voor stap ingericht tot een efficiënte, gezamenlijke keten. Bestaande voorzieningen zullen worden versterkt in het gebruik, onder meer door op maat ontwikkelde implementatieplannen Woo, daaraan gekoppelde opleidingen en (uniforme) richtlijnen, gericht aan alle gemeentelijke onderdelen en samenwerkingsverbanden.
Ook worden nieuwe stappen gezet van actieve publicatie van informatie via een tijdelijk publicatieplatform. Denk aan de publicatie van Woo-verzoeken en -besluiten, rapportages, bestuursstukken en voor de samenleving interessante dossiers.
Aanvullende noodzakelijke functionaliteiten voor onder meer archiveren, zoeken, vinden, anonimiseren en publiceren vormen concrete, helpende stappen in de realisatie van bovenstaande. Denk daarbij aan een structureel publicatieplatform met aandacht voor digitale toegankelijkheid. Dit platform hopen we aankomend jaar in gebruik te nemen.

Passief openbaar maken op verzoek
In de periode juli 2023 tot juli 2024 zijn tot nu toe 7 Woo-verzoeken als afgerond dossier verwerkt.
Er wordt een toename in het aantal Woo-verzoeken waargenomen evenals een toename in complexiteit. In enkele gevallen bleek extra tijd nodig om het verzoek af te handelen. In

overleg met de aanvrager werd dit gerealiseerd. Er is in geen geval tot ingebrekestelling overgegaan.
Sinds 2024 wordt het type aanvrager bijgehouden. In alle gevallen van de aanvragen is het type aanvrager een persoon/inwoner.
Het herzien van het Woo-verzoeken proces t.b.v. een snellere afhandeling is in gang gezet.
De behandeling van Woo-verzoeken wordt landelijk gemonitord via de openbaarheidsparagraaf. Onderstaande grafiek geeft inzicht in de hoeveelheid Woo-verzoeken per organisatiedeel over de periode juli 2023 tot juli 2024. Belangrijk speerpunt wordt de evaluatie van Woo-verzoeken en daaruit lering te trekken op ambtelijk en bestuurlijk niveau.

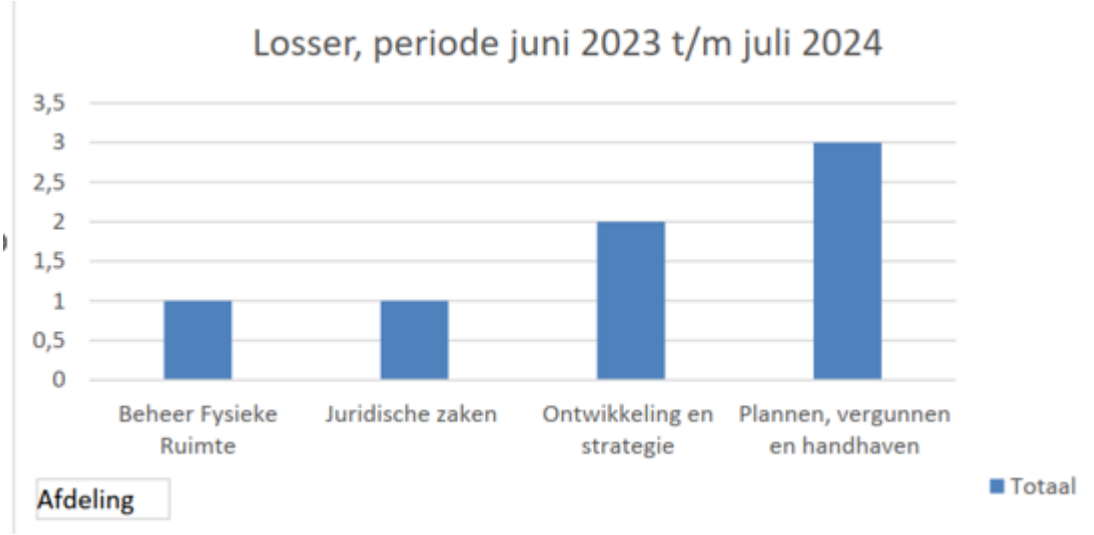

Informatiehuishouding op orde
De Woo-processen zijn niet uitvoerbaar zonder een stevig fundament: informatie moet ontsloten worden en dat kan door de informatiehuishouding van de organisatie goed op orde te hebben én te houden. Hieraan wordt binnen het programma BRIDGE gewerkt. Naast BRIDGE worden in het kader van de Woo aanvullende maatregelen genomen over hoe we zoeken en vinden in oude dossiers evenals maatregelen hoe we nieuwe dossiers snel publiceren. Hiervoor wordt pro actief samengewerkt met BRIDGE om afdelingen zo min mogelijk te belasten en zo effectief mogelijk aan informatie te komen waarop onder meer een strategie voor het actief publiceren per organisatie onderdeel gebaseerd zal worden, evenals implementatieplannen per afdeling in het kader van de Woo.

Financiële Begroting

De financiële begroting bestaat uit een toelichting op de onderdelen van de financiële positie van de gemeente en bijlagen met achtergrondinformatie of informatie die verplicht is in het kader van het BBV.

4. Financiële Positie

In dit hoofdstuk beschrijven we de financiële positie. Dat doen we aan de hand van onderstaande overzichten:

- Overzicht van baten en lasten
- Geautoriseerde kredieten
- Geprognosticeerde balans
- Algemene risicoreserve
- Staat van reserves en voorzieningen
- Incidentele baten en lasten

4.1. Overzicht van baten en lasten

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten						
Sociaal	44.032	39.073	41.096	38.866	38.788	38.626
Fysiek	17.154	20.789	21.998	21.507	19.888	20.542
Bestuur en Dienstverlening	5.612	5.437	5.641	5.622	5.541	5.540
Algemene dekkingsmiddelen	408	509	640	737	791	791
Overhead	8.776	11.227	11.247	11.071	11.005	11.003
Heffing VPB	-117	-25	-28	-40	-2	-1
Onvoorzien	1.502	2.777	521	1.039	1.705	1.923
Totaal Lasten	**77.367**	**79.787**	**81.115**	**78.801**	**77.716**	**78.424**
Baten						
Sociaal	13.040	7.843	7.808	7.807	7.806	7.806
Fysiek	10.193	12.850	11.723	10.837	10.302	10.546
Bestuur en Dienstverlening	515	347	360	388	401	401
Algemene dekkingsmiddelen	52.823	55.918	57.728	56.117	57.652	59.216
Overhead	199	261	331	330	329	329
Onvoorzien	329	77	0	0	0	0
Totaal Baten	**77.098**	**77.296**	**77.951**	**75.479**	**76.491**	**78.299**
Saldo Lasten en Baten	**-269**	**-2.491**	**-3.164**	**-3.322**	**-1.225**	**-126**
Storting reserves						
Sociaal	37	274	1.568	2.500	0	0
Fysiek	2.087	2.477	1.056	865	29	29
Bestuur en Dienstverlening	1.126	1.423	1.199	0	0	0
Totaal Storting reserves	**3.250**	**4.173**	**3.823**	**3.365**	**29**	**29**
Onttrekking reserves						
Sociaal	669	858	2.313	178	178	178
Fysiek	2.188	1.556	1.090	1.090	290	280
Bestuur en Dienstverlening	1.541	2.271	393	393	393	305
Totaal Onttrekking reserves	**4.399**	**4.685**	**3.796**	**1.661**	**861**	**763**
Saldo mutaties Reserves	**1.149**	**512**	**-27**	**-1.704**	**832**	**734**
Totaal	**880**	**-1.979**	**-3.191**	**-5.026**	**-393**	**609**

4.2. Geprognosticeerde balans

Geprognosticeerde balans 2024-2028

Bedragen x € 1.000 per 1 januari

Balanspost	2024	2025	2026	2027	2028
Activa					
Immateriele vaste activa	0	0	0	0	0
Materiele vaste activa	73.511	76.211	78.911	81.611	84.311
Financiele vaste activa	4.446	4.365	4.303	4.241	4.179
Totaal Vaste activa	**77.957**	**80.576**	**83.214**	**85.852**	**88.490**
Voorraden	-780	-543	-1.202	-1.442	-1.828
Vorderingen (uitzettingen)	1.757	1.757	1.757	1.757	1.757
Liquide middelen	10	4.315	3.350	240	386
Overlopende activa	11.696	11.696	11.696	11.696	11.696
Totaal Vlottende activa	**12.684**	**17.226**	**15.601**	**12.251**	**12.012**
Totaal Activa	***90.641***	***97.801***	***98.815***	***98.103***	***100.502***
Passiva					
Eigen vermogen	34.345	31.854	29.153	26.285	25.493
Voorzieningen	9.168	9.367	9.629	9.863	10.032
Vaste schulden	29.714	38.166	40.619	41.071	40.523
Totaal Vaste passiva	**73.227**	**79.387**	**79.401**	**77.219**	**76.049**
Vlottende Schulden	9.769	10.769	11.769	13.239	16.809
Overlopende passiva	7.645	7.645	7.645	7.645	7.645
Totaal Vlottende passiva	**17.414**	**18.414**	**19.414**	**20.884**	**24.453**
Totaal Passiva	***90.641***	***97.801***	***98.815***	***98.103***	***100.502***

Toelichting

Activa

Materiële vaste activa
Hier is als basis genomen de balans uit het jaarverslag 2023. Daarnaast is rekening gehouden met de nieuwe investeringen, die in de GB2025 zijn opgenomen voor de jaren 2025-2028.

De verschillen in de voorgenomen investeringen worden veroorzaakt door de inbreng van de restant kredieten die in het verleden zijn verleend (onder andere riolering).

Voor het verloop van het EMU saldo is het verloop van de boekwaarde (x € 1.000) als volgt:

Verloop	Bedrag
Boekwaarde per 1-1-2024	***73.511***
Afschrijving	4.137
Voorgenomen investeringen	6.837
Boekwaarde per 1-1-2025	***76.211***
Afschrijving	5.117
Voorgenomen investeringen	7.817
Boekwaarde per 1-1-2026	***78.911***
Afschrijving	5.672
Voorgenomen investeringen	8.372
Boekwaarde per 1-1-2027	***81.611***
Afschrijving	5.898
Voorgenomen investeringen	8.598
Boekwaarde per 1-1-2028	***84.311***

Financiële vaste activa

Deze post bestaat uit drie onderdelen, te weten:

- Leningen aan deelnemingen
- Leningen aan gemeenschappelijke regelingen
- Overige langlopende geldleningen

Er worden weinig mutaties verwacht ten aanzien van de aandelen. Om deze reden is het gemiddelde van de laatste vijf jaren opgenomen. Dit geldt ook voor de gemeenschappelijke regelingen. Voor de leningen is van de gemiddelde daling van de laatste vijf jaren uitgegaan.

Voorraden
Op basis van de geactualiseerde bouwgrondexploitaties is de voorraad gronden in beeld gebracht. Door de verwachte verkoop van gronden in met name de Saller ontstaan negatieve boekwaardes (diverse complexen sluiten winstgevend).

Het verloop kan als volgt worden weergegeven (x € 1.000):

Boekwaarde per	Saldo
1-1-2024	***-796***
Lasten	1.709
Opbrengst verkopen	1.450
1-1-2025	***-537***
Lasten	562
Opbrengst verkopen	1.221
1-1-2026	***-1.196***
Lasten	592
Opbrengst verkopen	832
1-1-2027	***-1.436***
Lasten	104
Opbrengst verkopen	490
1-1-2028	***-1.822***

Vorderingen

Bij de Vorderingen is uitgegaan van het gemiddelde van de balansen 2012-2023.

Liquide middelen
Liquide middelen is gebruikt als sluitpost, om activa- en passivazijde aan elkaar gelijk te maken.

Overlopende activa
Bij Overlopende activa is het gemiddelde genomen van de balansen 2012-2023.

Passiva

Eigen vermogen
Het verloop van de balanspost Eigen vermogen is in overeenstemming met de mutaties zoals die in de financiële administratie opgenomen zijn verwerkt. Deze mutaties zijn conform de eerder door de gemeenteraad genomen besluiten.

Voorzieningen
Het verloop van de post voorzieningen is conform de huidige besluitvorming geraamd en betreft het verloop van de voorziening pensioenen wethouders, riolering, reiniging, vervanging afvalcontainers, voormalig personeel en ontmanteling Topcraft.

Vaste schulden
De prognose met betrekking tot deze post is ontleend aan de leningenadministratie.

Vlottende schulden
Bij Vlottende schulden is het gemiddelde genomen van de balansen 2012-2023.

Overlopende passiva
Bij Overlopende passiva is het gemiddelde genomen van de balansen 2012-2023.

Berekening EMU-saldo

In het verdrag van Maastricht is afgesproken dat het EMU-tekort van een aangesloten land maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Het EMU-tekort wordt bepaald door een gezamenlijk tekort van het Rijk, lokale overheden en sociale fondsen. Gemeenten dienen in de begroting een raming van het eigen EMU-saldo op te nemen. De Nederlandse gemeenten mogen gezamenlijk maximaal 0,38% van het tekort veroorzaken. Dit is vastgelegd in de wet Houdbare overheidsfinanciën. De totale norm wordt verdeeld in referentiewaarden over alle gemeenten.

De referentiewaarden zijn gepubliceerd in de decembercirculaire 2023. De actuele referentiewaarde voor Losser is € 3.651.000. Met een berekend Emu-saldo van € 4.479.000 in 2025 zitten we daar boven. Dat geldt ook voor de berekende Emu-saldi voor 2024 en 2026. Reden is dat we, om het coalitieakkoord te kunnen uitvoeren, voor de jaren 2024 tot en met 2026 gekozen hebben voor flinke investeringen, voor een groot deel ook met een incidenteel financieel effect. Dat zien we vooral terug in het negatieve exploitatiesaldo voor mutaties reserves (punt 1. in de tabel hieronder).

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026
		x € 1000,-	*x € 1000,-*	*x € 1000,-*
		Volgens realisatie tot en met sept. 2024, aangevuld met raming resterende periode	*Volgens begroting 2025*	*Volgens meerjarenraming in begroting 2026*
1.	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-2.491	-2.701	-2.868
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	2.700	2.700	2.700
3.	Mutatie voorzieningen	199	262	234
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	237	-659	-240
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	0
1	Berekend EMU-saldo	-5.229	-4.479	-5.095

4.3. Staat van reserves en voorzieningen

Reserves

(Bedragen x €1.000)

Omschrijving		Stand 31-12-2024	Rente-toevoe-gingen 2025	Stortin-gen 2025	Onttrek-kingen 2025	Eind-stand 2025	Eind-stand 2026	Eind-stand 2027	Eind-stand 2028
Onmeunig mooi Losser									
Duurzaamheid	BR	508	0	800	800	508	508	508	508
Frictiekosten	BR	112	0	0	0	112	112	112	112
Gezond in de stad	BR	380	0	0	0	380	380	380	380
Herinrichten Beuningen	BR	40	0	0	0	40	40	40	40
Inburgering Statushouder	BR	74	0	0	0	74	74	74	74
Reserve Bibob	BR	455	0	0	0	455	455	455	455
Reserve Centrumontwikkeling	BR	484	0	0	0	484	484	484	484
Reserve cofinanciering Leader	BR	200	0	0	0	200	200	200	200
Reserve Gebouwen MOP	BR	465	0	0	0	465	465	465	465
Reserve Grondexploitaite	BR	1.164	0	0	86	1.078	992	906	820
Reserve impuls brede school 2009	BR	103	0	0	0	103	103	103	103
Reserve Kulturhus Overdinkel	BR	75	0	0	10	65	55	45	35
Reserve MOP onderwijs.'10	BR	148	0	0	0	148	148	148	148
Reserve NASB '08+'09	BR	52	0	0	0	52	52	52	52
Reserve omgevingswet	BR	566	0	0	0	566	566	566	566
Reserve Onderhoud Wegen	BR	1.701	0	0	0	1.701	1.701	1.701	1.701
Reserve synergie herv. en ink.str.	BR	0	0	568	568	0	0	0	0
Reserve Verv. Lampen OV	BR	100	0	12	0	112	125	138	150
Sociaal domein	BR	401	0	1.000	0	1.401	1.401	1.401	1.401
Versnelling landbouwtransitie	BR	200	0	0	0	200	200	200	200
Versnelling woningbouwopgave	BR	200	0	0	0	200	200	200	200
Totaal Onmeunig mooi Losser		**7.428**	**0**	**2.380**	**1.463**	**8.344**	**8.261**	**8.177**	**8.094**
Wendbare organisatie									
Aansluiting BRP-digitale dienstverle	BR	175	0	0	88	88	0	-88	-88
Algemene reserve	Alg	20.365	0	4.269	7.718	16.916	11.809	11.298	11.790
Invest Bijdragen	BR	3.545	0	0	294	3.251	5.458	5.164	4.880
Reserve conjunctuur/frictiefonds	BR	51	0	0	0	51	51	51	51
Reserve Lastenverlichting	BR	250	0	0	250	0	-250	-500	-750
Reserve Organisatie ontwikkelingen	BR	0	0	0	0	0	0	0	0
Reserve Referenda	BR	40	0	0	0	40	40	40	40

Totaal Wendbare organisatie	**24.426**	**0**	**4.269**	**8.350**	**20.345**	**17.107**	**15.965**	**15.923**
Totaal - Generaal	**31.854**	**0**	**6.649**	**9.813**	**28.690**	**25.368**	**24.142**	**24.017**

Toelichting

In de stand 31-12-2024 zijn de werkelijke stortingen en onttrekkingen van 2024 niet meegenomen. Dit vindt plaats bij de jaarrekening 2024.

Voor de mutaties in 2025 wordt verwezen naar de toelichting van het desbetreffende programma in hoofdstuk 2.

Programma Onmeunig mooi Losser

Reserve Duurzaamheid
Losser heeft in het kader van het klimaatakkoord wettelijke taken opgedragen gekregen. De raad heeft voor de jaarschijven 2023, 2024, 2025 en 2026 €800.000 beschikbaar gesteld voor de uitvoeringskosten Klimaatakkoord. Het Rijk heeft tot 2030 ca. € 425.000 per jaar beschikbaar gesteld. Met deze gelden worden de uitvoeringskosten van de wettelijke taken gefinancierd. Hierbij worden eerst de middelen van het Rijk uitgeput. Naast de opgedragen wettelijke taken heeft Losser ambities vastgelegd in de Toekomstvisie Losser Duurzaam 2040 en het coalitieakkoord. De uitvoeringskosten hiervan worden ook gefinancierd uit deze reserve. De huidige stand van de reserve is € 508.000.

Reserve frictiekosten
Op het onderdeel 'Sociaal domein', specifiek de drie decentralisaties, is in 2015 een voordelig resultaat geboekt. Bij de implementatie en uitvoering van de nieuwe taken in het Sociaal Domein, wordt gaandeweg duidelijk dat het naar alle waarschijnlijkheid niet voor alle medewerkers haalbaar is om aan de daarbij behorende eisen (kennis en vaardigheden) te voldoen. Dit leidt tot frictiekosten. De huidige stand van de reserve is € 112.000.

Reserve Gezond in de stad
De gemeente Losser heeft via de decentralisatie-uitkering GIDS (Gezond In De Stad) middelen ontvangen om de aanpak van gezondheidsachterstanden verder vorm te geven. Bij de resultaatbestemming 2015 is besloten het ontvangen bedrag 2015 te reserveren. De reserve wordt ingezet voor activiteiten in het kader van de Kadernota Gezondheid 2019-2022, het Lokaal Preventieakkoord en het Preventie en Handhavingsplan Alcohol en Middelengebruik 2024-2027. Momenteel is de omvang van de reserve € 380.000.

Reserve herinrichting Beuningen
De raad heeft op 13 november 2017 de motie aangenomen om voor dit doel een bedrag van € 40.000 op te nemen om te komen tot een Kwaliteitsimpuls Beuningen, naar analogie van de Kwaliteitsimpuls De Lutte en het Parapluplan centrum Losser. Het bedrag is bestemd voor de studie naar Kleintje Kulturhus Beuningen.

Reserve Inburgering statushouders
Voor de huisvesting van statushouders heeft de gemeente in de loop van 2017 eenmalige middelen ontvangen. Deze middelen zijn bedoeld voor de integratie van statushouders, waaronder participatie en taalonderwijs. In de jaarrekening 2017 is van het niet bestede bedrag ad € 174.000 een reserve gevormd. Bij de jaarrekening 2021 is hiervan € 100.000 in het resultaat vrijgevallen, zodat nu nog een reserve van € 74.000 resteert.

Reserve Bibob
Deze reserve is in 2023 ingesteld om Bibob gemeente breed in te zetten en om een inhaalslag te maken met de exploitatievergunning. De verwachte doorlooptijd van dit project is 3 tot 4 jaar. De huidige stand van de reserve is € 455.000.

Reserve Centrumontwikkeling
Met de vaststelling van de jaarrekening 2019 is besloten € 500.000 uit het resultaat te reserveren voor het Centrumplan in Losser. Voor de centrumontwikkeling is een groot aantal doelstellingen geformuleerd, die verband houden met flankerend beleid voor de centrumontwikkelingen Losser. Daarbij is te denken aan onder andere: subsidieregeling voor pui- en gevelverbetering en winkelverplaatsingen. Omvang en moment van de daadwerkelijke uitgaven zijn afhankelijk van initiatieven vanuit de lokale middenstand. Op dit moment is de stand van de reserve € 484.000.

Reserve cofinanciering Leader
De gemeente Losser draagt jaarlijks voor maximaal 25% bij aan projecten in de gemeente die betrekking hebben op plattelandsontwikkeling vanuit Leader. De bijdrage is onderdeel van cofinanciering waarin de provincie (25%) en Rijk (50%) meebetalen. Om slagvaardig te kunnen handelen is in de VJN2024 € 200.000 beschikbaar gesteld voor de financiering van vier projecten. De Leader-periode loopt van 2023 - 2027.

Reserve M.O.P. gebouwen
Op 20 december 2011 heeft de gemeenteraad op basis van de najaarsnota besloten tot het instellen van een reserve voor de M.O.P. gebouwen, inclusief de gebouwen van het onderwijs. Dit omdat het M.O.P. meerjarig is onderbouwd en planmatig wordt weggezet. De reserve valt onder twee programma's. De raad heeft eventuele tekorten en overschotten aan het einde van het jaar met de reserve verrekend. Doel van deze reserve is om te 'sparen' voor grote onderhoudsuitgaven.

Reserve grondexploitatie
De grondexploitatie is een vrij risicovolle activiteit. Om deze risico’s op te kunnen vangen, zonder de Algemene risicoreserve aan te moeten spreken, is in 2007 door de raad besloten een Reserve grondexploitatie te vormen. Hierbij is het volgende bepaald. Indien het jaarresultaat van de overige gemeentelijke activiteiten een negatief saldo vertoont, wordt dit eerst aangevuld. Het meerdere wordt voor 50% bestemd voor de Algemene reserve en de andere 50% voor de Reserve grondexploitatie. In geval van een tekort op de grondexploitatie wordt dit eerst ten laste van deze reserve gebracht; een eventueel resterend tekort komt ten laste van de algemene middelen. Op basis van het risicoprofiel (vereiste weerstandscapaciteit) van de grondexploitaties wordt deze reserve gehandhaafd. Op dit moment is de stand € 1.164.000. Dit is hoger dan de door de raad gemaximeerde omvang van € 1 mln. Bij de jaarrekening 2024 vindt de eventueel noodzakelijke aframing plaats.

Reserve impuls brede school 2009
Betreft budget ten behoeve van de uitvoering van de Brede Regeling Combinatiefuncties. Gemeente neemt vanaf 2009 deel aan de regeling en ontvangt inmiddels voor ruim vijf formatieplaatsen een bijdrage. In de eerste deelnamejaren is het niet gebruikte budget door de raad aan de reserve toegevoegd. Al enkele jaren zijn ruim zes formatieplaatsen ingevuld. De hogere uitgaven zijn door de raad uit de reserve gedekt. Niet gebruikte budgetten zijn aan de reserve toegevoegd. Op dit moment is de stand € 103.000.

Reserve bouw Kulturhus Overdinkel
Op 19 maart 2013 heeft de raad de nieuwe uitgangspunten voor deze beschikbare reserve gesteld. De beschikbare € 400.000 was nodig voor de inrichting van de openbare ruimte in relatie tot het Kulturhus Overdinkel. In 2016 zijn daarom de kosten voor de realisatie van het centrumplein Overdinkel verrekend met deze reserve. De stand op 1 januari 2025 is naar verwachting € 75.000. De raad heeft dit bedrag bestemd voor onderhoud voor de komende jaren.

Reserve M.O.P. onderwijs '10
Zie onderbouwing 'Reserve M.O.P. gebouwen'. De jaarlijkse onttrekking is afhankelijk van investeringen in schoolgebouwen. Investeringen worden gedaan op basis van het in september 2021 vastgestelde Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP).

Reserve Nationaal Actieplan Sport en Bewegen (NASB)
De gemeente heeft gedurende de periode 2008 - 2012 hiervoor middelen ontvangen via de algemene uitkering. Met de Vereniging Sport en Gemeenten is een convenant gesloten voor de uitvoer van diverse beweeginterventies. De budgetten hiervoor zijn in de begroting opgenomen. Huidige stand van de reserve is € 52.000. De raad heeft dit bedrag bestemd voor sport- en beweegactiviteiten in de komende jaren en het Lokaal Sportakkoord.

Reserve omgevingswet
Deze reserve is ingesteld om de implementatie van de Omgevingswet te bekostigen. Ook al is de Omgevingswet van kracht, de implementatie (doorontwikkeling) is nog in volle gang. De verwachting is dat de komende jaren deze doorontwikkeling van de Omgevingswet en het Digitale Stelsel (zowel landelijk als lokaal) voort duurt. De huidge stand van de reserve is € 566.000.

Reserve onderhoud wegen
Het MIP is het instrument om meerjarig concreet invulling te geven aan het onderhouds- en vervangingsprogramma wegen. Via het MIP worden uitvoeringsprojecten gedefinieerd en uitgevoerd. Hiervoor zijn in deze reserve middelen beschikbaar gehouden.

Reserve synergie hervormingsagenda en inkoopstrategie
Deze reserve is ingesteld voor de nieuwe aanbesteding Jeugdhulp en WMO. Voor eind 2025 zullen we alle indicaties moeten herindiceren. De landelijke Hervormingsagenda Jeugd is hierbij een belangrijk initiatief met naast regionaal ook lokaal verplichte taakstellingen om knelpunten in de jeugdzorg aan te pakken en het jeugdzorgstelsel houdbaar te maken voor de toekomst. Tijdens de overgang en implementatie naar het nieuwe model wordt gestreefd naar synergie en kan er een kwaliteit-slag gemaakt worden waardoor de inwoners passende ondersteuning ontvangen, de sociale basis wordt versterkt en inzet van zwaardere zorg wordt vermeden. De overgang naar het nieuwe inkoopmodel loopt twee kalenderjaren (2024 en 2025) en wordt gefinancierd uit deze reserve.

Reserve vervanging lampen Openbare Verlichting
Deze reserve is bedoeld voor de 4-jaarlijkse vervanging van de lampen van de openbare verlichting. Jaarlijks wordt een bedrag van € 12.500 gereserveerd.

Reserve Sociaal domein
Op het onderdeel 'Sociaal domein', specifiek de drie decentralisaties, is in 2015 een voordelig resultaat geboekt. Vanwege de onzekerheid die bestaat over de ontwikkeling van de uitgaven en inkomsten binnen het 'Sociaal domein', is besloten om € 1.000.000 te bestemmen voor de vorming van een reserve 'Sociaal domein'. De kosten van pilots in het Sociaal domein worden ten laste van deze reserve gebracht. In de Voorjaarsnota 2024 is voor 2025 voorzien in een aanvulling van de reserve met € 1.000.000. Daarmee is de continuïteit van de uitvoering van pilots geborgd.

Reserve versnelling landbouwtransitie
Op 15 november 2022 is door de Raad een amendement aangenomen waarin de raad het college opdraagt een reserve 'Landbouwtransitie' in te stellen voor het ondersteunen van de Losserse boeren bij de grote opgaven waar zij nu en in de toekomst mee te maken krijgen.

Reserve versnelling woningbouwopgave
Betreft de door de raad via een amendement ingestelde bestemmingsreserve versnelling woningbouwopgave. Deze bestemmingsreserve wordt momenteel breed ingezet in het beleidsveld wonen. O.a. voor de ondersteuning bij de update van het woonbeleid naar aanleiding van de gestelde doelen en ambities: het woningbehoefteonderzoek en de voorbereiding op de wettelijke verplichting van het volkshuisvestingprogramma. Daarnaast zetten we de reserve in op de bijbehorende inzet van instrumentarium zoals het opstellen van het beleidskader voor woningsplitsing en kavelsplitsing en de evaluatie van de starterslening. Deze processen dragen bij aan het kunnen invullen en uitvoeren van de woningbouwopgave.

Programma Wendbare organisatie en transparant bestuur

Reserve aansluiting BRP-digitale dienstverlening
Bij de resultaatbestemming van 2017 is besloten een reserve in te stellen ter dekking van de kosten voor de aansluiting bij de applicatie iBurgerzaken. Het project is afgerond. De kapitaallasten van de investering worden uit deze reserve gedekt. Na het laatste jaar van afschrijving wordt de reserve opgeheven.

Algemene reserve
De algemene reserve is bedoeld als buffer (weerstandscapaciteit) voor het opvangen van financiële tegenvallers. Voorbeelden hiervan zijn een tekort op de jaarrekening en niet voorzienbare risico's. Een toelichting op de Algemene reserve is hierboven opgenomen. Samen met de Reserve grondexploitatie is de omvang van deze reserve bepalend voor de omvang van het weerstandsvermogen en de weerstandsratio. De omvang is met ruim € 20 miljoen en een weerstandsratio van 8,5 ruim voldoende van omvang. De raad heeft de bandbreedte voor deze ratio bepaald op 1,4 - 2.

Egalisatiereserve investeringsbijdragen
Op grond van BBV 2004 mogen bijdragen uit eigen reserves in investeringen met een economisch nut niet in mindering worden gebracht op de boekwaarde van de investeringen. Hier is sprake van een zogenaamde bruto verantwoording. In de praktijk houdt dat in, dat (een deel van) de jaarlijkse afschrijvingslasten gedekt wordt door jaar een stukje van deze reserve voor dat doel in te zetten. De jaarlijkse vrijval van deze reserve vindt plaats op basis van de afschrijvingstermijn van het betreffende activum. De vrijval wordt conform de regelgeving verwerkt via een mutatie van reserves en op deze wijze derhalve via de bestemmingen. Inzet van deze reserve wordt aangemerkt als structurele dekking. Huidige stand van deze reserve is begin 2025 naar verwachting € 3,5 miljoen.

Reserve Lastenverlichting
In de VJN2023 is besloten tot vorming van deze reserve. Uit deze reserve wordt in principe jaarlijks een lastenverlichting van € 250.000 op de afvalstoffenheffing gedekt. Dit bedrag leidt tot een korting op de aanslag van ongeveer € 25 per Losserse huishouden. Als het rekeningresultaat het toelaat (batig is), wordt jaarlijks ook € 250.000 ten laste van het resultaat aan deze reserve toegevoegd. Als de reserve in enig jaar geen saldo meer heeft, vindt dat jaar geen lastenverlichting plaats.

Reserve conjunctuur/frictiefonds
Op 12 mei 2009 heeft de raad bij het vaststellen van de bezuiniging besloten tot het instellen van een conjunctuur-/frictiefonds in 2010 van € 1.000.000. Deze is bedoeld voor het opvangen van tijdelijke, conjuncturele tegenvallers, waarbij te denken valt aan bijvoorbeeld niet door het rijk gecompenseerde uitkeringsgelden en teruglopende leges. Tevens bedoeld voor opvang frictiekosten in de vorm van eenmalige personele effecten als uitvloeisel van de organisatorische aanpassingen. Ook de samenwerking met Enschede en het GBT en de daaruit voortvloeiende frictiekosten vallen hieronder. De reserve bedraagt € 51.000.
Voorheen werd jaarlijks een bedrag van ongeveer € 12.000 onttrokken, dat te maken had met verplichtingen die voortvloeien uit de overgang van voormalige medewerkers naar het Gemeentelijke Belastingkantoor Twente. Inmiddels is hier geen sprake meer van door pensionering van de betreffende medewerker.

Reserve referenda
Bij de Bestuursrapportage 2016 is besloten € 40.000 apart te zetten voor de organisatie van referenda

.

Voorzieningen

(Bedragen x € 1.000)

Bedragen * 1000 Euro	Stand 31-12-2024	Bestedingen 2025	Stortingen 2025	Eindstand 2025	Eindstand 2026	Eindstand 2027	Eindstand 2028
Onmeunig mooi Losser							
Herstructurer.Ontmanteling Top Craft	32	0	0	32	32	32	32
Voorz. Reiniging	727	194	-25	508	315	315	315
Voorz. Riolering	5.164	700	173	4.638	4.203	3.774	3.358
Voorz. Vervanging afvalcontainers	233	0	35	268	303	338	373
Voorz. Instandhouding bleekhuisje	26	0	0	26	26	26	26
Totaal Onmeunig mooi Losser	6.182	893	183	5.473	4.878	4.485	4.104
Wendbare organisatie							
Voorz. pensioenen wethouders	3.185	0	0	3.185	3.185	3.185	3.185
Totaal Wendbare organisatie	3.185	0	0	3.185	3.185	3.185	3.185
Totaal	9.367	893	183	8.658	8.063	7.670	7.289

Toelichting

In de stand 31-12-2024 zijn de werkelijke stortingen en onttrekkingen van 2024 niet meegenomen. Voor de mutaties in 2025 wordt verwezen naar de toelichting van het desbetreffende programma in hoofdstuk 2.

Onmeunig mooi Losser

Ontmanteling Top Craft
Op basis van de notitie "Mensenwerk" hebben de drie deelnemende gemeenteraden in december 2011 besloten om de huidige uitvoeringsstructuur van zowel Gr-Wot als het uitvoeringsbedrijf Top Craft te ontmantelen en over te gaan tot separate uitvoering van de WSW door de drie afzonderlijke gemeenten. Als gevolg van deze beslissing is in de jaarrekening 2011 van Top Craft BV en het Gr-Wot een voorziening "Herstructurering/ontmanteling" gevormd van € 8,3 miljoen ter dekking van toekomstige kosten die verband houden met de herstructurering. Voor Losser resulteerde dit tot het vormen van een voorziening ter hoogte van € 2,6 miljoen. De huidige stand van de voorziening is € 32.000. De verwachting is dat de voorziening in 2024 wordt afgewikkeld.

Voorziening reiniging
Het saldo van deze voorziening is de afgelopen jaren in de tarieven verwerkt. Op deze wijze worden behoudens (autonome) kostenstijgingen, onregelmatige schommelingen in de tarieven beperkt. De huidige stand van de voorziening is € 742.000. Per eind 2024 is de voorziening naar verwachting op ruim € 727.000.

Voorziening vervanging afvalcontainers
Uit deze voorziening worden de kosten voor het vervangen van ondergrondse containers gedekt. Vanaf 2018 hebben hiervoor jaarlijkse storting plaatsgevonden van € 35.000. Bij de jaarrekening 2021 is deze voorziening afgesplitst van de voorziening reiniging. De huidige stand van de voorziening is € 198.000. Per eind 2024 is de voorziening naar verwachting ruim € 233.000.

Voorziening Riolering
De hoogte van het rioolrecht is gebaseerd op het kostendekkingsplan dat onderdeel is van het vernieuwde Gemeentelijke Rioleringsplan (vGRP) dat in maart 2018 is vastgesteld. De hoogte van de (noodzakelijke) voorziening is betrokken bij de samenstelling van dit vGRP. De huidige stand van de voorziening is € 4.985.000. Per eind 2024 is de voorziening naar verwachting op ruim € 5.164.000.

Voorziening Instandhouding bleekhuisje
De stichting die voorheen het bleekhuisje exploiteerde is opgeheven en heeft de bezittingen overgedragen aan de gemeente. Samen met de liquidatieopbrengst worden de huuropbrengsten in de voorziening gestort, om daarmee het onderhoud aan het bleekhuisje te kunnen uitvoeren.

Wendbare organisatie

Voorziening pensioenen wethouders
Op grond van BBV dient voor de pensioenverplichtingen, die de gemeente Losser heeft tegenover bestuurders en oud-bestuurders dan wel tegenover hun nabestaanden, een voorziening te worden gevormd. Op basis van actuariële berekeningen wordt jaarlijks beoordeeld of de voorziening nog toereikend is. Uitkeringen van de pensioenen vinden jaarlijks plaats uit de voorziening en via de exploitatie wordt deze voorziening aangevuld tot de noodzakelijke omvang.

4.4. Incidentele baten en lasten

(Bedragen x € 1.000)

Specificatie incidentele baten en lasten	2025	2026	2027	2028
Specificatie baten				
Programma Onmeunig mooi Losser				
Winstneming 2021-2025	-180	-95	-23	-23
verduurz. Brilmansdennen	-15	0	0	0
Totaal baten	**-195**	**-95**	**-23**	**-23**
Specificatie lasten				
Programma Wendbare organisatie				
Bel.cap. Vluchtel. en statush. Oh.	13	0	0	0
Overhead BIBOB	26	0	0	0
Wet Open Overheid incidenteel	55	0	0	0
Incidentele korting 2025 uit meicirc.	760	0	0	0
Impulsverbeteringen dienstverlening	50	50	0	0
Uitvoeringskosten klimaatakkoord	800	800	0	0
Extra onderuitputting kap.lasten	-150	-150	-150	0
Grondexpl. Vpb extra	-111	-90	-54	-45
O6 Doorontwik Inwonerparticipatie	80	80	0	0
Veilig wonen	7	7	0	0
O18 Bijdrage RTV Noord Oost Twente	25	0	0	0
W11b Aanleg hondenvelden	25	0	0	0
S4 Buurtbemiddeling	16	0	0	0
Programma Onmeunig mooi Losser				
Meerjaren onderhoud (MOP)	300	0	0	0
Grasbeton	67	67	0	0
Parochietuin Losser	5	0	0	0
Recr. en Toerisme: toegankelijkheid	25	0	0	0
Herstel in gebr. Gen. gemeentegrond	44	0	0	0
Inrichting percelen Bossenstrategie	25	75	0	0
Grondexploitatie vm. Martinusschool	86	0	0	0
Handhaving energielabel C kantoren	2	0	0	0
verduurz. Brilmansdennen	49	0	0	0

Herziening subsidiebeleid	0	10	0	0
Bel.cap. Vluchtel. en statush.	45	0	0	0
Armoedebestrijding kinderen	14	0	0	0
Verst. Dienstv. Gem.: Systeemleren	6	6	6	0
W11b Verv. uitstroomvrzn Lutterm.weg	34	0	0	0
W14 Evenementenportalen	30	0	0	0
W8 Ondersteuning sportinitiatieven	25	0	0	0
S18 Cultureel aanbod	35	0	0	0
S18 Dorpspas of Losser-pas	10	0	0	0
S18 Kindergemeenteraad (KGR)	10	0	0	0
W11b Aanleg klimaatbosje	30	0	0	0
W11b Beheer en verv.plan. speeltoest	30	0	0	0
W11b Deelname groene loper Losser	15	0	0	0
W11b Groene invul Schoolstr. Overd.	15	0	0	0
W14 Bijdr. Achterst. onder. Parken	55	0	0	0
W14 Verankeren beken & bleken	25	0	0	0
S14 Jongerenact. centrum Fundament	75	0	0	0
S16 Versterken bestaanszekerheid JPF	93	79	0	0
Besparingsverlies jeugd	641	0	0	0
Ketensysteem jeugd	-1	0	0	0
Wmo hulpmiddelen	8	0	0	0
Loon-prijsbijst. Jeugdz. (tr. 2022)	34	0	0	0
W11b Aanleg hekwerk overstort	0	0	0	0
W11b Opstellen Grondstoffenplan	0	0	0	0
O5 Toekomstvisie gemeente Losser	85	0	0	0
W11a Ext. ondersteuning handhaving	25	0	0	0
W5 Wonen en groeiambitie	0	100	0	0
W11a Omgevingsplan	200	200	0	0
Licenties eigen software DSO	50	50	50	50
Kostenplaatsen				
Concierge (24 uur) 't Lossers hoes	55	29	0	0
Juridisch medewerker privaatrecht	29	0	0	0
Overh. Jur. Medew.	13	0	0	0
O14 Procesonder. Wendb. organisatie	75	75	0	0

S17 Overhead	14	14	0	0
S17 Verbinder lokale partners	87	87	0	0
S2 Synergie hervormingsagenda	568	0	0	0
Totaal lasten	***4.629***	***1.488***	***-147***	***5***
Specificatie onttrekking reserves				
Programma Wendbare organisatie				
Uitv. Kn. klimaatakk. bijdr. res.	-800	-800	0	0
Programma Onmeunig mooi Losser				
Grondexploitatie vm. Martinusschool	-86	0	0	0
S2 Kosten synergie hervorm.	-568	0	0	0
S2 Vorming reserve synergie hervorm.	-568	0	0	0
S20 Investeringrsrv ontwik soc dom	-1.000	0	0	0
Totaal onttrekking reserves	***-3.021***	***-800***	***0***	***0***
Specificatie storting reserves				
Programma Wendbare organisatie				
Res. behoedzaamheid ivm accres	1.199	0	0	0
Uitvoeringskosten klimaatakkoord	800	800	0	0
Programma Onmeunig mooi Losser				
Winstneming 2021-2025	81	47	11	11
realisatie sporthal in De Lutte	0	2.500	0	0
S2 Vorming reserve synergie hervorm.	568	0	0	0
S20 Investeringrsrv ontwik soc dom	1.000	0	0	0
vrijval winstneming 2024-2029	-86	-47	-11	-11
Totaal storting reserves	***3.562***	***3.300***	***0***	***0***
0				
Totaal saldo incidentele baten en lasten	**4.975**	**3.893**	**-170**	**-18**

Toelichting:

Het overzicht incidentele baten en lasten is al enige tijd een vast onderdeel van onze begroting. Het overzicht is nodig om het structurele en incidentele begrotingssaldo te bepalen. De provinciaal toezichthouder kijkt hier kritisch naar. Inmiddels is het BBV aangescherpt: een overzicht met incidentele baten en lasten volstaat niet meer alleen, ook wordt gevraagd om een toelichting.

De algemene regel is simpel: de gemeente voert structurele taken uit en raamt daarvoor structurele middelen in de begroting. Dat betekent eigenlijk dat in principe alle baten en lasten in de begroting structureel zijn. Voor structurele baten en lasten geldt in het algemeen, dat zij tot nadere besluitvorming voor onbepaalde tijd opgenomen zijn. Wel kunnen de structurele middelen fluctueren, kijk alleen maar eens naar de inkomsten uit het gemeentefonds. Ook door nieuw beleid of door bezuinigingen kunnen de hoogte van structurele lasten en baten worden beïnvloed.

Incidentele baten en lasten betreffen die posten die het begrotingssaldo incidenteel beïnvloeden. Het gaat om eenmalige zaken en om (meerjarige) projecten of subsidies als deze eveneens het karakter van tijdelijkheid c.q. eindig doel hebben. Een begroting, meerjarenraming of jaarrekening kan ieder jaar dergelijke eenmalige zaken bevatten. Ook kan het voorkomen dat een eenmalige subsidie voor een bepaalde activiteit wordt verkregen, maar dat de lasten van de uitvoering van die activiteit zich over meerdere jaren uitspreidt. Gezien de koppeling met de subsidie hebben deze lasten dan een incidenteel karakter. De begroting en meerjarenraming geven inzicht of baten en lasten afwijkend van aard zijn. In de toelichting op het BBV staat als hulpmiddel dat voor het bepalen van een nadere invulling van het begrip ‘incidenteel’ gedacht kan worden aan baten en lasten die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Dit betekent dat baten en lasten die zich drie jaar of minder voordoen kunnen kwalificeren als incidenteel, maar ook gewoon structureel van aard kunnen zijn. Baten en lasten die zich vier jaar of langer voordoen zijn in beginsel structureel van aard. De scheidslijn tussen drie jaar of langer is zoals gezegd een hulpmiddel bij het bepalen of er sprake is van incidenteel of structureel; de soort of de eigenschap van een begrotingspost van het taakveld gaat altijd boven dit hulpmiddel. Zo blijft een incidentele baat of last, die vier jaar of langer geraamd wordt, gezien de soort of de eigenschap van een begrotingspost altijd incidenteel en wordt dus niet opeens structureel door deze langer dan drie jaar te ramen.

Aan de hand van de hiervoor geschetste kaders hebben wij het overzicht incidentele baten en lasten opgesteld. In de GB24 was al voor de jaarschijf 2025 al een incidenteel saldo van bijna € 2,5 mln. opgenomen. De grootste bedragen: MOP (€ 300.000), klimaat (€ 800.000) en een reservering van € 1,2 mln. uit behoedzaamheid vanwege de verwachting dat het accres in de AU daalt (zie toelichting hieronder). Voor de investeringen in klimaat geldt dat we deze, ondanks dat ze voor vier jaar geraamd zijn, toch als incidenteel hebben aangemerkt, omdat het om een periode van maximaal vier jaar gaat, én er een reserve wordt gevormd. Dotaties en onttrekkingen aan reserves zijn in principe altijd incidenteel. Het incidentele saldo van 2026 is eveneens fors in de GB24, en wordt vooral veroorzaakt door de dotatie van € 2,5 mn. voor realisatie van de nieuwe sporthal in de Lutte.

Nieuwe ontwikkelingen

Het incidentele saldo voor de jaren 2025 en 2026 neemt flink toe. In 2025 stijgt dit met ongeveer € 2,5 mln. tot bijna € 5 mln. Opvallende bedragen uit de VJN24 zijn de vorming van de reserve synergie hervormingsagenda (bijna € 600.000) en het omgevingsplan (€ 200.000). De stijging wordt voor een belangrijk deel ook veroorzaakt door het rijk: de korting op het gemeentefonds in 2025 (€ 760.000) is als incidenteel aangemerkt en de bezuiniging op de Jeugdzorg (€ 640.000) is teruggedraaid.

Beleidsnota's en onderzoeken

Naast de al in de GB24 opgenomen bedragen is in de VJN24 voor een flink aantal onderzoeken en het opstellen van beleidsnota's geld geraamd, vaak voor één, soms voor twee jaar. Ook deze kosten hebben we als incidentele last aangemerkt. Het gaat onder meer om de beleidsplannen Vervanging speelvoorzieningen, doorontwikkeling burgerparticipatie, opstellen van een grondstoffenplan en omgevingsplan.

Inhuur personeel

In de VJN24 is rekening gehouden met extra structurele middelen om de organisatie verder op orde te brengen. Dit vloeit voort uit de uitgevoerde benchmark. Maar in de VJN24 is ook geld uitgetrokken voor personele ondersteuning voor specifieke werkzaamheden. Zo is er geld uit getrokken voor een procesondersteuner wendbare organisatie (€ 75.000 voor 2025 en 2026) en een verbinder lokale partners (€ 87.000 voor 2025 en 2026).

Investeringen in de openbare ruimte

Naast het regulier onderhoud en de nodige investeringen trekken we incidenteel ook nog het nodige extra geld uit in de VJN24. Te denken valt aan realisatie van een klimaatbosje, het verankeren van Beken & Bleken en aanleg van een hekwerk bij de overstort.

Investeringen in het Sociaal domein.

Voor 2025 is in de VJN24 een bedrag van € 75.000 opgenomen voor het Jongerenactiviteitencentrum van Fundament. We investeren verder in de kinderburgermeester, het versterken van bestaanszakerheid en de Losserpas.

Reserves

Zoals hiervoor al geschetst worden stortingen en onttrekkingen aan reserves in principe als incidenteel opgemerkt. Die hebben we dan ook als zodanig in bovenstaand overzicht opgenomen. Een opvallende is de reservering behoedzaamheid in verband met het accres. Voor de jaren 2023 tot en met 2025 is het accres in het gemeentefonds hoog. Van diverse kanten is al gewaarschuwd dat dit accres in de betreffende jaren lager gaat uitvallen omdat steeds weer blijkt dat het rijk de ambities niet waar maakt. Daarom hebben we een deel van het de algemene uitkering gereserveerd voor tegenvallers in het accres.

4.5. Geautoriseerde kredieten

Bij eerdere besluitvorming is door de raad besloten tot het doen van (extra) uitgaven en investeringen in 2025. De uitgaven en kapitaallasten die uit de investeringen voortvloeien zijn verwerkt in de voorliggende Gemeentebegroting. Daarnaast is het nodig om het krediet te verlenen voor de investeringen.

De volgende kredieten worden in 2025 geautoriseerd:

Omschrijving	Bedrag	Besluitvorming in
Vervanging openbare verlichting 2025	200.000	VJN 2021, blz. 22
Herinrichting openbare ruimte wkc de Brink	100.000	VJN 2021, blz. 41
Vervanging materieel Servicebedrijf 2025	275.000	VJN 2021, blz. 29
Kwaliteitsimpuls Glane	400.000	VJN 2021, blz. 42
Kwaliteitsimpuls Beuningen	400.000	VJN 2021, blz. 42
Structureel vervangingsbudget groenvoorzieningen 2025	50.000	VJN 2021, blz. 43
Vervanging landmeetkundige apparaten	7.200	VJN 2023, blz. 65
Uitvoeringsprogramma kwaliteitsimpuls De Lutte	900.000	VJN 2023, blz. 65
De Muchte herinrichting fysieke leefomgeving	500.000	VJN 2023, blz. 65
Vervanging wegen	950.000	VJN 2023, blz. 65
Renovatie basisschool Pax Christi	2.241.900	VJN 2023, blz. 65
Renovatie basisschool Veldzijde	2.588.000	VJN 2023, blz. 65
Vervangingsinvestering wegen, kunstwerken, openbare verlichting en brug 't Zwart	400.000	VJN 2024, blz. 68
Doorontwikkeling afvalbrengpunt	1.000.000	VJN 2024, blz. 68
Aanleg grasbetonstenen buitengebied	175.000	VJN 2024, blz. 68
Gebiedsontwikkeling Vogelbuurt	200.000	VJN 2024, blz. 68
ICT voor reguliere taken	15.000	VJN 2024, blz. 68
Dorphuis/Mariaschool Beuningen	700.000	VJN 2024, blz. 68
Gebieds- en opgavegerichte aanpak diverse centra	500.000	VJN 2024, blz. 68

5. Bijlagen

5.1. Beleidsindicatoren

In deze bijlage zijn de verplichte indicatoren opgenomen (bron: Waarstaatjegemeente.nl).

Vergelijking Losser met gemeenten < 25.000 inwoners

Sport, cultuur en recreatie

Niet-sporters

46,1%
Losser

47,9%
<25.000 inwoners

Meerdere bronnen | 2022

Volksgezondheid en Milieu

Omvang huishoudelijk restafval
kg per inwoner

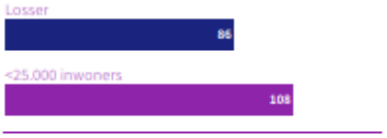

CBS | 2022

Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit

55,7%
Losser

Geen data
<25.000 inwoners

berekening | 2022

Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Gemiddelde WOZ-waarde
x €1.000

CBS | 2020 - 2024

Nieuw gebouwde woningen
per 1.000 woningen

7,6
Losser

7,5
<25.000 inwoners

BAG/ABF | 2023

Sociaal domein

Banen
per 1.000 inwoners van 15-64 jaar

622,2
Losser

708,1
<25.000 inwoners

Meerdere bronnen | 2023

Jongeren met een delict voor de rechter

0%
Losser

1%
<25.000 inwoners

CBS | 2021

Achterstand onder jeugd
Losser

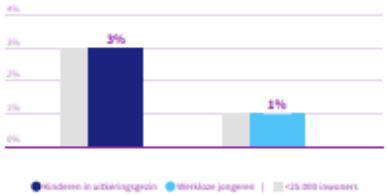

CBS | 2022

Netto arbeidsparticipatie

72,1%
Losser

73,7%
<25.000 inwoners

CBS | 2023

Personen met een bijstandsuitkering
per 10.000 inwoners

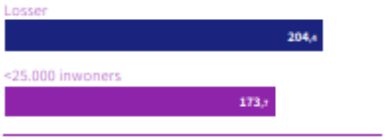

CBS | 2023

Lopende re-integratievoorzieningen
per 10.000 inwoners van 15-64 jaar

234,4
Losser

146,7
<25.000 inwoners

CBS | 2023

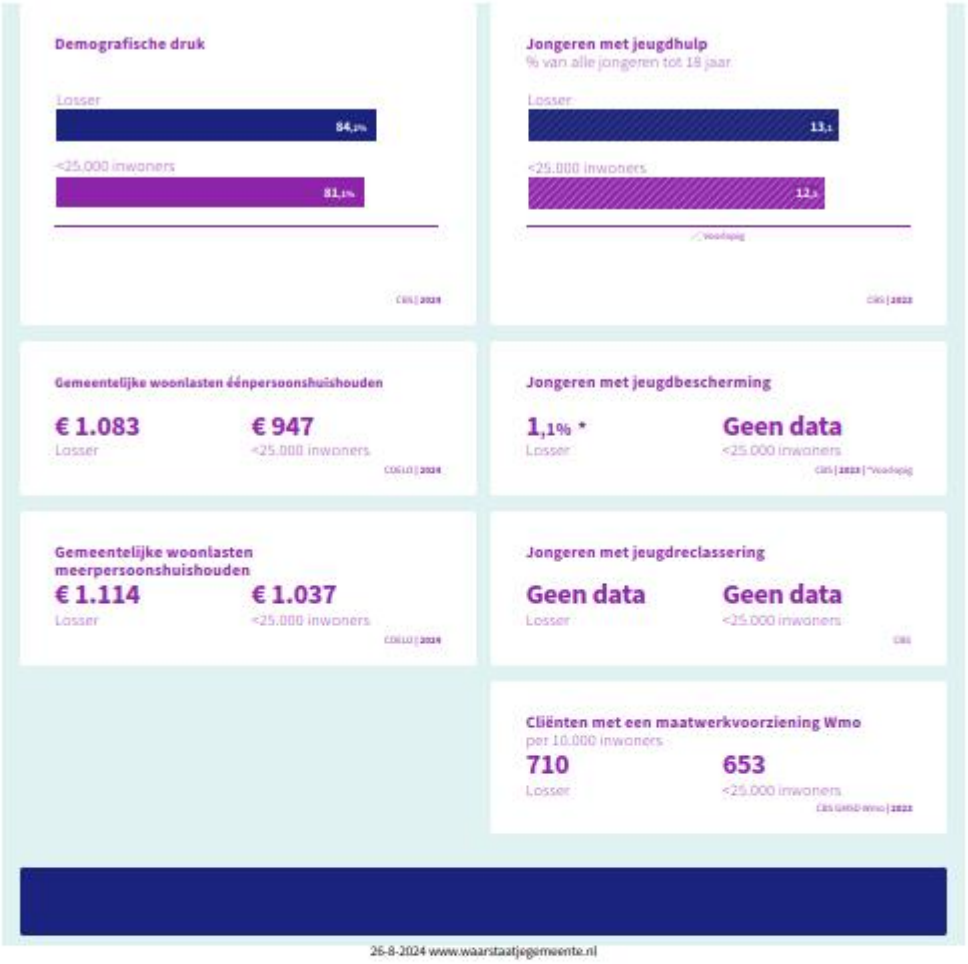
Demografische druk
Losser
84,2%
<25.000 inwoners
81,1%
CBS | 2024
Jongeren met jeugdhulp
% van alle jongeren tot 18 jaar
Losser
13,1
<25.000 inwoners
12,1
CBS | 2022
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden
€ 1.083
Losser
€ 947
<25.000 inwoners
COELO | 2024
Jongeren met jeugdbescherming
1,1% *
Losser
Geen data
<25.000 inwoners
CBS | 2022 | *voorlopig
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden
€ 1.114
Losser
€ 1.037
<25.000 inwoners
COELO | 2024
Jongeren met jeugdreclassering
Geen data
Losser
Geen data
<25.000 inwoners
CBS
Cliënten met een maatwerkvoorziening Wmo
per 10.000 inwoners
710
Losser
653
<25.000 inwoners
CBS GMD Wmo | 2022

Vergelijking Losser met gemiddelde Nederland

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Gemeenten nemen een uniforme basisset beleidsindicatoren op in hun begroting en jaarverslag. De set behandelt een breed spectrum van onderwerpen, van misdrijven en afval tot bijstandsuitkeringen en nieuwbouwwoningen. Zo kunt u zich een helder beeld vormen van de beleidsresultaten van de gemeente.

Veiligheid

Verwijzingen Halt
per 1.000 jongeren

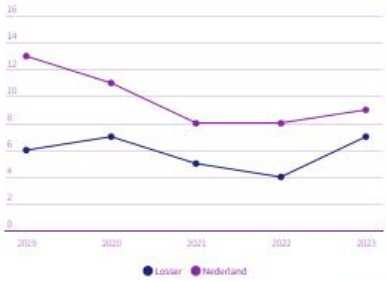

Halt | 2019 - 2023

Misdrijven
Losser, per 1.000 inwoners

CBS | 2023

Economie

Functiemenging

46,5%
Losser

54,2%
Nederland

Meerdere bronnen | 2023

Vestigingen (van bedrijven)
per 1.000 inw.15 t/m 64jr

155,6
Losser

181,8
Nederland

LISA | 2023

Onderwijs

Absoluut verzuim
per 1.000 leerlingen

0,0
Losser

6,3
Nederland

DUO/Ingrado | 2023

Relatief verzuim
per 1.000 leerlingen

15
Losser

27
Nederland

DUO/Ingrado | 2023

Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)

2,0% *
Losser

2,4% *
Nederland

DUO/Ingrado | 2023 | *Voorlopig

Sport, cultuur en recreatie

Niet-sporters

46,1% Losser

46,4% Nederland

Meerdere bronnen | 2022

Volksgezondheid en Milieu

Omvang huishoudelijk restafval
kg per inwoner

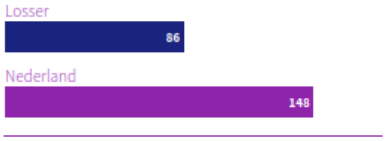

CBS | 2022

Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit

55,7% Losser

41,3% Nederland

berekening | 2022

Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Gemiddelde WOZ-waarde
x €1.000

CBS | 2020 - 2024

Nieuw gebouwde woningen
per 1.000 woningen

7,6 Losser

9,1 Nederland

BAG/ABF | 2023

Sociaal domein

Banen
per 1.000 inwoners van 15-64 jaar

622,2 Losser

836,6 Nederland

Meerdere bronnen | 2023

Jongeren met een delict voor de rechter

0% Losser

1% Nederland

CBS | 2021

Achterstand onder jeugd
Losser

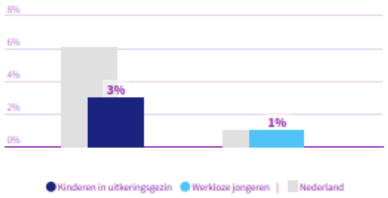

CBS | 2022

Netto arbeidsparticipatie

72,1% Losser

73,1% Nederland

CBS | 2023

Personen met een bijstandsuitkering
per 10.000 inwoners

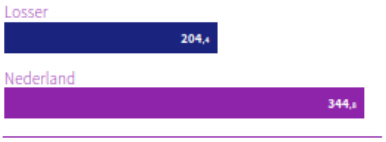

CBS | 2023

Lopende re-integratievoorzieningen
per 10.000 inwoners van 15-64 jaar

234,4 Losser

191,5 Nederland

CBS | 2023

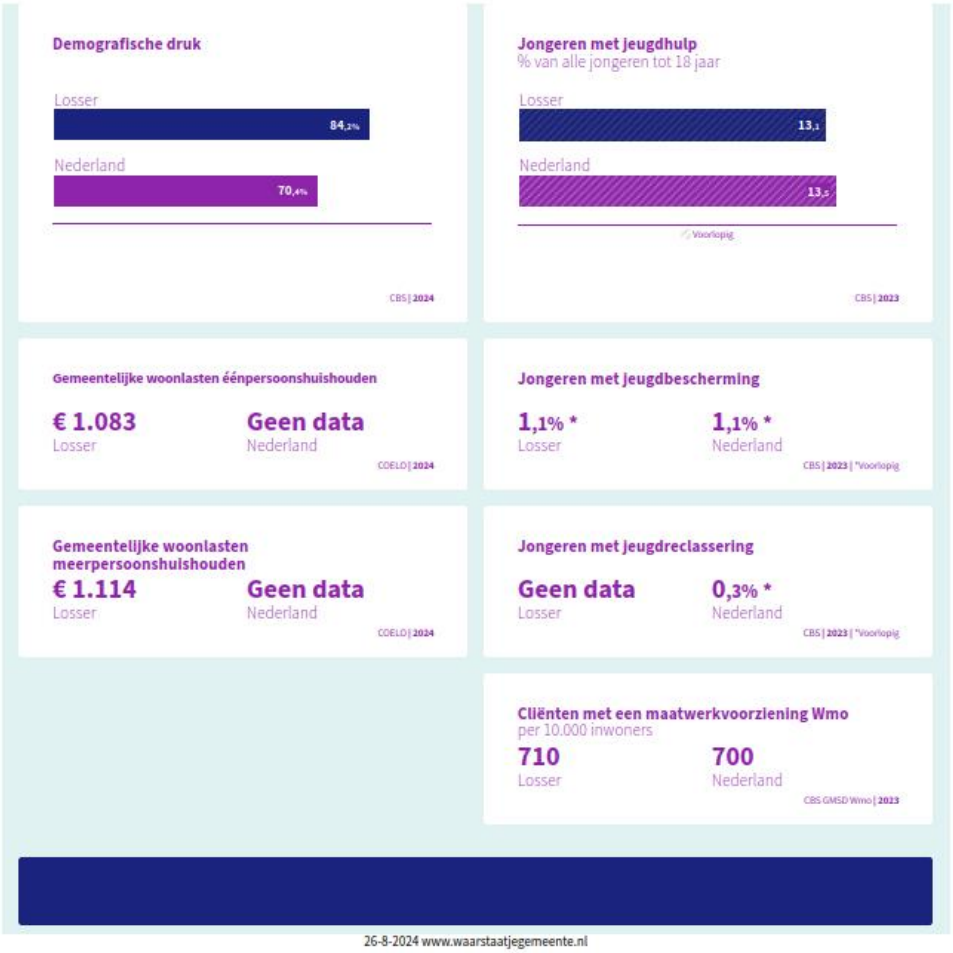

26-8-2024 www.waarstaatjegemeente.nl

5.2. Financiële uitgangspunten

Het voeren van een gezond financieel beleid en het opstellen van een (meerjaren)begroting kunnen niet zonder duidelijke financiële randvoorwaarden, die borg staan voor een evenwichtig en consequent financieel beleid. Het is daarom van belang dat de financiële uitgangspunten door de raad worden onderschreven.

Bij het opstellen van de gemeentebegroting 2025 zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Voor de loon- en prijsontwikkeling wordt bij het opstellen van de (meerjaren)begroting uitgegaan van de meest recente prognose van het CPB in het Centraal Economisch Plan 2024 (CEP24).
- We starten met het toerekenen van de kosten voor afschrijven en rente in het jaar nadat een investering gereed is.
- Er is gerekend met een rekenrente van 0,7%.
- Investeringen die langer dan een kalenderjaar duren worden in het tweede jaar belast met de toerekening van de rekenrente over het geïnvesteerde bedrag aan het begin van het boekjaar.
- De algemene uitkering uit het gemeentefonds is berekend op basis van de meicirculaire 2024.
- Lokale heffingen: voor 2025 wordt uitgegaan van een index van 1,035%. Dit percentage is relatief laag doordat er in voorgaande jaren een hogere index is toegepast dan nu nodig is. Dit percentage geldt voor de heffingen waar geen directe kostprijsberekening aan ten grondslag ligt (onroerendezaak-, woonforensen- en toeristenbelasting).

Bron: Centraal Economisch Plan 2024

Nominale ontwikkeling	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Prijsindex	0,92 %	1,04 %	1,04 %	1,0 %
Loonindex	1,38 %	1,56 %	1,56 %	1,5 %

Nieuwe systematiek gemeentefonds

Voor berekening van de loon- en prijsindexatie en de stijging van de lokale heffingen hebben we nog de "oude" systematiek gehanteerd, zoals die ook is vastgesteld als uitgangspunt bij de VJN24. Voor de Algemene uitkering wordt echter een andere systematiek gehanteerd. Daarbij is de stijging van het BBP het uitgangspunt. We willen in dit licht ook onze eigen systematiek voor loon- en prijscompensatie tegen het licht houden. Bij de VJN25 komen we hiertoe met voorstellen.

Uitgangspunten ontwikkeling belastingdruk

De belastingdruk bestaat naast de Ozb uit de afvalstoffen- en rioolheffing. Voor deze laatste twee tarieven geldt dat deze 100% kostendekkend zijn. Door de (fors) gestegen prijzen en lonen van de laatste jaren zijn ook de lasten voor de afvalinzameling en de rioleringen evenredig gestegen, wat tot (ongewenste) tariefverhoging en stijging van de lastendruk voor inwoners leidt. Om de lastendruk te temperen is in VJN23 onder meer de egalisatiereserve lastenverlichting ingesteld, die ook in deze begroting voor € 250.000 is aangewend. Deze reserve wordt incidenteel gevoed/aangevuld met middelen uit het overschot van de jaarrekening. De lastenverlichting middels de demping van de afvalstoffenheffing is daarmee

afhankelijk van het jaarrekeningresultaat en daardoor op de lange termijn wellicht moeizaam te continueren.

Begin 2025 zal een voorstel worden gedaan voor een actualisatie van het Water- en Rioleringsplan. Samen hiermee komen we bij de VJN25 ook met voorstellen voor een nieuwe systematiek voor loon- en prijscompensatie en de ontwikkeling van de afvalstoffen- en rioolheffing. Hierbij kijken we dan eveneens naar een systematiek die voor de langere termijn in een beheersbare en acceptabele dekking van de kosten voorziet. De raad wordt zo beter in staat gesteld om ook voor de ontwikkeling van de belastingdruk al in de voorjaarsnota heldere kaders aan het college mee te geven voor het opstellen van de begroting.

5.3. Taakvelden overzicht

Totaal baten en lasten 2024 per programma

Bedragen in 1.000 euro's	OML Lasten	OML Baten	WO Lasten	WO Baten	**Totaal**
0.1 Bestuur	0	0	1.632	2	**1.631**
0.10 Mutatie reserves	2.624	3.403	1.199	393	**27**
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	2.826	6.018	**-3.191**
0.2 Burgerzaken	0	0	738	340	**398**
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1.535	149	0	0	**1.386**
0.4 Ondersteuning organisatie	0	0	11.247	331	**10.916**
0.5 Treasury	0	0	640	1.361	**-721**
0.61 OZB woningen	0	0	465	4.390	**-3.926**
0.62 OZB- niet woningen	0	0	0	1.830	**-1.830**
0.64 Belastingen Overig	0	0	66	3	**63**
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	0	0	0	50.143	**-50.143**
0.8 Overige baten en lasten	0	0	521	0	**521**
0.9 Vennootschapsbelasting [VpB]	0	0	-28	0	**-28**
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	0	0	2.041	3	**2.038**
1.2 Openbare orde en Veiligheid	0	0	698	16	**682**
2.1 Verkeer en vervoer	4.898	273	0	0	**4.625**
2.4 Economische Havens en waterwegen	117	13	0	0	**105**
2.5 Openbaar vervoer	22	7	0	0	**15**
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	337	141	0	0	**197**
3.4 Economische promotie	663	370	0	0	**292**
4.2 Onderwijshuisvesting	904	29	0	0	**874**
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.407	487	0	0	**920**
5.1 Sportbeleid en activering	146	0	0	0	**146**
5.2 Sportaccommodaties	1.770	700	0	0	**1.070**
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticip	389	1	0	0	**387**
5.4 Musea	32	1	0	0	**31**
5.5 Cultureel erfgoed	26	19	0	0	**7**
5.6 Media	495	0	0	0	**495**
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.351	148	0	0	**2.203**
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	2.829	69	0	0	**2.760**
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	3.071	4	0	0	**3.067**
6.3 Inkomensregelingen	7.595	5.579	0	0	**2.015**
6.4 WSW en beschut werk	3.767	250	0	0	**3.518**
6.5 Arbeidsparticipatie	1.049	3	0	0	**1.046**
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.591	564	0	0	**2.027**

6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	801	0	0	0	**801**
6.71a Huishuishoudelijke hulp (WMO)	2.808	0	0	0	**2.808**
6.71b Begeleiding (WMO)	1.338	0	0	0	**1.338**
6.71c Dagbesteding (WMO)	904	0	0	0	**904**
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	85	0	0	0	**85**
6.72a Jeugdzorg begeleiding	933	0	0	0	**933**
6.72b Jeugdzorg behandeling	1.383	0	0	0	**1.383**
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	293	0	0	0	**293**
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	550	0	0	0	**550**
6.73a Pleegzorg	190	0	0	0	**190**
6.73b Gezinsgericht	347	0	0	0	**347**
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	505	0	0	0	**505**
6.74a Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	1.428	0	0	0	**1.428**
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	678	0	0	0	**678**
6.74c Gesloten plaatsing	50	0	0	0	**50**
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	119	0	0	0	**119**
6.82a Jeugdbescherming	409	0	0	0	**409**
6.82b Jeugdreclassering	31	0	0	0	**31**
7.1 Volksgezondheid	1.275	14	0	0	**1.261**
7.2 Riolering	3.667	4.774	0	0	**-1.107**
7.3 Afval	2.457	2.822	0	0	**-365**
7.4 Milieubeheer	2.233	444	0	0	**1.789**
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	19	1	0	0	**18**
8.1 Ruimte en leefomgeving	1.444	111	0	0	**1.333**
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	1.475	2.021	0	0	**-546**
8.3 Wonen en bouwen	1.679	538	0	0	**1.141**
Totaal	65.718	22.934	22.046	64.830	0

5.4. Organisatieoverzicht

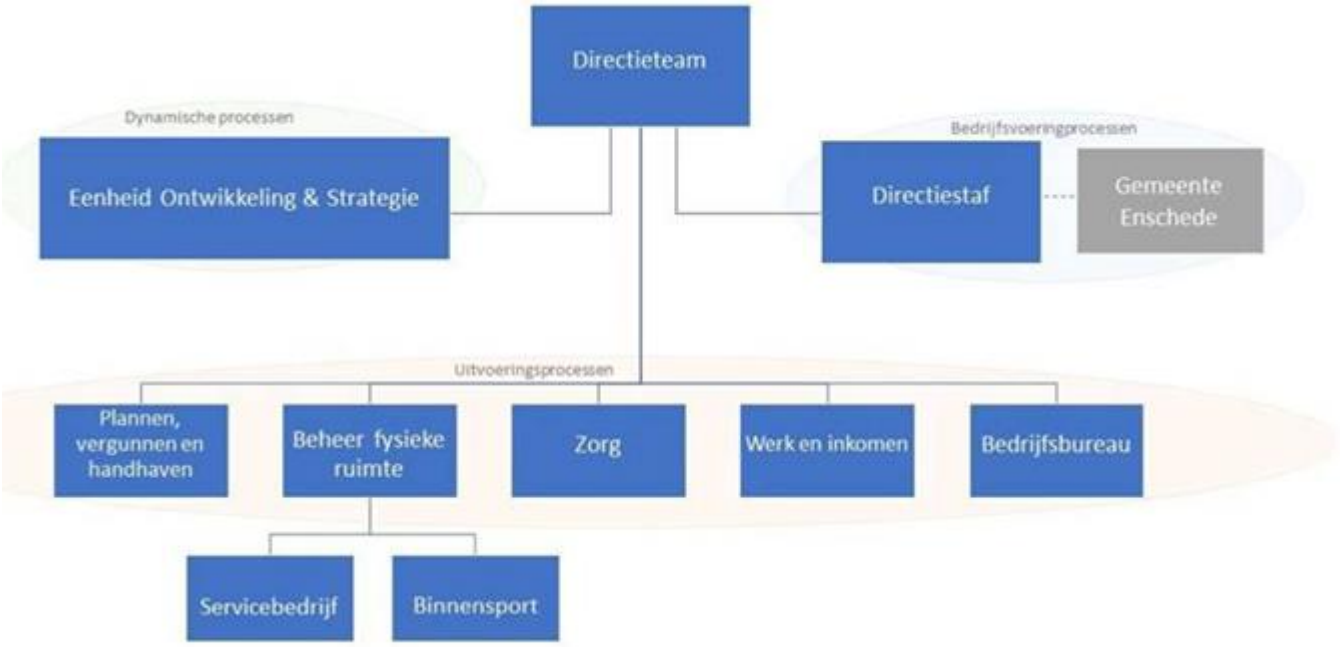

5.5. Uitleg global goals

De Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen (SDGs – Sustainable Development Goals) zijn door de Verenigde Naties vastgesteld als nieuwe mondiale duurzame ontwikkelingsagenda voor 2030. Ze worden gepromoot als de wereldwijde doelstellingen voor duurzame ontwikkeling.

10: MINDER ONGELIJKHEID

Dring ongelijkheid in en tussen landen terug.

11: VEILIGE EN DUURZAME STEDEN

Maak steden en menselijke nederzettingen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam

12: DUURZAME CONSUMPTIE EN PRODUCTIE

Verzeker duurzame consumptie-, en productiepatronen

13: KLIMAATVERANDERING AANPAKKEN

Neem dringend actie om klimaatverandering en haar impact te bestrijden

14: BESCHERMING VAN ZEEËN EN OCEANEN

Behoud en maak duurzaam gebruik van de oceanen, de zeeën en maritieme hulpbronnen

15: HERSTEL ECOSYSTEMEN EN BEHOUD BIODIVERSITEIT

Bescherm, herstel en bevorder het duurzaam gebruik van ecosystemen, beheer bossen duurzaam, bestrijd woestijnvorming en landdegradatie en draai het terug en roep het verlies aan biodiversiteit een halt toe

16: VREDE, VEILIGHEID EN RECHTVAARDIGHEID

Bevorder vreedzame en inclusieve samenlevingen met het oog op duurzame ontwikkeling, verzeker toegang tot justitie voor iedereen en creëer op alle niveaus doeltreffende, verantwoordelijke en open instellingen

17: PARTNERSCHAPPEN VOOR DE DOELEN

Versterk de implementatiemiddelen en revitaliseer het wereldwijd partnerschap voor duurzame ontwikkeling